

Slovenski Učitelj

*Pedagoška revija
in glasilo Slomškove družbe
v Ljubljani*

3-4

LETO XXXIX

1938

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno / Uredništvo (Fortunat Lužar) je v Ljubljani, Postojnska ulica 14, »Stan in dom« ob Tržaški cesti / Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6 / Naročnina letno 50 din / Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročilno in članarino pa upravištvo / Izdajatelj in lastnik je konzorcij »Slovenskega Učitelja« / Odgovorni urednik: Fortunat Lužar / Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Karel Ceč)

Vsebinska št. 3.—4.: Potreba notranje obnove. Janez Kraljič. — Iz življenja Franca Jakliča. Ivan Štrukelj. — Kaj usposablja družino za njeno vzgojno nalogo? Felicita Labernik. — Učitelj-vzgojitelj-človek. Vinko Brumen. — Cvetje in dih iz šolskega dela. Milena. — Otrok-edinec. Ema Deisinger. — Gospodarska vzgoja kmečkega otroka. Alfonz Kopriva. — Misli ob desetletnici kmečkonadaljevalnih šol. Fran Jandl. — Protialkoholno delo in šola. Vojko Jagodič. — Za novo »enorazrednico«. P. A. — Narodni jezik kot kulturna dobrina. Etbin Bojc. — Vpliv kinopredstav za mladino. Filipič Janez. — Slomšek-Pestalozzi. Ema Deisinger. — O vzgoji vesti. Ema Deisinger. — Za dograditev nameravane poplajevnice v Mariboru. Ema Deisinger. — Književne vesti. — Beleške. — Razglednik.

Etbin Bojc: Strukturna psihologija in pedagogika.

Ponatis iz »Slovenskega Učitelja«.

Komisijška založba Jugoslovanske knjigarne. Cena 10 din. Obseg 32 strani.

To novo delo je bilo potrebno, da se izpolni vrzel v naši pedagoški knjižnici o eni najnovejših in najvažnejših smeri sodobne psihologije in pedagogike. Strukturna psihologija in pedagogika se je namreč doslej po naših pedagoških revijah sicer omenjala in sem pa tja tudi na kratko označevala, v tem delcu pa smo dobili strnjeno sliko in prikaz te smeri, da se bo mogel vsakdo temeljito o njej poučiti. Knjiga je pisana v glavnem v znanstveni obliki na sintetični način, le tu in tam se ji pozna prvotna oblika predavanja, ki ga je pisec imel na lanskem učiteljskem zborovanju Pedagoškega društva, kar tudi omenja v začetni besedi. Obširen uvod nam — kot nekaka uvertura — prikaže značilnosti in pomembnosti te nove smeri, ki predstavlja prave celotnostni življenjski nazor. Strukturno gledanje na svet in življenje, mladostnika in vzgojo, ki jo nudita dom in šola, je tisto važno gledišče za učitelja in vzgojitelja naših dni, ki nas varuje vseh enostranosti in skrajnosti raznih sodobnih teženj. Tako nam je knjiga tudi iz časovno kulturnega stališča dobrodošla, da razjasni pojme in razširi naše poglede do tiste celote kulture, ki mora priti vsakemu izobražencu, tembolj pa vzgojitelju v meso in kri, če hočemo, da bo naše prizadevanje uspešnejše in popolnejše.

Vsa poglavja te knjižice: Označitev, zgodovinski razvoj, vsebinske vrste, strukturne psihologije, njen odnos do razvojne psihologije in do pedagogike so za nas tako nova kakor zanimiva in poučna, saj se nam odpirajo širši vidiki in totalnostni pogledi, ki so vzgojitelju dragoceni. Boljše, globlje, celotnejše spoznanje življenja in rasti človeka pa je edini pogoj za naprednejše ravnanje v pedagoški praksi. V knjižici je zbrana v glavnem vsa pomembnejša zadevna literatura, vendar takó, da predstavlja to delo enovito, sintetsko, široko kulturno pojmovanje strukturne psihologije in prikazovanje njenega pomena za pedagogiko in boljše spoznanje našega izobraženca sploh. Ne smelo bi biti šole in vzgojitelja ter izobraženca pri nas, ki bi ne naročil in prebral te brošure. Ker je naklada razmeroma majhna, po hititelo! Dobi se v Jugoslovanski in vseh večjih knjigarnah.

Položnica poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073.

Naročnina za list znaša 50 Din, člani »Slomškove družbe« plačajo letno s članarino vred samo 52 Din.

Janez Kraljič

Potreba notranje obnove

V naslovu je govor o nekem življenju, ki je v opreki (opoziciji) k zunanjemu življenju. Źe v začetku moram povedati, da je med zunanjim in notranjim življenjem pač velika razlika, ni pa med njima nepremostljivega nasprotja. Predavanje ne namerava omalovaŹevati ali podcenjevati zunanjega, to je, s čuti zaznatnega življenja, vsekakor pa hoče ugotoviti in poudariti, da poleg zunanjega, to je, s čuti zaznatnega življenja biva v naši notranjosti še drugo, naše čute preseŹno življenje, ki je v primeri s prvim prav tako resnično, po vrednosti in pomembnosti pa neprecenljivo vaŹnejše od njega. Prvi hip bi dvomili, če predavanje s takim naslovom sploh spada v okvir — življenjski program — sodobnega, materializirano-tehniziranega pojmovanja človeškega življenja. Ali ne trdijo mnogi, da je vse samo snov, duše pa sploh ni; da biva stvarstvo, a ne Stvarnik; da imamo telo, duše pa ne; da obstoji čas, večnosti pa ni, ali vsaj dokazati se ne da. Kdor drugače misli in živi, jim je nazadnjak in mračnjak. Še pred tremi in petimi desetletji so mnogi inteligenti tako govorili in se ponašali s tajitvijo duhovnega sveta. Podobno govorjenje je še danes v modi med delavstvom in polizobraŹenstvom. Prava, resnična in v sodobnosti vodilna inteligenca pa se vedno bolj oddaljuje od zgolj materialističnega naziranja, ga zapuša kot staro šaro in protinaravno navlako ter odkritosrčno in neutajljivo izpoveduje vero v še drugi, t. j. duhovni svet.

Pred dvajsetimi leti je nemški filozof Peter Wust spisal knjigo z naslovom »Die Auferstehung der Metaphysik«. Svet se je njegovi smelosti čudil, danes pa ne več. Na letošnjem IX. mednarodnem filozofskem kongresu v Parizu je znani nemški filozof Heimsoeth brez ugovora smel ugotoviti: Die Zeiten des Positivismus und des atomistischen Materialismus sind vorüber (Dr. Oskar Herget, Schöner Zukunft 1937/38, Durchbruch der Metaphysik 140—143). Še krepkeje se izraŹa Maurice Blondel, rekoč: Izraz nadnaraven ima v modroslovju državljansko pravico. Vse je prekosil Gabriel Marcel z besedami: Čas je, da metafizičar spozna, če hoče končno zapustiti pot same epistemologije (znanosti), da je potem samo adoracija tisto trdno oporišče, na katero more nasloniti svoje zaključke. Znanost naj torej hvali Boga! Če beremo konec njegovega govora, mislimo, da ima v rokah Avguština »Samoizpovedi«. Konča namreč: Kdo sem jaz? Samo ti (Bog) me poznaš, ki me sodiš. Če dvomim nad teboj, se to ne pravi, da sem se rešil, marveč da sem sam sebe uničil.

Podobno preobrazbo doživlja medicina. Znameniti zdravnik Haeberlin pravi: Medicina je na svoji poti zadela ob dušo živega človeka. Duša je eden glavnih činiteljev celo v razvoju telesnih bolezni, koliko bolj šele duševnih (Schönere Zukunft 1936/37, 1274—1275). Na svetovnem kongresu medicincev je izjavil L. Krehl, da je medicina ugotovila, da ima človek metafizično podlago in da je metafizično-versko življenje središčna točka v človeku. Na istem kongresu je zastopnik švedskih medicincev izjavil: Vera je zmagovalka nad osamelostjo. Iz nespoštljivosti do avtoritete, iz predrznega kritiziranja, da celo zaradi nebrzdanega hrepenenja s svojim razumom vse dognati, nastajajo v človeku pogosto velika živčna in duševna razdejanja. Iz celotnega poročila izzveni prepričanje, da je vez med dušo in telesom tako velika, da včasih ne pomagajo ne brom, ne baldrian, ne kopeli, ne obsevanja, dokler duša boleha. Na vsej črti povratak k duhovnemu pojmovanju človeškega življenja. Še bolj presenetljivo pa je, da se celo sodobna fizika energično otresa neupravičenega materializma. Iz številnih naštejmo najpomembnejšega fiziká Planka, ki pravi, da fizik, ki ne veruje v idealni, duhovni svet, ta si zapre vir, iz katerega so zajemali svoje ideje Galilei, Kopernik, Kepler, Newton in drugi veliki naravoslovci (Schönere Zukunft 1936/37, 1168). Za nas je zadoščenje, da se tudi fizika vrača k pravemu gledanju božjega stvarstva in da je resnica, da resnični inteligent ne more iti mimo notranjega — duhovnega življenja.

Beseda notranje življenje rabi pojasnila. Seveda pomeni notranje človeško življenje. Tega pa je več stopenj. Človeško življenje je prebogato, da bi bilo enovrstno. Ker je človek duhovno-čuteče bitje, zato se lahko zgodi, da pri enem prevladuje telo in pri drugem duh, ko bi pravilno med telesom in duhom morala vladati harmonija. So ljudje, ki poznajo, cenijo in goje samo telesno življenje. Podobni so otrokom, dokler se jim ne razvije pamet, poznajo eno samo življenjsko potrebo: kaj bodo jedli in pili in s čim se razveseljevali. Prav tako, kakor piše Mojzes o Izraelcih, da so sedli jest in pit in vstali igrat. Sv. Pavel pa pravi, da je njih bog trebih.

Druga vrsta stoji višje in upošteva duševno življenje. Svoje zmožnosti razvije v znanosti in umetnosti, najsi bo že v astronomiji, fiziki, geologiji, kemiji, zgodovini, umetnosti itd. Njih življenje je učenjaško-znanstveno. Iz božjega razodetja pa poznamo še tretjo vrsto, t. j. duhovno življenje. Prične se pri sv. krstu, hrani in krepi s svetimi resnicami in zveličavnimi pripomočki sv. vere.

Če primerjamo omenjene tri stopnje človeškega življenja, potem ni težko ugotoviti, da je med njimi velika razlika. Brez dvoma so na najnižji stopnji tisti, ki goje zgolj telesno življenje. Ne bomo rekli, da je telesno življenje brez vrednosti, nasprotno, prav mnogo je vredno. Med naravnimi dobrinami ni nobene, ki bi bila več vredna, kakor je telesno življenje. Če je kdo bogat, more biti bogat le zato, ker živi. Če je kdo lep, more biti lep le zato, ker živi. Če je kdo ljubljen, more biti ljubljen le zato, ker živi. Telesno življenje je neprecenljive vrednosti, je kakor posoda, ki hrani v sebi vse druge dobrine in je podlaga za vsako človeško udejstvovanje na zemlji.

Vendar pa je poniževalno za človeka, če na korist telesa zanemarija dušo. Tej vrsti ljudi je sv. pismo — jedilni list, njih ideal — polni egiptovski lonci, njih cilj — telesni užitek in zabava. Poznajo samo eno življenjsko pravilo: uživati. Če bi jih hotel umetnik naslikati, bi jih moral naslikati v cvetu telesne moči, v usta pa bi jim moral potisniti cucelj, ker nimajo drugega vzora kakor otroci, kaj bodo jedli in pili, s katerimi sladkorčki osladili življenje ter s katerimi užitki napasli svoje telo.

Mnogo višje mesto zavzema življenje duševnega delavca. Po pravici visoko cenimo znanstvenika in umetnika. Smo pa v nevarnosti, da jih precenjujemo, misleč, da na svetu ni nič višjega in svetejšega kakor znanost in umetnost. Naj ve geograf še toliko, ali vendar, kako majhen je tisti kosček sveta, ki ga on pozna. Naj pozna geolog vse kamenine, kako malo zna, če ne pozna rastlinstva in živalstva. Naj pozna astronom ves nebes, še več mu ostane, česar ne pozna. Za vsakega znanstvenika in umetnika velja, da pozna le drobec vse znanosti in umetnosti, vse drugo pa je tudi največjemu veleumu zaprta knjiga s sedmerimi pečati. Kaj pomaga poznati stvarstvo, pa ne poznati Stvarnika, večnosti in duše. Prav to pa je predmet versko-nadnaravnega življenja. Božje razodetje nam pomaga, kjer človeški duh omaga. Razloži nam smisel in cilj našega življenja. Ugotovi naše stališče v svetu in odnose do Stvarnika in stvarstva. Vera ima pripomočke, da vzbudi v nas nadnaravno življenje milosti, ki obstoji v tem, da postanemo sodelležni božje narave in božjega življenja. Ne uniči telesnega ali duševnega življenja v nas, marveč vera gradi na obeh prvih kot naravni podlagi, da nas dvigne do nadnaravnega življenja. O tem življenju govori Kristus, rekoč: Jaz sem življenje. Namen njegovega bivanja na svetu je bil, da bi nam vrnil tisto nadnaravno življenje, katero nam je zapravil prvi človek: Zato sem prišel na ta svet, da bi imeli življenje in bi ga bolj obilno imeli. Ali misli Kristus na telesno, ali duševno življenje? Ne eno, ne drugo! Živeli in gojili znanost in umetnost so ljudje tudi brez Kristusa, kar živo pričajo imena: Fidija, Sokrat, Aristotel, Platon, Sofoklej, Cicero in še druga. Manjkalo pa jim je nadnaravno življenje. Po Kristusovih besedah je to življenje najvišje: Kaj pomaga človeku, če si pridobi ves svet, če pa na svoji duši škodo trpi. In zopet na drugem kraju: Kdor skuša ohraniti življenje, ga bo izgubil, kdor pa ga izgubi, ga bo ohranil. Ali je to igrakanje z besedami, ali imajo kakšno vsebino? Imajo, pa še kakšno. Kristus hoče reči: Kdor skrbi samo za telesno in duševno življenje, ta bo zgubil nadnaravno življenje. Kdor pa prav skrbi za nadnaravno življenje, bo tudi telesno in duševno rešil za vso večnost. Nadnaravno življenje je šele pravo življenje. Odgovori nam na vsa življenjska vprašanja. Usposobi nas za heroična dela. Človeka pa harmonizira, da živi v pravem razmerju s svetom, seboj, bližnjim in Bogom.

Kadar govorimo o obnovi notranjega življenja, vedno mislimo na tretjo vrsto. Psihološko je umljivo, da nam je bližje to, kar je vidno in čutno, t. j. telo, znanost in umetnost. Ni pa logično umljivo, da pretirano gojimo telesno in strokovno življenje, da v napačni skrbi pozabimo in zanemarjamo

nadnaravno življenje. Ob velikih pretresih, osebnih ali človeške družbe, ko vse telesno in totransko odpove, takrat se navadno sprosti človeški pogled v daljavo in višavo in s čudom zazna, da je v nas še drugo, globlje, nadzemsko in nadčasno življenje, to je duhovno življenje. Zdi se, da živimo v taki dobi. Od vseh strani slišimo klic: Obnovite se! Ta klic ni nov, je pa sodoben. Ni nov, ker ga pozna sv. Pavel: Obnovite se v duhu svojega uma, to je, prenovite se v svoji notranjosti. Diogen je pri belem dnevu z lučjo v roki iskal pravega človeka, ki bi imel smisel za pravo človeško življenje. Sedanji papež kliče: Omnia instaurare in Christo! Vse prenoviti v Kristusu! Več kot dovolj je jasno, da v sodobnem idejnem kaosu ni prav nobene sile, ki bi mogla odrešilno poseči v svetovno zmedo kakor ena sama, to je, vera. Rešenja ne more dati ne država, ne znanost, ne umetnost in bolj kot kdaj prej moramo danes govoriti Kristusu: Kam hočemo iti, samo ti imaš besede večnega življenja. Vsakdanja skušnja tako uči.

Kaj moramo storiti, da se duhovno obnovimo? Sprejeti nauk in zveličavna sredstva Kristusove Cerkve. Ali pa ni to sramota, da se kdo da poučiti? Ali ni bolj vzgojno, da vsak sam vse dožene? Kdor tako govori, ni inteligenten. Kar imamo, smo prejeli od drugih. Sami smo bore malo iznašli. Od drugih smo se naučili zgodovine, zemljepisja, leposlovja, brati in pisati. Pa prav vsake črke, niti vejice nismo sami iznašli. Če ni sramotno sprejemati v naravnem redu, kjer sami še nekaj zmoremo, koliko manj sramotno je, če se damo poučiti v nadnaravnih resnicah, kjer nič ne moremo. Toliko bolj, ker nam je Cerkev tudi v naravnem redu posredovala najvišjo kulturo. Saj je kultura, v kateri živimo krščanska, torej ne napredna, ali liberalna, ali framasonska, ali sokolska, ali Tyrševa. Takih kultur zgodovina ne pozna. Kultura, v kateri živimo, je krščanska, od katere — rad ali nerad — duhovno živi tudi njen nasprotnik. Ne sicer kot sodelavec in soustanovitelj, marveč kot pijavka in parazit.

Obnoviti se moramo, da se usposobimo za delo v KA. Ne samo duhovniki, vsi smo poklicani, tudi neduhovniki, da poleg poklicnega dela delamo za nadnaravno življenje, kakor so delali v začetku veliki laiki, katerih imena so ohranjena v božji in v svetni zgodovini. Možje in žene, visoki in nizki. Kdo jih ne pozna? Pridobili so si neumrljivo slavo, kakor so: Luka, Marko, Aquila, Priska, Feba, Justin, Atenagoras, Boetij, Tomaž Mor, Amper, Ozanam in drugi. Kakor priča zgodovina, tako je tudi danes gotovo, da bo naš slovenski rod dvignila in rešila grozeče poplave, ki nam grozi od velikih narodov, samo moč in sila prave vere. Sredstva notranjega poglobljenja nam nudi sv. Cerkev. Nudi nam zdrav nauk, sredstva milosti, molitev, daritev in zakramente. Ne zadošča, da nauk in sredstva sv. Cerkve poznamo, marveč, da jih tudi rabimo, da jih rabimo sami in jih posredujemo še drugim. Za delavci, dijaki v kongregacijah in Katoliški akciji smo mi, kot vzgojitelji naroda še bolj poklicani, da se duhovno prerodimo. Tudi nam veljajo besede sv. Petra: Vi pa ste izvoljen rod, kraljevo ljudstvo, svet narod, pridobljeno ljudstvo, da bi oznanjali slavna dela njega, ki vas je poklical iz teme v svojo čudovito luč.

Iz življenja Franca Jakliča

V prvi številki letošnjega »Slov. učitelja« sem v kratkih potezah opisal na splošno življenje in delo umrlega Franca Jakliča. Danes bi pa rad pokazal na posebnem zgledu, kakšne križe in težave je moral premagati, n. pr. ob ustanavljanju mlekarne in sirarne. Če kdo misli, da so ljudje kar drli za Jakličem, se moti. Tudi on je imel nasprotnike, ki so delali nerazpoloženje med ljudmi proti vsem njegovim načrtom, pa najsi so bili še tako pametni. Na kmetih je posebno hudo to, ker se ne oglasijo stvarni kritiki, temveč le osebni, ki človeku, pa najsi ima še tako plemenite namene, ne zaupajo, temveč gledajo in tuhtajo — kaj ima za bregom. Jaklič, ki je hotel ljudem le dobro, ki je stremel za blagostanjem svojih rojakov, ki je želel, da bi njegovi rojaki prebivali v čednih, snažnih domovih sredi lepih vrtov, ki je želel, da bi imeli v stajah lepo rejeno živino; on, ki je želel, da prevzame ljudstvo možatost, zavest in ponos za verske in narodne ideale in za ljudsko izobrazbo sploh — naj bi imel nasprotnike? Imel jih je imel, pa jih je zmagal z doslednostjo in z načelom: V združenju je moč, je rešitev! Že je bil ustanovil posojilnico in zadrugo na gornjem načelu — sedaj je ustanavljal na isti način še mlekarno in sirarno. Človek bi mislil, da bo v kraju, kjer so imeli že posojilnico in zadrugo, ustanovitev mlekarne gladko šla. Zmota! Ko se je zvedelo po vaseh, kaj spet namerava Jaklič, tedaj so njegovi nasprotniki zagнали: »Vse grunte bodo pogнали, vse bodo snedli, tički so v zadruzi. Nabavili so si vina, prašiče koljejo, da imajo klobase in gnjati, jajca prodajajo, da si privoščijo večkrat cvrtje in sedaj se bodo še s sirom mastili. Eh, niso zastoj tako široki in rdečelični. Da dobijo ljudi v mrežo, se jim delajo prijazne, ko bodo pa enkrat v mreži, potem jim pokažejo, kaj znajo. S klobukom pod pazduho bodo morali kmetje hoditi in jih prositi to in ono, ali pa nam vlada nažene notri škricev, da jih bomo morali rediti. Vse bodo pod se spravili. Mar jim je občni blagor in korist zadrugnikov. Za svoj žep skrbe, za drugega nič.«

Tako in slično so kritizirali Jakličovo prizadevanje pod vaškimi lipami, in še bolj pa po vaških krčmah. Nič čudno, če so ljudje postajali malodušni. Pa je Jaklič sklical ljudi na shod v zadrugo, da jim je razložil, kakšne koristi bodo imeli od mlekarne in sirarne. Pokazal jim je rudnik — hlev, kjer lahko kopljejo denar. Preračunali so, da lahko kmet dobi od dveh krav za mleko 200 kron, kar je bilo za tiste čase že lep denar. Računali pa so liter mleka 10 vinarjev. Pa so zopet zagнали Jakličevi nasprotniki: »Star groš je obljubil ženskam za liter mleka, pa jih je dobil. Komaj bi bilo, da ga začne že danes pobirati.« Po gostilnah je pa šlo: »O, norci! O, zaslepljenci! O, nesrečneži! Še tisto kapljo mleka jim bodo prestregli, ki so ga imeli za močnik. Seveda, kmet naj sreblje močnik brez mleka. Vsi, ki tiščijo v zadrugo, so figa-možje,« so bili zmerjani oni, ki so se hoteli pametno razgovoriti o mlekarni in sirarni. »Eh, sirarna brez mleka,« je vpil gostilničar Navihanec. Še celo nekakšno zaničljivo pesem

so zložili in prepevali o sirarni in mlekarni. Pa doživi Jaklič še hujše reči. Za sirarno je potreboval človeka, ki bo znal iz mleka delati sir. Hotel je dobiti domačina, da bo domačin služil denar. Tudi v posojilnici in zadrugi so bili le domačini, toda le taki, ki so bili vredni ljudskega zaupanja. Dobil in pregovoril je Jožetovega Francka. Bil je pripravljen iti se učiti mlekarstva. Pa pove doma, kaj sta sklenila z Jakličem. Človek bi mislil, da bodo starši veseli, ker se je fantu obljubljal kruh — pa ti zavpije mati: »Joh! Kar hočeš drugega, samo tega ne!« in se prime prestrašena za glavo. »Joh, kaj ti porečejo potem! Maslar te bodo zmerjali. Samo te sramote mi ne napravi, drugega pa kar hočeš! Joh, maslar naj bi bil moj sin! Joh, tega pa ne, Francek moj! To si izbij iz glave.« »Mas-lar!« ponovi zategnjeno njegov brat Tone in se zakrohota. »Naš Francek bo maslar,« se zasmije oče. Francku se je hipoma zazdelo to ime zoprno, grdo, ostudno. Ko ga je še mati ozmerjala, da se ga bo prijelo ime maslar, in naj ne pride več pod streho, se je odločil, da se sirarstva ne bo učil. Poiskal je Jakliča in mu odpovedal. Jaklič si je prizadeval na vse načine pregovoriti ga. Pravil mu je, da je delo čisto snažno, toda nič. Maslar pa ne! To je šlo hitro po vsej župniji, da Jaklič ne more dobiti sirarja ali mlekarja, češ da bi mu rekli maslar. Iskati ga je moral celo izven dežele. Dobil ga je. Pisal se je Lešnik, Janez mu je pa bilo ime. Ta je bil ves vesel prišel v kraj. Ustavil pa se je bil v gostilni pri »Javorčku«. K njemu prisede gostilničarka Javorka in ga vpraša smeje se: »Boste vi delali sir?« »Da, jaz!« je potrdil Lešnik ponosno. Še bolj se zasmije Javorka in nadaljuje: »Iz česa ga boste delali?« »I, no, iz mleka, kakor drugod.« »Aha! Radi bi ga, ako bi imeli mleko,« se smeje Javorka dalje. »Kaj ni mleka todi?« »Ni ga ne! Vsega bom lahko spila, kolikor ga dobite.« »Zakaj pa ustanavljate mlekarno?« »Neumni so! Boste videli, da ne bo mleka.« Pa se prismeje skozi vrata Javorček, ko je izvedel, kdo je prišel. »No, pozdravljeni, gospod sirar! Torej vi boste delali pri nas čudeže?« »Kakšne?« »Velike! Sir brez mleka, ako ga boste mogli. Ha-ha-ha. Boste pa iz česa drugega naredili sir. Slišal sem, da se tudi iz drugih reči izdeluje,« nadaljuje porogljivo Javorček. »Boste pa vi! Jaz sem se ga učil iz mleka,« ga jezno zavrne Lešnik, ki ni mogel več prenašati zasmehovanja. Plača in odide. Šel je na sprehod v Stransko vas. Tudi tu je krenil v gostilno. Gostilničar je kmalu vedel, kdo je. »To ste neumni, ker ste prišli sem,« začne polagoma krčmar. »Toda, kaj morete vi zato, ker ne veste, kako je. Mleka vem, da ne boste imeli.« Lešnik pravi, da je nekaj podobnega že slišal, česar pa ne verjame. Vidi se mu nemogoče, da bi ustanavljali mlekarno, ako vedo, da nimajo mleka. Pa se zasmije krčmar: »Ha-ha-ha. Vam se zdi to nemogoče, ker teh ljudi ne poznate. Eh, ta Ribnikar (Jaklič)!« »Nič slabega še nisem slišal o njem, dasi ga daleč poznajo.« »Ha-ha-ha — poznajo! Tako ne kot mi! Eh, pravi tiček je, ta Ribnikar. Zato ustanavlja mlekarno, da po svetu o njem govore. O, jaz ga poznam. Pa vendar iz našega mleka nikdar ne bo sira.« Lešnik je že verjel in obupno vzdihnil: »Zastonj pa nisem prišel, plačali mi bodo dobro.« »S čim? Ha-ha-ha — s čim pa? To bi rad vedel. Naj vzame kdo od Ribnikarja (Jakliča), ako mu kaj more. Kjer ni

nič, zgubi celo cesar, tako boste tudi vi.« V tem stopi v sobo sosed Dravec. Gostilničar ga predstavi: »Ti, ha-ha-ha — Dravec! Tega moža si oglej! To je naš sirar, ki ga je najel Ribnikar.« »Vi ste tisti norec, ki je prišel v zadruško trape loviti. He-he-he — — — vesel sem, da vas poznam. Iz česa pa boste delali sir?« Lešnika ujezi to norčevanje, plača in odide naravnost k Jakliču, ki ga nagovori: »Gospod, vi me imate za norca. Sramujte se! Jaz grem, od koder sem prišel. Sir brez mleka boste že sami znali narediti. Ali ste vi poštenjak? Vi veste, da nimate mleka, pa hočete delati sir? Vi niste samo prismojen, vi ste tudi hudoben. Zakaj mi napravljate stroške brez potrebe?« Jaklič je bil iznenaden. Šele, ko je izvedel, da so sirarja v gostilnah natvezali, plašili in strašili, mu je bil Lešnikov napad jasen. Potolažil je sirarja, da je doslej slišal le nasprotnike, ki jim ne sme verjeti. Sam pri sebi pa je vzdihnil: »O Bog, kdaj bo tega konec!« Pa je bilo konec tudi teh težav. Jaklič je zmaгал. Mlekarno so odprli. Prvi dan je že bilo 93 litrov mleka. Ne bo treba čudežev, tako so mislili Jaklič, Lešnik in drugi združniki. Vse je hitelo h kotlu, ker toliko mleka še niso videli. Pa pride zraven še Javorka z vprašanjem: »No, kje je kaj mleka?« Ko ga ugleda, ostrmi. »O, strah, koliko ga je! Jaz ga pa ne morem dovolj dobiti. O. strlenske babe!« Pokliče še moža: »Jožek, le pojdi sem, boš videl, koliko je mleka.« »So ga kaj dobili?« »Joh, joh! Kaj pa je to?« se začudi široki Javorček. »Ali je to samo mleko? To ni mogoče.« In vtakne prst vmes. Kec! pade po roki sirarjeva zajemalka. Jaklič pa ga vpraša: »No, Javorček! Ali bo imela sirarnica kaj mleka ali ne?« »Sakramiš! Ne bi bil verjell!« Dan veselja in zmage pa je bil, ko so načeli prvi hleb sira, četudi so nasprotniki še vedno zabavljali, da delajo sir iz krompirja, česar sami niso verjeli. Ta povest nam kaže, da je imel tudi Jaklič pri svojem izvenšolskem delu skrbi in težave. Premaгал jih je z vztrajno doslednostjo. Zlasti ga je veselilo to, da je prešinila ljudstvo zavest, da združeni dosežejo reči, katere se jim zde sicer nemogoče doseči.

Vse to je povzeto iz resnične Jakličeve povesti »Prvi hleb«, objavljene v koledarju Družbe sv. Mohorja leta 1901.

Labernik Felicita

Kaj usposablja družino za njeno vzgojno nalogo?

Družina vzgaja na popolnoma svojevrsten način. Ta svojevrstnost vzgojnega dejstvovanja družine pa izvira iz ustroja družine same, iz družinskega življenja in je odvisna od bitja in žitja družinskih članov in od njihovega medsebojnega razmerja. Iz lepega družinskega življenja klijejo neprecenljive vzgojne sile, ki družino usposabljaajo za njeno vzgojno nalogo.

Najnужnejši pogoj družinske vzgoje je ljubezen, ki je ona čudovita sila, brez katere nobena vzgoja ne uspeva. Družina pa ima vse pogoje za razvoj medsebojne ljubezni. Saj je prehod od samoljubja do ljubezni do bližnjega lažji, ker je otrok del staršev. Otroku, to na videz tako vase

zaprto bitje, ima že v prvih mesecih izredno razvit čut za one, ki ga ljubijo. Zato se tudi vedno bolj oklepa staršev. Otrokova ljubezen do staršev je nekaj časa manj zavedna, čim bolj pa spoznava njihovo delo, tem zavestneje jih tudi ljubi. Če otrok ljubi svoje starše, bo njihovo vzgojno delo lahko. Ljubljena oseba ima močan vpliv na svojo okolico, njena beseda se spoštuje, njeni zgledi posnemajo. Otrok je zlasti v prvih letih v vsem svojem mišljenju, hotenju in čustvovanju navezan na svojo okolico, njo posnema in sugestivno sprejema njeno hotenje in mišljenje. Staršem je potrebna otrokova ljubezen za spoznavanje otrokove narave, kajti le otrok, ki ljubi svoje starše, jim zaupa vse tajne svoje duše. Otrok je potreben modrega vodstva v pubertetni dobi od 13—17 let. V teh letih bo rešila mladeniča in mladenko, ki postajata vase zaprta, zadirčna, ki jima je vsaka zapoved odveč, modra in razumevajoča očetova in materina ljubezen.

Iz družinske ljubezni pa klijeta še dve drugi, za uspešno vzgojo važni oblikovalni sili: sočutje in čut odgovornosti. Le starši se v popolni meri zavedajo, da je otrok navezan na njihovo pomoč. Iz te zavesti pa se razvijeta sočutje in čut odgovornosti, ki nagibata starše, da store vse za otrokov telesni in duševni razvoj. Ljubezen ne izključuje gospodarskih odnosno gmotnih vprašanj družine, vendar ne sme biti eksistenčno vprašanje družine pogoj ljubezni, katero izpodrine sebičnost, ki zamori tudi sočutje in čut odgovornosti.

Če iz družinskega življenja na povsem priroden način klijejo tako važne vzgojne sile, kakor so ljubezen, sočutje in čut odgovornosti, in če se otrok, ki čuti njihov blagodejni vzgojni vpliv, najtesneje naveže na starše ter s tem vzgojno delo olajša, bi bilo veliko pedagoško nasprotje vse te sile družinske vzgoje zavreči. Bodisi da starši sami izročajo vzgojo otrok tujim ljudem, ali kakor dela boljše vizem, ki staršem jemlje otroke takoj po rojstvu.

Družinska vzgoja nikakor ne sme pogrešati avtoritete staršev. Prava avtoriteta, t. j. ona, ki posameznika ne ovira v razvoju in ne ubija njegove samostojnosti, je nujna vzgojna sila. Pravica staršev, da zapovedujejo, in dolžnost otrok, da ubogajo, sta činitelja, ki spontano izvirata iz družinskega življenja, ne pa nekaj, kar bi bilo treba s silo uveljaviti. Otrok, ki si v prvih letih sploh ne more pomagati, ki dolgo ne zna presojudati stvari in življenja okoli sebe, je odvisen od vodstva staršev. Otrokova pokorščina nasproti staršem ima najplemenitejši namen. Mnenje o vlogi avtoritete v vzgoji niha med dvema skrajnostima. Na eni strani imamo zahteve po popolni svobodi v vzgoji, na drugi pa mnenje, naj vzgoja sloni na avtoriteti. Vzgojni pisatelj Foerster priporoča pravilno združitev — sintezo obeh načel — in pravi: »Zastopniki prevelike svobode so pozabili, da se krepak in živahen duh izmaliči, če ni deležen vzgoje, če načela razvoja ne dopolnjuje načelo organizacije.«

Boljševizem trdi, da zato jemlje družinam otroke, da bi jih osvobodil nasilja staršev. Vendar tudi otroke v dečjih domovih podreja avtoriteti

odraslih, ki pa ne izvira iz prirodnih sil: ljubezni, sočutja in čuta odgovornosti, kot avtoriteta staršev. Vsak odpor proti stranki pa kaznuje z največjo brezobzirnostjo. Tisoči ruskih otrok umirajo v pregnanstvu na otokih Severnega Ledenege morja.

Pokorščina otrok do staršev je prva in najširša osnova otrokovega celotnega kulturnega napredka in vzgoje človeštva. Kultura raste le, če na kulturnih vrednotah prejšnjih generacij gradimo nove pridobitve duha. Da pa je mlajši rod pripravljen sprejeti kulturne pridobitve starejših, zavisi od njegovega pravilnega razmerja do avtoritete.

Potrebno pa je, da tudi starši znajo ceniti stremljenja in ideale, ki jih mladi rod prinese s seboj, kajti tudi to je potrebno za resničen napredek. Če naj bo vzgoja res vodstvo, naj starši otroke že zgodaj navajajo k samostojnosti v mišljenju in dejanju. S starostjo naj jim puščajo vedno večjo svobodo, zlasti naj jim od pubertetne dobe dalje ne vsiljujejo vedno in povsod svoje avtoritete.

Za otrokov pravilni duševni razvoj pa je nujno potrebno soglasje med možem in ženo in med družinskimi člani. Neurologi in psihologi so mnenja, da se anomalije v otrokovem duševnem razvoju najčesče pojavljajo v družinah, kjer ni soglasja. Popolnoma normalni otroci začno zaostajati v duševnem in moralnem razvoju. Nesporazum v hiši škodljivo deluje na otrokovo živčevje in poruši njegovo notranje ravnoesje. Nervoza pa kvarno vpliva na otrokov razum in voljo. Tak otrok se odteguje domu, išče miru v šoli, v družbi tovarišev ali pa postane samosvoj in se zakoplje v otroške sanje in kaprice. Usodno je tudi za otroke, če se starši, stari starši, strici in tete prerekajo o vzgojnih ukrepih. Prvi zahteva priznanašanje, drugi strogost, otrok pa ima trenutno največjo korist, ker se izmuzne vsaki zapovedi.

Vzgojna vrednost družine je v veliki meri odvisna od osebne vrednosti zakoncev. Foerster pravi o onih, ki so poklicani, da vzgajajo druge: »Vzgojnik naj neprestano vzgaja samega sebe. Sam naj bo tak, da bo njegovo življenje in delo odgovarjalo njegovim zapovedim in idealom. Ne učinkuje gola beseda, temveč dejanje!«

Za vzgojo otroka je merodajno tudi število otrok. Na splošno uspeva vzgoja tem bolje, čim večje je število otrok. Res je, da nezdravo stanovanje, revščina in zaposlenost staršev kvarno vplivajo na telo in duha otroka iz številne družine in da številne družine dajo procentualno precej telesno in duševno nezmožnega naraščaja. Vendar je dokazano, da ima otrok iz številne družine v vzgojnem oziru prednost pred edincem in da otroci iz malih družin intelektualno in telesno zaostajajo za otroki iz velikih družin. Edinci uživajo preveč vzgoje in pouka in so prezgodaj zreli. Dva roditelja sta preveč za enega otroka. Adler, dunajski zastopnik individualne psihologije, pravi: »Edinec se med dvema odraslima osebama čuti mala, slabotna stvarca, muči ga občutek manjvrednosti, ker svojega občutka moči ne more nikjer uveljaviti. Najbolj pa edincu manjka socialne pobude, zanj sta značilni ostudna sebičnost in pretirana občutljivost.

Priroden zakon zahteva, da mora otrok doraščati med sovrstniki. Na značaj zelo slabo vpliva posebno intimna ljubezen med sinom in materjo, zlasti če traja še preko pubertetne dobe. Ženska čustvenost vzbudi v mladeniču nemoško čustvenost in mišljavo. V sličnem položaju kot edinec sta večkrat prvi in zadnji otrok. Najugodnejše stališče imajo srednji otroci.

Izguba matere vpliva na moralni razvoj otrok. Izguba obeh roditeljev včasih ni tako huda kot izguba matere, deklice trpe še več kot dečki. V sličnem položaju so otroci iz ločenih družin. Z vzgojnega stališča pa je v najslabšem položaju nezakonski otrok. Mnenje, da je dedno obremenjen, sta zavrgla Spranger in Gruhles, ki trdita, da so slabe strani njegovega značaja in njegova manjša nadarjenost le posledica okolice, v kateri živi, odnosno nezaščitenosti.

K družinski skupnosti in družinski vzgoji tudi mnogo pripomore prijeten dom. Dovolj prostorno, svetlo, čisto in lično, četudi skromno urejeno stanovanje je prijeten dom, ki s privlačno silo priklepa družinske člane nase. V premajhnih, temnih stanovanjih propada telesno in duševno zdravje in morala otrok. K skupnemu stanovanju pa spada tudi skupno ognjišče, kjer mati pripravlja domačo hrano. Družina naj mnogo polaga na to, da vsaj enkrat na dan vsi člani skupaj obedujejo. Ni pa dovolj, da bi bil dom le kraj, kjer se samo dela, kjer ni nobene zabave. Mnogi starši se pritožujejo, da začno otroci v pubertetni dobi zapuščati dom. Vprašati pa bi se morali, kaj so storili za to, da bi se otrok zabaval doma, da ne bi iskal zabave drugod, kamor ga življenje vabi.

Družina, ki živi resnično družinsko življenje, je še danes neprecenljiva vzgojna zajednica, ki je ne more nadomestiti nobena vzgojna ustanova. Dobra družina tudi še danes pripravlja otroka za življenje v njegovi širini in globini, saj vključuje toliko različnih strani življenja, kot nobena druga zajednica. Družinska vzgoja ima še posebno prednost, ker vzgaja z zgledi in ne z besedami. Posebna dobra stran družinske vzgoje pa je, da učinkuje na otroka počasi in enakomerno. Ker družina z vsem svojim življenjem vzgojno vpliva, je tisoč in tisoč podrobnosti iz raznih področij, izmed katerih je vsaka zase neznatna, vsota vseh pa je mogočna sila, ki oblikuje in vžiga novo življenje.

Literatura:

Karl Weiß: »Pädagogische Soziologie«.

J. Renault: »L'Education familiale« I. 1935.

Dr. Wilhelm Schmidt S. V. D.: »Liebe, Ehe und Familie«.

VZGOJA

Ako se animalično v človeškem otroku ne prevzame v strahovanje: bo otrok postal divja žival, divjak.

J. M. Sailer, nekdanji škof v Regensburgu.

Učitelj — vzgojitelj — človek

III.

(Dalje.)

Usmerjenost zgolj na učivo, ali širje, na obrazovalno dobrino, pa nikakor ni edino možna pri obrazovalnem delu. S prav tako enostranostjo se lahko vzgojnik obrača le k učencu ali gojencu, se skoraj sramuje biti učitelj ter hoče biti le vzgojitelj. S pedantično točnostjo pazi na gojenca, ga študira in po sliki, ki jo dobi o njem, uravnava svoje pedagoško delo.

Tudi on uči, saj mimo uka ne sme in ne more. Učiti pa se pravi, prenašati neke vsebine. Toda zgolj vzgojitelj dela tudi to le glede na gojenca in njegove osebne sposobnosti. Prizadeva si, da svojega gojenca čim bolj razume, da z neko intuicijo razpozna njegovo duševno strukturo in v njej zasluti vse možnosti in meje gojenčevega nadaljnega razvoja ter odkrije njegov osebni ideal, to je ono obliko in odtenek človeškosti, ki bi jo gojenec v najugodnejših prilikah hotel in mogel doseči. Tako skuša vzgojitelj razumeti svojega gojenca in na temelju takega razumevanja izbira tudi učivo. Niti on ne more uka izločiti iz obrazovalnega dela, toda njemu je uk le sredstvo; učivo naj mu tudi nudi živih sil, ki bodo oplajale mlado rast in zorenje.

Gojenec tukaj ni le neki bolj ali manj slučajni nosilec vednosti in znanosti, temveč je središče pedagoškega dela, ki se vse vrši le zaradi njega. Vzgojitelj ga tudi z učivom hoče le oblikovati. To oblikovanje pa je lahko plitvejše ali globlje. Če ostane vzgojitelj le na pol poti od zgolj učitelja, že uči zaradi gojenca. Uči pa ga takih vednosti, ki ga pripravijo za neke storitve v poznejšem življenju. Ne gre le za to, da bo gojenec pozneje nekaj *vedel*, niti še ne za to, da bi kaj posebnega *bil*, temveč nekako na sredi za to, da bo nekaj *znan* in mogel *narediti*. Vsekakor se s tem mnogo bolj približa gojencu kakor zgolj učitelj, v njegovi globini pa ga še vedno ne zagrabi. More gojenca naučiti in navaditi, da zna narediti to in ono: sestaviti kako uradno listino, pomeniti se v tujem jeziku, popraviti kak aparat, zvezati si raztrgano knjigo... Za vse to je treba nekaj vedeti, a tu ne gre za zgolj leksikalno vedenje ko prej, kjer se to gojenca in njegovega jaza skoraj ne dotika. V tem primeru seže uk mnogo globlje v gojenca, dasi mu do dna še ne gre. Kar se je naučil, naj sam uporabi; s svojo aktivnostjo naj se obrača do tega ali onega konkretnega primera in si s svojim znanjem pomaga. Tu ne gre torej za samo vedenje, temveč že za prvo oblikovanje gojenca, a ne še za popolno izoblikovanje njegove višje biti, ampak le za toliko, kolikor služi določenim storitvam.⁴

Tudi tak cilj vzgoje je danes cenjen. Mnogim staršem in gojencem gre le za to, da da šola čim več takega, kar bo gojencu v življenju koristilo, kar bo v resnici potreboval, kar mu bo pomagalo do takih ali drugačnih storitev in nič drugega.

⁴ Simmel G., Schulpädagogik, 11.

Toda vzgojitelj lahko seže tudi precej globlje. Lahko se ozira na naj-intimnejše bistvo gojenčeve osebe in ga skuša oblikovati. Pri tem se ne trudi, da bi njegov učenec pozneje čim več vedel in v kaki družbi s tem blestel, niti ne več le za to, da bi čim več znal in zmožel in si sam izvrševal to in ono, sedaj se trudi za to, da bi njegov gojenec bil čim boljši, čim bolj dodelan človek, ki bi človeški družbi bil v korist zato, ker je nekaj, s čimer dviga, oživlja in plemeniti svoje vedenje in delo, pa tudi vedenje in delo svojih življenjskih in delovnih tovarišev.

V tem primeru se vzgojitelj ne sme ustrašiti javnega mnenja, ki zlasti danes kar neusmiljeno terja od šole, da nauči učence čim več takega, kar bodo mogli v življenju uporabiti. Ne sme se ustrašiti, če uči morda predmet, ki neposredno ne bo služil delu, vsebuje pa dovolj živih sil, ki oplojajo notranjo kulturno rast njegovih gojencev.

Ume se, da mora vzgojitelj svoje delo individualizirati, če hoče biti vzgojitelj v tem smislu. Kajti vsak njegov gojenec ima nekoliko drugačno duševno strukturo, vsak nosi v sebi nekoliko drugačen osebni ideal, za vsakega je potrebna nekoliko drugačna vzgojna metoda, vsakemu so prikladne nekoliko drugačne obrazovalne vrednote itd. Individualizirati torej vzgojitelj mora, s tem pa nikakor ni rečeno, da mora izrecno poudarjati vse tiste posebnosti svojih gojencev, ki jih med seboj ločijo. Nasprotno, naglašati mora ono, sicer v vsakem človeku drugače osebno barvano, a vendar vsem skupno človeškost, tisto »božjo podobo«, ki odlikuje le človeka med vsemi živimi bitji na zemlji.

Sicer pa se zahteva po popolni individualizaciji razbija že ob čisto tehnični nemožnosti. Morda bi to nekoliko zmožel Rousseaujeve vrste, ki bi le enega gojenca in sam vedel v življenje; kako pa naj stori to učitelj in vzgojitelj, ki ima v razredu 40 in več otrok z najrazličnejšimi duševnimi sposobnostmi, ki pa jih poleg njega vodijo še nešteti drugi in ne vsem skupni vzgojniki. Ne glede na to, da učitelj tukaj ne more dobro poznati duševne strukture vsakega posameznega gojenca, tudi če bi jo poznal, se ne bi mogel pri svojem obrazovalnem delu na vse ozirati. Vsekakor si mora poiskati neki nivo, na katerem zastavi svoje delo. Ta mora biti nižji v ljudski šoli, ki ji je namen čim bolj vzgojiti čim več otrok, in mora biti tudi razmeroma (ne le absolutno) višji v srednji šoli, ki hoče le izbrancem, le najsposobnejšim nuditi svojo izobrazbo. Nikoli pa ne sme ta nivo biti prenizek in se prilagoditi tudi najslabšim učencem. Kajti večja škoda nastane, če se šola posveti najslabšim, zanemari pa brihtnejše; v teh je mnogo več tvornih sil ki jih bo skupnost pozneje veliko teže pogrešala. Načelo bodi: vsakemu svoje, kolikor je to mogoče, a nobenega zanemariti. Seveda če bo hotel vzgojitelj tej zahtevi vsaj malo zadostiti, se bo moral ravnati po pesnikovih besedah: »Ne samo, kar velewa mu stan, kar more, to mož je storiti dolžan!« V prostem času, če ga smemo tako imenovati, se bo moral še posebej posvetiti tistim, ki jim je izbrani nivo previsok, in onim, ki jim je prenizek.⁵

⁵ Simmel, tam, 35.

Pa tudi »z g o l j vzgojitelj« je lahko pri svojem delu veliko preozek. Že nemožnost popolne individualizacije in potreba neke nivelizacije mu zožuje pogled. V gojencih lahko vidi le neko število bolj ali manj enakih bitij in vobče izgubi smisel za njihove individualne posebnosti. Kmalu tudi v posamezniku ne vidi več celega človeka z njegovimi vrlinami in slabostmi, temveč le kandidata za odrastleca, ki mora izpolniti take in take zahteve in ki se mora dati le (pasivno) oblikovati in čimprej izoblikovati. Zato ga »vzgaja«: med njim in seboj zgradi celo mrežo vzgojnih navodil, svaril, zapovedi in prepovedi, groženj in še drugih takih in podobnih vzgojnih ukrepov. Z njimi gojenca oblikuje in popravlja tako kakor vrtnar drevesa, ki jih po svoje ravna in krivenči, da ne kvarijo njegove zamisli in geometrične uredbe vrta. Pri tem postane le nekak preglednik in strahovalec. Da ima gojenec svoje življenje in pri tem svoj osebni ideal, se takemu »vzgojitelju« niti ne sanja. Kolikor svoje delo vendar individualizira, ga individualizira le glede na sredstva in morda še količino zahtev pri tistih, ki je že obupal nad njimi. Za kvalitativne osebne razlike v vzgojnih ciljih in poteh do njih nima smisla, temveč hoče vsakega gojenca izoblikovati, če se smemo tako izraziti, po svoji podobi in sličnosti. Pri tem vedno pazi nanj, nikoli in nikjer ga ne pusti samega, da bi se kje ne pokvaril in da vzgojnik ne bi bil takoj zraven, ko bi bilo treba kaj ukreniti, da bo mladi človek čimprej postal odrastlec. Tistega stvariteljskega jaza, ki mora tudi pravo odrastlost roditi iz sebe, da bo v resnici njegova, tak vzgojnik ne vidi in nima smisla zanj.

Zgolj vzgojiteljska funkcija pa je lahko tudi zgolj vzgojitelju v kvar. Kajti svojega gojenca skuša oblikovati in to z vsemi sredstvi, ki so mu na razpolago. Najvažnejši med temi pa je vzgled. Zato tudi tak vzgojitelj računa s tem, da nudi dober vzgled svojemu gojencu. Ker pa mu je pogled preozek, pozablja, da bi moral svoj vzgled tudi resnično in polnokrvno živeti ter hoče le kot vzgled vplivati in učinkovati. Pri tem pa ne skrbi toliko za to, da prav živi in ravna, temveč vsaj z enim očesom neprestano škili nase in se opazuje, kako njegovo dejanje in nehanje učinkuje na druge. To pa pospešuje sicer neko virtuoznost zunanjega ravnanja in obnašanja, trpi pa ob tem osebna stvaritelnost in človeškost, ker ne more iz sebe živeti in dejstvovati. Tako tudi s tem ubija najzlahtnejše jedro lastne osebnosti. Končno pa še zgreši svoj cilj in vse njegovo prizadevanje ostane jalovo, kajti kot vzgled more učinkovati le s svojim polnokrvnim življenjem, s tem, kar spontano izvira iz celega njegovega jaza.

IV.

Močno naglašanje gojenca in njegove vzgoje pa more povzročiti tudi neko nezaupanje nasproti uku, kakor lahko to v nekem oziru opazamo pri Rousseauju. Pravemu učenju se lahko v tem primeru prepusti le čisto majhen delež v celoti vzgoje. Pomniti pa je treba, da ostane uk, naj ga dobiva gojenec še tako malo, vedno le »tujek« v celoti vzgoje, in njegove vsebine enak »tujek« v gojenčevi duši. To pa tako dolgo, dokler uk ostane

zgolj uk, to se pravi, neko podajanje in sprejemanje večinoma teoretskih tez in vsebin, ki z gojenčevo osebnostjo niso v nikaki zvezi. Kot takega bi ga mogli s pedagoškega stališča tudi v celoti odkloniti. Prava rešitev pa je vendar čisto drugačna: mimo vsakega uka ne smemo, ker je vendar prevažno sredstvo celotne vzgoje, zgolj uk pa je in ostane nekaj tujega v tej celoti, zato pa je treba prav tu uvaževati staro modrost, da mora ves uk biti vzgojen. S tem pa hočem sedaj povedati le to, da se mora tudi uk toliko prilagoditi celotnemu obrazovalnemu delu, da se bo oziral v prvi vrsti na gojenca in na njegove potrebe, da bo služil njegovi notranji rasti in zorenju. Pri tem pa učne vsebine ne smejo ostati le neke objektivne teze in resnice, temveč se morajo, rekel bi, staliti v osebno doživetje in prepričanje učiteljevo; v tej osebni barvi jih tudi učenec lahko osebno sprejme in asimilira v svoj celotni duševni in celo osebni habitus. Le tako more gojenec znanstvene spoznatke doživeti in le tako jih more ohraniti kot žive in organske sestavine svoje notranje osebne kulture, le tako lahko tudi znanstveni izsledki oplodijo rast v pravo človeškost.

Samo presajanje znanstvenih spoznatkov v mlade duše še ne izobrazuje, temveč posreduje le neko védenje. To pa se loči od izobrazbe zlasti po tem, da je neke vrste mrtev kapital, dočim je prava izobrazba snubeč in rastoč kapital, ne le del, temveč kulturna in življenjska oblika izobraženega človeka samega. Samo védenje je mogoče v nekem smislu zaključiti, ko se »predela« ta ali ona »predpisana snov« ali ta in oni učbenik, prava izobrazba pa se nikdar ne zaključí, temveč vedno raste iz stvariteljskega središča osebnosti, spočenja pa jo vedno in vedno iznova potreba, da se čimbolj izoblikuje to, kar je v človeka dano. Izobrazba ni dejanje nečesa, niti prevzemanje, temveč bolj sproščanje, doraščanje, dozorevanje in plemenitenje nečesa, kar je kot naloga dano človeku. Védenje in tega pridobivanje pa ima pri izobraževanju svoj pomen in smisel, kolikor ravna in oploja večno, nikoli končano notranjo rast človekovo, kolikor podpira njegovo večno nastajajočo osebno kulturno obliko (obzorje izobraženca!) in kolikor sodeluje pri izrazu in manifestaciji izobrazbe.

Vsaka izobrazba pa je že tudi po svojem bistvu izobrazba celega človeka ali v tem smislu obča izobrazba. Tudi zato prisvojitev nekaterih znanstvenih izsledkov še ni izobrazba. Tudi prisvojitev vseh znanstvenih spoznatkov (pansofija, pedagoški enciklopedizem!) se še ne bi mogla imenovati izobrazba. Pač pa bi mogli v nekem smislu tako nazvati določeno razvitost in sproščenost osebnih sil, ki so potrebne za samostojno znanstveno delo, pa še to v pravem pomenu le s tem pogojem, da so se znanstvene vrednote, s pomočjo katerih smo razvili te sile, obenem tudi plodno dotaknile stvariteljskega jedra človeške osebnosti. V tem primeru bi lahko govorili o znanstveni izobrazbi, podobno pa tudi o umetnostni, socialni, verski, politični, tehnični, gospodarski... izobrazbi človeka. Izobrazba sama na sebi, brez prilastkov, pa je notranja izoblikovalnost človeka v človeku, to se pravi ona notranja kultura jaza, ki stori, da je tudi znanstvenik ali umetnik ali vernik ali sociallec ali politik ali tehnik

ali gospodarstvenik ali pravnik ali športnik ali vzgojnik ... tudi človek, in sicer cel človek.

Upam, da se razumemo. Uka ne moremo in ne smemo povsem izločiti iz obrazovalnega dela, pravega smisla pa nima, dokler ostane le tega tuja in neorganska sestavina, zato se mora prilagoditi obrazovalnemu delu v celoti. Saj je dobro in potrebno, če se človek česa nauči zato, da to ve. In za bodočega znanstvenika je naravnost nujno potrebno, da v nekem oziru obvlada dosedanje izsledke ter more na njih raziskovati in graditi dalje. Toda zaradi nekaterih takih vendar ne moremo vse mladine pripravljati na znanstveno delo, ki se mu v večini ne bo nikoli posvetila. To bi se reklo izobraževalno delo zoževati. Znanost hoče delavcev, ki so si njene dosedanje izsledke v nekem smislu prilastili. Ljudski celoti pa teh zaradi onih vendar ne moremo vsiljevati. Pa še pri bodočih znanstvenikih je vprašanje, če ti znanstveni izsledki nanje vedno tudi obrazovalno vplivajo. Sicer pa bi se končno mogla zginiti tudi ostala kulturna področja, ki vsako terja za svoje delavce neko dozo čisto vsebinskih vednosti in spretnosti, in bi mogla zahtevati, naj se zaradi teh vsa mladina vzgaja v njihovem duhu. Kajti znanost ima le toliko prednosti med njimi, kolikor na splošno morda najdemo v ljudstvu. (Dalje.)

Milena

Cvetje in dih iz šolskega dela

(Dalje.)

Človeška plemenitost

Iz tega domotožja vstaja v človeku čustvo, zavest njegovega dostojanstva. Človek iz kateregakoli kraja, katerekoli dobe, čuti, da je večji od neba, ki ga obokuje, stalnejši od zemlje, na kateri mrje. Tudi če bi padel v suženjstvo, bil ujet kot tlačanska žival, bil poražen huje od trinogov, čuti v bolesi neko plemenitost, ki je edinole njegova, in v očitku najde, da je njegova duša vedno le večja od vseh pregreškov.

Ne zdi se mu, da bi bil ustvarjen za ta svet. Ne zadošča mu, da živi; vedeti hoče, čemu živi. Ne zadošča mu ustvarjenje. Posluhuje se ga in uživa, toda ne zadovoljuje ga. Tudi hoté ga ne zadovoljuje.

Ni mu zadosti, biti na svetu in zapustiti ga. Njegovi upi so daljši od njegovih dni; potrebnejši od njegovega kruha.

Hoče vedeti, od kod je došel in zakaj. Kakšen bo njegov povratak in kam.

Življenje ni vse, tudi če je dobro. In če je življenje nekaj dobrega, svet lepota, živeti radost ... čemu smrt?

Zakaj je z radostjo tako tesno spojena bol? Zakaj se mahoma zasenči pogled, razburi duša, ko je nebo še vse jasno? Ko so mirna polja ozelele? In v nas se pojavlja vihar, hujši od vseh — jok?

Zakaj vzklije v veselju mračna slutnja utrujenja in v uživanju grenka žalost? Zakaj se nasmeh poraja in izginja, medtem ko nezadovoljnost ne

mine? Zakaj ima radost često lice razbrzdane budalosti? In kaj moti našo igro, ki nam tako ugaja? Zakaj je obraz človeka naravno resen in tudi v počitku tužen? Zakaj je končno čustvo po nečem, kar nam manjka v nas, močnejše od onega, kar imamo?

Kaj smo torej zakrivili? Kaj dobrega iščemo?

Vsi narodi v njih veri, vsi ljudje v njih čustvih čutijo težo nekega izvirnega zla, ki greni dušo in kali veselje. Na drugi strani, če kaka radost ni vedno docela razveseljiva, ni niti nikaka bol in nikako hudo brez zadoščenja.

Up, tudi strt, se znova poraja, zopet vzklije in najobupnejši človek ni nikdar brez kake nade. V vsaki veri se javi nasproti čutu krivde hrepenenje in stremljenje po nekem oproščenju; nasproti ubogemu, kratkemu življenju je vedno upanje po drugem srečnejšem; iz duševnega usuženstva se dviga vedno hrepenenje po osvobojenju.

To izvira iz spomina prve krivde, prve obljube. Adam, oče človeštva, in Eva, mati živečih, sta ob zatonu zadnjega dne v raju čula v božji sodbi obljubo odrešenja.

Človek ni še čutil potrebe in želje, da je Gospod, usmiljen kakor pravičen, dal sam v obupnem trenutku polet upanju.

Od tedaj ne manjka nikdar upanja na s krivdo zasenčenem svetu.

Človeška družina

Vsak človek, ki se rodi, je zadnjerojenec edine družine, ki jo je postavil Gospod v vrt nedolžnosti in je razkropil greh po divji, neplodni zemlji ali ob bregovih še neprebrodenega morja. Potomci izgnancev iz raja so se razhajali po vsem svetu. Po novih cestah, po sedaj izginulih prehodih, po gozdovih, kjer je sedaj led, po zemlji, kjer je sedaj morje, po strugah rek, obrežjih morja, po brezslednih duplinah in mostiščih, sekajoč les in preganjajoč divjad.

Tako so se tvorila in množila plemena in narodi z njih naravnimi značaji in obrazi. Nekateri so prejeli od neba in morja prosoj oči, drugi od snega belino lic. V meglic pritajenem soncu se je rodilo dolgo, gladko zlatolasje; v divje vročem in pekočem soncu juža ono svetločrno kodroglavcev.

In tudi narodi so potem rojili.

Različne zemlje so bile pozorišče veličastnim prizorom, dogodljajem.

Morski rokavi so bili brvi narodom. Nesličnosti so se izražale in naglašale po prostoru in v časovnem teku. Toda nikakor se ni izgubljala bistvena sličnost med človekom in človekom. Vsi so bili vedno ljudje. Vsi so imeli božanstven odtis inteligence in volje. Govor, ki družijo in srečuje duše, je bil skupen dar. Jeziki so se razlikovali, eden neznan drugemu. Toda učitelj govora je bil eden in isti in še danes, na višku najrazličnejših jezikov in narečij, dospemo vedno le po vejah do edinega debela in mojstrske korenine, od koder so se odcepili vsi.

Narodi so si torej bratje, kakor ljudje...

Srečajoč se po tisočletjih, izza nepredstavnih si daljav, imajo spočetka neke obrambne, previdne kretnje, toda takoj se vzbuja v globini spomin one originalne življenjske skupnosti. Zdi se, kot bi čutili in videli v nekam nejasni sliki one čase, ki jih ne pomnijo. Kot izza bajne daljine se porajajo in vstajajo v njih najplemenitejša čustva: med vsemi in nad vsemi pa domotožje po skupnem Očetu in eni sami družini bratov.

In ljudje, sicer že brez spomina, se spominjajo, toda v ponosnem domotožju. Očetova hiša: kjer je bilo vse lepo, kjer so bili vsi dobri, kjer je bilo toli prijetno živeti, ali samim med novo naravo, ali skupaj v naraščajoči, sedanji družini, svobodni in nedolžni, slušajoč Očeta, in radostni.

Tako se vrača v vseh ljudeh in pri vseh narodih daljen, uničujoč spomin izgubljene sreče, razblinjenega miru, svetega doma, zemskega raja, od koder so bili izgnani in kamor jim ni mogoče več.

Čutijo se otroke in ne najdejo Očeta.

Čutijo se bratje in se pobijajo.

(Dalje.)

Ema Deisinger

Otrok — edinec

»Edini je!« tako slišimo govoriti matere z enim samim otrokom, ki jim ležita v srcu vsa še nerazodeta skrb in strah za tega edinca. Kdo bi zameril materi to opravičilo za nešteto majhnih prestopkov njenega edinca v šoli? Saj res, njen edini je!

Iz materinega srca se je utrgal vzdih. Vse je pripravljena storiti za svojega edinca, povrniti vso škodo, ki jo je povzročil njen miljenček kakemu svojemu tovarišu v šoli, samo da ne sliši pritožb o njem. Pritožb ne more poslušati, vsaka taka beseda jo v srce boli.

Preko njenega lica je udarila rdečica. Kdo bi bil tako krut, da bi še dalje večal bolečino njenega srca? Ali razumete, njen edini je!

Zanjo je ta njen edini otrok največja dragocenost na svetu, njena duša se ovija njegove rasti, on je smoter njenih sanj in hrepenenja, njeno srce prisluškuje vsakemu njegovemu drhtenju, vsakemu utripu zdravja in moči, vse njeno veselje velja njenemu edincu, on je luč in cilj vsega njenega življenja. Njo torej zaboli, če sliši kaj nepovoljnega o njem. Vlažne so njene oči, usta ne morejo do besede, ko mora zopet od učitelja v šoli slišati, da je njen edinec, njeno »vse« na svetu, zopet nekaj zagrešil.

Nikdar materinsko srce ni bolj zavestno čutilo ostro bolečino, kakor ob tej graji. V tej prebujeni bolečini materinske ljubezni leži njena najbolj silna doživetost sebe; vsaka njena žilica utripa od tega materinskega čustva, ki kot goreči sij vpija vase otrokove slabosti.

V skrbi za svojega edinca ga nehote razvaja. Ali ni nekaj povsem razumljivega, da to svojo največjo dragocenost, edinega otroka, čuva, prav skrbno čuva, varuje in brani? Toda ta razvaljenost njene po-

dvojene materinske brige žal že ni več samo skrbno čuvanje, ampak razvajanje in razneženje otroka. V strahu, da ji ne oboli in ne umrje, vedno trepeti ob njegovem najmanjšem prehladu, vedno je njen pogled zastrašen zavoljo kake rahle bledice, ki jo opazi na obrazu njenega edinca; če kdaj nima povsem dobrega teka, že je vsa v skrbeh za njegovo zdravje, vedno je njena misel zgnetena v strah: da se mu kaj hudega ne primeri. Vprav ta njena razvalovljenost materinske ljubezni, ki otroku ne more ničesar odreči, ustvarja iz otroka razvajeno in razneženo bitje s šibkim značajem.

V razločnem strahu spremlja otroka pri vsakem njegovem drznejšem merjenju sil, in otrok videč to zaskrbljenost svoje mamice, počenja včasih še nalašč kake vratolomnosti. O, njegova mamica je vedno zaskrbljena in polna strahu zanj; če pleza na drevo, če se udeleži kake športne tekme, če gre s tovariši taborit, če gre z njimi na gore, vse se zdi materi nevarno, pa najsi gre obiskat samo svojega bolnega sošolca, zopet je mamica vsa v strahu zanj, da sam ne naleze kake bolezni ter oboli, skratka: materin strah ima vsepovsod velike oči. Edini otrok je za starše zares otrok strahu!

Edini otrok je, zato je mati tako bogata z opravičili zanj. Da se potem ta otrok v šoli težko socializira, je umljivo, kajti doma je on osrednja točka. Ni vaju krotiti svoja poželenja, zato je le prevečkrat suženj svojih gonov. Samoljuben, svojeglav, trmast in ukazovalen je ter se v šoli nikakor ne more navaditi na to, da so poleg njega še drugi, ki jim takisto gre pažnja in ljubezen. To drugačno pravo v šoli se mu upira, kajti doma je on vsekdar središče zanimanja, pažnje in ljubezni.

Otroka razvajajo tako starši kakor sorodniki ter ga tudi moralično raznežijo, da postane slabič. Laskajo se mu, pri vsakem obisku sorodnikov je on središče, okrog katerega se sučejo vsi pogovori. Otrok, ki nima bratcev in sestic, ima kakor zalepljene oči za tujo bolečino, tujo radost in tuje veselje. Med odraslimi, med katerimi se giblje, ne najde tistih drobnih otroških dražesti, ki klijejo med bratci in sestricami. Težnje in življenjski krog odraslih ga ne zanimajo, tako da ob odraslih ne doživlja nobenega čustva soveselja in soradosti. Le v otroku, ki ima bratce in sestrice, ki se ukvarjajo med seboj in drug drugega vzgajajo ter so drug drugemu nekako npravstveno ogledalo, se vzbude pristna socialna čustva. Otroci se vzgajajo med seboj s svojo govorico, s svojimi domisleki in igrami ter s svojo srečico, ki izvira iz medsebojne ljubezni in navezanosti drug na drugega. Potom bratcev in sestic se dokoplje otrok do socialnega čustvovanja in do poznanja tuje bolečine, tuje žalosti, do sočustvovanja ter do najplemenitejših čustev, ki jim je za podlago soveselje in soradost. Edini otrok pa zahteva od staršev tudi neprimerno več žrtev kakor pa, ako bi imeli starši več otrok.

Edinec je! Starši zapro zaradi tega dejstva marsikdaj oči pred otrokovimi napakami in slabostmi. S to opravičbo, da je edinec, skušajo starši ustreči vsakojakim otrokovim željam, ga nagrajujejo za vsako malenkost,

ga poštedijo često od njegovega osebnega truda, mu plačujejo morda celo instruktorje, ko bi otrok sam lahko delal, klonijo pred njegovo trmo ter so postali sami njegovi sužnji. S to opravičbo, da je edinec in da mu zato smejo marsikaj dovoliti ter spregledati, zatro svarilo razuma i tedaj, kadar od otrokovih učiteljev v šoli ter drugih oseb izvedo, da se v otrokovem srcu nevarno prepletajo, križajo in verižijo zla nagnjenja. In kakor se prerado zgodi v življenju, se jim otrok, ki jim je edina svetla nada, izgubi v življenju — se jim pokvari. S tem hočem reči le, da je veliko težje vzgojiti otroka-edinca, kakor pa, kjer je v družini več otrok, kjer se otroci medsebojno drug ob drugem nekako obrusijo in si kolikor toliko medsebojno odpravljajo svoje napake.

Alfonz Kopriva

Gospodarska vzgoja kmečkega otroka v naši narodni šoli s stališča sedanjih razmer

(Konec.)

Dokazujemo, brez moraliziranja, ob ugodni priliki in na nevsiljiv način, da je poštenost, vestnost, vztrajnost, delavnost, previdnost, red, razumnost, skromnost, štedljivost, pridnost, pot k dobremu gospodarjenju, da so to osnovni naravni pogoji pravega zasebnega in javnega gospodarstva. Izogibajmo pa se primeru, kako je kak Morgan, Carnegie, Ford, Field, Rockefeller, Bat'a, prišel od prodajalca trakov za čevlje, časopisov, ali kot tkalčev sin do milijarderja. Pokažemo jim sicer lahko nekatere etične momente, dokler so taki obstojali, iz življenja takih magnatov, pokažimo jim pa tudi v primerih, ne vzbujajoči razredno sovraštvo, zlo, ki ga rodi nepoštenost v gospodarstvu, v zasebnem in javnem.

Zgoraj omenjene in slične primere, ki se dnevno dogajajo, uporabljajmo v pouku za klesanje otrokovega značaja, njegovega duha, ljubezni do kmetijstva, smisla za pravo materialno kulturo, vcepljenje in poglobljanje njegovih altruističnih socialnih nagibov in ublažimo ter uravnajmo v modre meje one samogonske plati subjektivnega gospodarskega duha, ki se javlja premočno in kot asocialno v otroku.

Otrok mora končno razumeti, da je n. pr. govorjenje, ki ni v zvezi s poukom, motenje pri delu, kar ni v smislu pravega gospodarjenja s časom, ker je čas zlato, ni pametno gospodarjenje z lastnimi močmi, je sebično ravnanje napram sošolcu, ki bi se rad učil.

Vedeti mora, da je to zapravljanje zdravja sebi, sošolcu, učitelju, če se vede nepravilno. Razumeti mora, da sta čas in zdravje važni postavki v gospodarstvu. Otrok mora to socialno plat gospodarjenja ravno tako razumeti, kakor, če mu dokazujemo, da bo preganjanje in uničevanje krvave uši iz sadovnjakov uspešno le v skupni akciji vseh vaščanov. Tudi to, da ravna gospodarsko s šolskimi potrebščinami, z opremo v razredu itd., mora vedeti, zakaj. Samo opomini: lepo sedi, lepo piši, ne maži, ne delaj zgibov v knjigi in v zvezku, ne meči obgrizkov v steno, ne reži klopi, ne

čeč kaj po stenah i. dr. najdejo gluha ušesa, ali učinkujejo nasprotno. Dati moramo temu življenjskosti, primerno otrokovi duševni stopnji in zgradnji, naslanjajoči se tudi na izsledke individualne, eksperimentalne, strukturne psihologije in psihoanalize ter na njegove socialne razmere. Finžgar je ton in način tako lepo zadel v svoji črtici »Miklavžev nož« v Kresnicah. Nič pridigarstva, a čudovito efektno. Vsa šola se mora zdeti otroku njegova last, in last vseh. Moralna in materialna škoda, ki jo stori, je njegova in vseh; korist, ugled, ki ga nudi s svojim umskim in ročnim delom, s svojim vedenjem, pa korist in ugled njegov in vseh.

Posvečati moramo tudi vso pažnjo gospodarskim platem računskega, domoznanskega in prirodopisnega pouka. Pridobitni in samoohranitveni nagon je že itak podčrtan v človeku, zato nam je to lahko. Predpogoji pa so ravno v onih pedagoških imponderabilijah, v upoštevanju malenkosti v vsakdanjem šolskem življenju, katerih ne smemo prezreti, ampak vse ustrujiti v gospodarsko-socialno in nacionalno-etično smer.

Inž. Henryk Grouner, ameriški Poljak, je svetoval, za jugoslovanske razmere pišoč, da bi se pri določeni starosti učencev, na primer od 13 let naprej, število ur dnevnega teoretičnega pouka zmanjšalo dnevno n. pr. na tri ure, in dati v ostalih urah mladini priliko za praktično delo, katero bi se v ta namen primerno organiziralo. Sukcesivno bi se skrcilo število ur teoretičnega pouka, nasprotno pa pomnoževal čas praktičnega dela. Namesto od prakse do teorije, hodimo kljub napredku vzgojeslovnih, dušeslovnih in učnih znanosti nasprotno pot. Primer preizkušene, praktičnega dela v naših šolah prikazuje »Načrt za kmečko delovno šolo«, ki ga je l. 1928. objavljial v »Učiteljskem Tovarišu« Dolgan in katerega je prevedel tudi bivši srbski pedagoški list »Učiteljska Iskra«. Ta prispevek pa seve ni popoln, je za zelo skromne razmere in le za nižje organizirane šole, ki jih je pri nas — samo eno- in dvorazrednic 326, t. j. skoraj polovico vseh šol. Je pa zelo dober poizkus za ustvarjanje minimalnega praktičnega načrta in je škoda, da ni objavljen v brošuri. (Obeta pa se nov Dolgan-Vrančev učni načrt, ki bo ustrezal vsem kategorijam šol in bo fundiran na povsem naših razmerah.)

Naše čitanke oz. učne knjige imajo zelo malo takih člankov, ki bi vzgajali duha socialnega, združnega kmečkega gospodarstva. Namesto dolgočasnih opisov starih narodov, bi otroka zanimalo »Gospodarstvo starih narodov«, kakor je nekaj sličnega napisal Sovre za Kmetijsko Matico. Zanimivi bi bili izseki iz življenja in dela zagovornikov kmetstva vseh časov. Dalje, kako je slovanski kmet živel in kmetoval v svoji pradomovini, kako po preselitvi, kako n. pr. srbski kmet za časa Dušana, kako vrednost so imeli v raznih časih kmetijski produkti, kako so plačevali in kupčevali stari narodi, i. dr. Tako bi otrok dobil vero in ljubezen do kmečkega stanu. Tudi sicer so učne knjige zelo žalostno poglavje. Dozdaj so bile le največ zato tu, da so iz otroka izsesavale mastne dobičke tiskarne in založnice. Slab papir, slaba vezava, to so bili v zadnjem času

glavni znaki šolskih knjig. Na štednjo, gospodarjenje, se ni oziralo. Ti, otrok, le piši, piši, piši! Saj vemo, kako piše! Potrata časa, energije, ubijanje veselja do šole, je rezultat teh razmer. Jaz imam n. pr. v razredu 40 Stiasnyjevih beril za kmečko nadaljevalne šole in te porazdelim za 50 din knjigo, ki je povrhu čisto druge, popolnoma predelane izdaje od onih, ki so v ubožni knjižnici. Šel sem na podstrežje, našel tam okoli 40 Stiasnyjevih beril za kmečko nadaljevalne šole in te porazdelim za čitanje.

Pač pa naše mladinske knjige in revije doslej vedno bolj upoštevajo to, da v kmečkem otroku vzgajajo smisel za gospodarska vprašanja. Članki, kakor Skuljev »Kaj pridelamo v Jugoslaviji« ali Grumove »Letoviščarji«, knjižice kakor Hafnerjeva »Botra z griča«, Skuljevi »Sadjarčki« in »Vrtnaričice«, so dobri začetki otroške kmetijske strokovne literature. Škoda, da zelo dobri članki leže razmetani po raznih časnikih, revijah, koledarjih itd. Tudi naše mladinske revije prinašajo zadnje čase precej v otroškem duhu pisane gospodarske članke. Marsikak tak članek bi bil daleč primernejši, ko tisti v naših čitankah. Razlikovati pa moramo tudi med strokovnimi članki in idejami. Teh je, otrokovemu duševnemu obzorju primernih, premalo. Upajmo, da bo vendarle enkrat v pogledu učnih knjig neki red in stalnost. Le dobro urejena šola in svoboden učitelj v njej, bosta razvila v učencu zmožnost, da si bo znal svoje delo urediti, da bo spoznaval njegov razvoj, da se bo poizkusil v zmožnostih in se tudi razumsko uvajal v ritem sodobnega življenja. Poleg tega se bo vadil v ročnem delu, opazovanju in ustvarjanju svoje lastne sodbe ter v konkretnih primerih uprave (Grouner). Ko bo otrok uveden v te pojme gospodarjenja, bo zrastel iz njega nov človek, boljši gospodar, ki se ne bo smejal ali godrnjal ob najnedolžnejšem odloku ali ukrepu oblasti, n. pr. o statistiki vinskega pridelka ali o reji gotovih živinskih pasem, kakor to na žalost vidimo in čujemo, kadar razglašajo pri naših cerkvah. Razumel bo pomen, ker bo isto tudi sam delal. Dandanes pa večina ne vodi niti najpreprostejšega knjigovodstva. Kar je komu tuje, posebno gospodarsko neizobraženemu človeku, ko živi le ob tradiciji, to bo temu še vedno nekaj, čemur ni zaupati, do česar ima svoje predsodke. Kdor dela med narodom bo to često trpko resnico dobro poznal. Strgajmo že iz njegovih predsodkov one neutemeljene privide, dokažimo mu brezvzročnost njegove nezaupljivosti, že v otroku izženimo strah do uprave, oblasti, strojev, vzgojimo mu smisel za organizirano delo, da jih vzgojimo v poštene, solidne, podjetne producente ter samozavestne, izobražene konsumente, kar bo zboljšalo domačo kmetijsko in industrijsko proizvodnjo, povzdignilo ugled in zupanje v naše blago. Tu je tudi jedro državlanske vzgoje, ki je brez močne struje gospodarske zavednosti ni mogoče misliti trdne.

Inž. Petkovšek v svoji, pri Kmetijski Matici izišli knjigi »Organizacija in uprava kmetije« piše: »Poseči aktivno v razna vprašanja gospodarske politike ima pravico samo oni, ki si je znal najprej sam urediti doma svoje gospodarstvo.« Najboljši pomagač države in nacionalne politike bo v gospodarskem duhu vzgojena mla-

dina, ki bo tako tudi politično zrelejša, aktivnejša in konstruktivnejša. Današnji kmet pa skoraj nikjer te politične zrelosti nima, ker mu ni bila dana nikoli osnova te zrelosti — gospodarska vzgoja.

Kadar bodo vsi uvideli, da je nacionalno gospodarstvo in etično-vzgojno večji greh zanemarjati zadnjo hribovsko šolo, nego kakršno koli javno palačo v centru mesta, da je za svojo gospodarsko-nacionalno misijo urejena kmečka narodna šola barometer državljske in narodnostne samozvesti, šele takrat bo boljša doba za kmečki stan in lahko zremo mirno v bodočnost jugoslovanske države in slovenskega naroda.

Da ni tako že zdaj, je pa nekaj krivde tudi na nas samih. Če se ozremo na naše zanimanje za lastne gospodarske ustanove, bomo uvideli, da tudi otrokom ne moremo posredovati gospodarskega duha, ako ga nam samim nedostaja. Mnogo je v nas duševne lenobe, malodušnosti in prevelike sentimentalnosti. Dr. Hageborn, reformator nemške podeželske šole pravi: »Ena nevarnost pa je za našo šolo ustvarjanja, to so vsi oni, ki so vselej z vsem gotovi, ki vedo vse iz sebe samih, ki nikdar ne sprašujejo, zato, ker se jim nikdar ne vsiljuje nobeno vprašanje. Za take vrste šolnikov ni nobenih problemov, ki bi jim često jemali v nočeh spanec.« Nekaj resnice pa je tudi v članku »Učitelj sem« v »Tovarišu« od 17. januarja 1935, kjer piše: »Če bi učitelj ne molčal, ali pa, da ne bi govoril tako, da gredo od njega same besede, bi bil njegov stan trdnejši, njegova pot bolj uglajena in uspehi vsaj vidni.«

Res je. Kakor moramo odklanjati tiste popise o našem izvenšolskem delu kot ponižujoče, večkrat kot nemoralne, nam ne more biti simpatično ono samohvalisanje našega stanu po naših lastnih listih, češ: izdali bomo knjigo, kar so veliki možje rekli o učiteljstvu. Prav je: Kdor ne spoštuje se sam, podlaga je tujčevi peti... Ampak tudi tisto Aškerčevo je res: »V delih svojih sam boš živel večno!« Ako del ne bo, pa »narod nas bo izpljunil kot skaženo vino«, kakor poje Župančič.

Šola je velesila. Gre le za to, ali je njen gospodar interesi tuje buržajske avtokracije ali neposredno naš svobodni, v krvi in v krivicah prečiščen narod, ali smo v teh šolah mi učitelji hlapci prvih ali priatelj drugih.

Res so skromne naše razmere. In tudi naše sile. Toda nas je deset-tisoče. In tudi v skromnih razmerah storimo tisto, kar moramo in moremo storiti iz ljubezni in to naj bo kakor vklesano.

Ko sem hodil v počitnicah po našem Pohorju, sem občudoval lepe sadovnjake na ondotnih kmetijah. Vprašal sem nekega kmeta, kdo je v ta kraj zasadil tako lepe in praktične sadne sorte. Pa pravi: »Tu gori so bili učitelj, ki so mi pokazali in sadili z otroki. Premnože stotake so že dobili kmetje za to sadje. Dosti so naredili za nas!« »Kako pa so se pisali?« ga vprašujem. »Ne vem več. Moj oče so mi kot majhnemu pravili, pa sem pozabil. Le to vem, da so bili učitelj. Bog jim daj dobro!«

Da, ime, tvoje ali moje, je postransko. Pozabijo ga. Učitelj je bil. Tega ne pozabijo nikdar.

Misli ob desetletnici kmečkonadaljevalnih šol.

Letos bodo obhajale slovenske kmečkonadaljevalne šole desetletnico svojega obstoja. Imajo za napredek slovenskega kmečkega ljudstva velik pomen, četudi ne uživajo od javnosti tiste podpore in uvaževanja, kakor bi to zaslužile.

I. Iz katerih potreb je vznikla zamisel kmečkih nadaljevalnih šol

Slovenska kmečka mladina je bila deležna osemletne ljudske šole. Pričela jo je obiskovati s šestim in nehala s štirinajstim letom, torej je bila v šoli od 6. do 14. leta. Otrok je v šoloobvezni dobi duševno nerazvit, nima še pred seboj jasnega cilja in o življenju ne razmišlja; življenje mu izpolnjuje igra in učenje. Toda učenje ni zavestno, je mehanično, največkrat prisiljeno. Otrok se še ne uči iz veselja do snovi, katero se uči, temveč zaradi tega, da se prikupi učitelju, če ima dovolj častihlepnosti, ali pa se uči, ker se mora. Šolo obiskujejo ker je pač zakon tak, ker jih starši prisilijo k temu. Nikjer še ne najdemo pri otroku zavestnega izbiranja snovi, katera bi mu služila nekoč v življenju.

Upoštevati moramo, da ljudska šola ne vzgaja za poklicno življenje, temveč daje otroku le okvirno in splošno izobrazbo. Pri tej splošni naobrazbi se zadovoljimo, da zna otrok čitati, pisati in računati, pravimo, da za življenje kmet itak ne potrebuje več. Ljudska šola daje otroku najelementarnejšo osnovo, da mu neki temelj, na katerega mora doraščajoča kmečka mladina šele graditi svoj duhovni lik. Kratko: duhovni lik kmečke mladine z izstopom iz ljudske šole ni dograjen, ni dokončen, temveč je dan šele material, s katerim mora mladostnik v življenju oblikovati svoj obraz. Če bi rabil primero, bi rekel: dane so mu kocke in življenje ga šele nauči sestavljanja in uporabljanja kock, nauči ga rasti iz lastnih moči.

Ugotovili smo nalogo, ki jo ima ljudska šola. Nastane drugo vелеvažno vprašanje: ali je izoblikovalna naloga z ljudsko šolo končana? Ali res zadostuje dati učencu osnovne pojme, potem pa ga prepustiti njegovi nadaljnji usodi? In kakšna je njegova usoda?

Naloga osnovne šole v najširšem pomenu besede s tem ni končana. Dosti premalo je, da damo človeku le osnovo, le okvir, le formo, a ne damo mu materiala in snovi, ki mu je za nujno življenjsko borbo potrebna. Ne smemo pozabiti, da je ljudska šola v resnici šola kmeta, šola najširših plasti naroda. Ljudska šola vzgaja v 95% kmečko mladino in le borih 5%, včasih še ne toliko, pošilja v srednje šole in druge poklice. Ljudska šola je preveč osnovna, preveč formalna, preveč splošno naobražujoča, ozira se premalo na praktično snov, ki je v življenjski zvezi s kmečkim poklicnim življenjem. Posebno višja ljudska šola bi morala izbirati snov edino ozirajoč se na krajevne potrebe in bodoče kmečko delo svojih učencev, to

je kmečko mladino pripraviti na bodoče poklicno in javno udejstvovanje. Nikakor pa ne mislim, da se mora snov strokovno obravnavati, temveč v poljudno in lahko razumljivi obliki. Nikoli pa bi ne smela pozabiti, da bodo njeni učenci v 95% kmetje.¹

Kakšna je usoda mladine, ko zapusti ljudsko šolo? S 14. letom zapusti otrok šolo. Naučil se je pisati, čitati in računati, zapomnil si je morda nekoliko zanimivosti iz zemljepisja, zgodovine itd. Večinoma te snovi praktično ne bo nikoli rabil. Večina učencev ostane doma, kjer pomagajo staršem pri delu, služijo kot hlapci ali dekle, se ubijajo kot poljski delavci ali postanejo vaški obrtniki. Dnevno delajo od jutra do večera, v nedeljo gredo eni na polja, drugi v gostilne. Sami se ne izobražujejo dalje. Nekateri si izposodijo še kako leposlovno knjigo, najrajši imajo najbolj kriminalno napete ali romantično navdahnjene, za druge ne najdejo zanimanja. Pretežno nimajo smisla niti za to, temveč edino za gostilno, kjer preživijo svoje proste nedelje. Kako se končajo ti nedeljski popoldnevi, nam zgovorno pričajo časopisi, ki skoraj ne zagledajo belega dne, ne da bi zabeležili kak umor, uboj ali pretep. Vedno bolj se vidi, da živi le še v povestnih knjigah kmečki mladenič, ki bi ob nedeljah obiskal svoja polja, travnike in gozdove in našel med njimi veselje in zadovoljstvo. Današnja mladina ne pozna tega, želi ob nedeljah pozabiti v prešernem veselju in vinu na »nekaj«. To prešerno veselje ne prihaja od srca, ni sproščujoči odpočitek živcev, protiutež trdemu delu, je zagrenjeni izliv zagrenjenega dela. Vzroke nezadovoljstva moramo iskati v psihozi modernega sveta: v neki neotipljivi sreči; v blesku in lesku mest, dobrih služb z lahkim delom, v tujini in kopici denarja, ki odpre »duri nebes na zemlji«. Kmečka mladina ne najde zadovoljstva v svojem delu, ne občuti veselja nad bujno rastočimi polji in romantičnimi lepotami vasi, gozdov in travnikov, ne ljubi rosnih jutrov in večerov. Veselje išče v mestni zabavi, v plesu in brezdelju, lahkem delu in pijančevanju; zato se odtuji toliko kmečke mladine zemlji, ker jo zanima svet, kjer se živi lažje, veselejše in udobnejše in kjer je več denarja. Slednji se je vrnil med ljudi in delo, postal je »zlato tele«, malik modernega človeka. Delamo edino zaradi denarja. Delamo, ker moramo delati, toda delamo, da bi lahko čim manj delali. Ker ne najdemo v delu življenjske sreče in zadovoljstva, mi, kakor kmet, iščemo tako delo — posebno kmet — ki prinaša največ koristi, najmanj truda ter največ udobja in radosti. Kmečko delo je težko, najtežje, a prinaša najmanj koristi, ter najmanj ugodja. Delo samo na sebi nima več nobene vrednosti. Pridemo do največjega paradoksa naše dobe: živimo v stoletju, ko se najbolj vroče išče delo, v »dobi dela« par excellence, a vendar delamo najbolj neradi.

¹ V tem smislu je leta 1908 in dalje učiteljstvo krškega in litijskega okraja pripravljalo vsestransko snov za kmetijskonadaljevalne oziroma ponavljalne šole. Sestavljeni so bili mnogi referati in izdane posebne učne knjige. (Uredništvo.)

Stremimo za ciljem, čimmanj delati ali sploh ne delati. Tisti, ki imajo delo in tisti, ki ga nimajo, niso zadovoljni, najmanj pa je zadovoljen kmet. Saj je značilno za »moderne« kmeta, kateri pravi, da mu delo »nič ne prinaša«. Dela zaradi dobička, ne dela iz veselja do dela, kakor je delal nekoč, ko je bil zadovoljen, da je pridelal za dom. Nekoč je srečno živel v svojih razmerah sredi polj in ni zavistno stremel za tem, da bi mu šlo tudi tako dobro kakor »drugim«. Ker ne najde zadovoljstva v svojem delu, ne najde v svojem življenju sreče, kajti edino v delu mora najti kmet srečo. Zadovoljen ni ne v delu in ne v življenju, zato nima smisla ne zanimanja za napredek ter je ostal tam, kjer je bil ob izstopu iz šole.

Če fiksiram kratko, lahko rečem: 1. Kmečka mladina ni zadovoljna s svojim poklicem in delom; 2. ker ni zadovoljna s svojim stanjem, se ne briga za napredek v gospodarjenju; 3. ker nima smisla za napredek vobče, ne stremi za duševnim delom in izobrazbo; 4. zanemarja svoj poklic in zanemarja svojo izobrazbo in pribijam: kmečki fant se ne izobražuje po 14. letu, temveč pozabi še to, kar mu je dala ljudska šola. S tem je v mladostniku umrla želja in stremljenje za napredkom.

Opisane kmečke mladine je 80 odstotkov. Šest dni dela s stisnjenimi ustnicami, preklinjajoč usodo, ki jo je postavila sem, z edino željo v srcu, da bi lahko čimprej na vse to pozabila. Mladostnik se v nedeljo ne veseli, temveč žalosti in žalost hoče utolažiti z vinom in ljubimkanjem. Za napredek v svojem delu se ne zanima in nima smisla za nobeno duševno delo. Tako je kmečka mladina, zaradi nezadovoljstva s svojim poklicem, zanemarila svojo nadaljnjo izobrazbo.

Ostane nam še kakih 20 odstotkov onih, ki so zadovoljni v svojem poklicu, se veselijo izboljšanja lastnega gospodarstva in ki se želijo poglobiti v svoje poklicno delo ter postati napredni kmetovalci. Toda ti mladi ljudje ne najdejo prilike za nadaljnjo izobrazbo. Po dovršeni ljudski šoli ne morejo nikjer ponoviti, kar so skoraj pozabili. Strokovnih knjig in časopisov običajno ne razumejo. Ostanejo tam, kjer so bili pred 14. letom, pozabili so še to, kar jim je dala ljudska šola. Ti fantje čitajo nekoliko več, nimajo pa sredstev za nadaljnji študij.

In zdaj smo pri jedru problema!

Iz teh potreb 20 % ukaželjne kmečke mladine se je rodila pred 10. leti slovenska kmečkonadaljevalna šola. Prvič: iz potrebe zapeljano in zanemarejeno kmečko mladino, ki sanja o lažnem in brezskrbnem mestnem življenju, približati zopet domu, vcepiti ji znova veselje do kmečkega dela. V gorečem zanosu razkrinkati svetno srečo, pogledati z njimi za Patemkinove kulise. Pokazati s prstom na boleče rane mestnega dela in življenja in opozoriti na lepoto kmečkega dela.

Drugič: S šolami dati kmečki mladini priliko, da gradi na osnovno znanje in da ponovi tisto, kar je pozabila, na to pa jo pripraviti za poklicno in javno življenje. (Dalje.)

Protialkoholno delo in šola

(Dalje.)

Kadar pa bo imela šola podporo od strani staršev, se ji ne bo treba bati, da bi moral naš narod propasti zaradi alkohola. V nekaterih krajih pa so ljudje tako samozavestni, da ni mogoča nobena pametna beseda proti alkoholu. Ko je neka šola n. pr. priredila roditeljske sestanke, kjer se je obravnavalo tudi alkoholno vprašanje, je bil tale zanimiv odgovor po sestanku prišel učitelju na ušesa: »Lahko govori, ko je sit, nam pa še pijače ne privošči!« Zato je povsem razumljivo, da imajo tudi otroci v krogu svojih domačih isto mnenje o škodljivosti alkohola, ko starši; da veliko lahko škodi, zmerno pa koristi. Saj, ko zmanjka vina, tudi otroci s starši vred tarnajo po njem, dokler ga je pa še kaj, pa pravijo starši otrokom: »Le pij, da boš močan!« Starši so bili pač tako vzgojeni. Zato tudi ni nič čudnega, da prebivalstvo smatra treznost za smešno lastnost nekaterih čudaških ljudi.

Vsakemu je lahko takoj jasno, da je takemu gledanju vzrok tudi neke vrste nerazpoloženje ljudstva do šole, ki dobiva že izraz nezaupanja. Iz tega sledi, da bi bilo več zaupanja staršev do šole v prilog protialkoholni vzgoji. Zaradi tega nezaupanja se čuti ponekod med šolo in domom globok prepad. Ponekod je ta prepad zavesten, ponekod pa je ljudstvo še tako preprosto, da nikakor ne more pravilno doumeti sodelovanja z učiteljstvom. Take ugotovitve so pač še zelo daleč od želja, da naj bi vsi starši bili poučeni in prepričani o škodljivosti alkohola, da bi verovali, kako otrokovemu organizmu škoduje že majhna količina alkohola. Da pa bi verjeli, da škoduje otroku že pred rojstvom, če pije n. pr. mati, ali še slabše, če pijeta oba, da škodujejo tudi slabi zgledi njih samih, do tega jih ni mogoče pripraviti. V ljudstvu je zakoreninjeno prepričanje, da daje alkohol moč. Zato je učiteljstvo ničla v tej borbi, kjer je stara navada železna srajca. Zato je v izrazito vinorodnem šolskem okolišu vsako učiteljevo protialkoholno delovanje nemogoče. Tu ne pomagajo ne predavanja ne dobri zgledi. Ljudje so pili in bodo pili! »Že nad sto let je vse zastrupljeno z alkoholom!« Težka je tu borba s kmečkim mišljenjem. Treba bo roditi in vzgajati nove generacije.

Kar sem do tu omenil, se nanaša predvsem na podeželske šole. Kako pa je v tem pogledu v mestih, vsaj večjih, t. j. v Ljubljani, Mariboru in Celju?

Dejstvo je, da organizacija mestnih šol, kakor tudi uspehi, v marsičem prednjačijo pred podeželjem. Oboje se močno opaža tudi v protialkoholnem delu. Vez med šolo in domom je v marsičem tesnejša, boljša kakor na kmetih. Meščani se bolj zavedajo, da je od dobrega napredovanja v šoli odvisen ves nadaljnji življenjski uspeh otroka. Iščejo za to bolj stika z učitelji in bolj sprašujejo, kako je s pridnostjo otrok. Tudi roditeljski sestanki se pogosteje vrše. Ocene so strožje. Pouk doslednejši. Kar pa je

za protialkoholno delo morda najvažnejše, je to, da mestni otroci nimajo toliko prilike za uživanje opojnin, ko otroci s kmetov osobito vinorodnih krajev. Toda tudi v mestih se opaža, da družine, kjer bolj ali manj gospodarji alkohol, nočejo stika s šolo in da je pouk s takimi otroki zelo težaven, še težavnejša pa je vzgoja.

Maribor in Celje sta mnogo na slabšem. Opaža se vpliv okolice. Po informacijah, ki jem jih dobil za primerjavo sodelovanja doma s šolo, sem ugotovil, čeprav se to ne opaža, da je povezanost doma in šole v Ljubljani večja, kot pa v ostalih mestih. To sem si razlagal na tale način: V Ljubljani deluje že skoro ves čas po vojni v gotovih presledkih struja, ki naj bi ustvarila čim tesnejši prepotrebni stik med šolo in domom. Je to iniciativa, ki so jo dali starši, vzgojitelji in šolniki pa v interesu svojega dela močno podprli. Poleg tega razpolaga Ljubljana s številnim tiskom, ki najde pot k pretežni večini staršev itd. To je gotovo mnogo pripomoglo k povezanosti doma s šolo. V ostalih mestih vsega tega v taki meri brez dvoma ni in zato je tudi kooperacija doma in šole šibkejša.

Res je pa tudi, da organizatorji kooperacije z domom in šolo niso nikdar imeli sistematičnega načrta, kakor tudi tisk ni vodil sistematične akcije v tem pogledu. Isto velja tudi za druga slovenska mesta.

Na podlagi vsega tega bi lahko napravili sklep, da je vzrok tega, da protialkoholno delo ne uspeva, pomanjkljiva ali boljše preslaba vez med domom in šolo. Kje leže vzroki temu, je spet vprašanje, o katerem se je že razpravljalo in se bo prav gotovo še. Na vsak način pa se je do danes razpravljalo premalo. Pozornost za to vprašanje je bila slaba od strani doma in šole pa tudi od strani oblasti, ki bi morale storiti v interesu razvoja našega šolstva več, ko pa so storile.

Za pravilno gledanje na to vprašanje, v kolikor se tiče protialkoholnega dela, je važno, da si ogledamo odnos vseh teh faktorjev do tega vprašanja.

Učitelji, torej šola, se pritožuje, da starši nimajo nobenega razumevanja za to delo. Premalo se zanimajo, nič jih ne briga, vseeno jim je itd. Nasprotno pa tožijo starši, da je šola kriva, ker se premalo briga, da bi otroke tako vzgajala in učila, da bi kaj imeli od tega. Oblast, odnosno vlada pa molči. Ima voljo, da bi uredila to vprašanje, toda kako? Kaj je treba storiti, da bo uspeh? Teга nihče ne zna in ne ve. Nejasnost in brezidejnost na vseh koncih nosi največ deleža na tem, da v tem vprašanju nismo prišli nikamor naprej. Vse te stvari se opažajo po vsej Sloveniji s to razliko, da v vinorodnih krajih mnogo bolj, ko pa v nevinorodnih.

Poleg tega so pa še drugi nič manj važni vzroki. Vino se ne more prodati tako, kakor se je lahko prodajalo včasih, ko smo še imeli vinski trg tudi drugje in ne samo doma. Poleg tega so bile cene vinu boljše, da se je s prodajo dobilo toliko, da so se lahko krile še druge domače potreščine. Ako bi se našel trg in cena vinu dvignila, potem bi bilo tudi v pogledu protialkoholnega dela zabeležiti večje uspehe. V zvezi z iskanjem trga in dviganjem cen vinu pa je nujno izboljšati kvaliteto. Toda to zopet

stane mnogo denarja, ki pa ga naši vinogradniki ne premorejo. Tudi šmarnica igra še vedno veliko vlogo, čeprav se je že mnogokrat pričelo z energičnim zatiranjem te samorodnice. Vinogradniki sami so mnenja, da bi se boljše kvalitete z lahkoto spravile na trg. Usodno je to, da je pride-lovanje vina v vinorodnih krajih glavni in prečesto edini vir dohodkov. Zato tudi ljudstvo odklanja vsako protialkoholno delo, ker je prepričano, da mu je v škodo. V šolah postaja protialkoholni pouk brezpredmeten. V krajih, kjer je vino glavni pridelek, prebivalci naravnost sovražno opa-zujejo vsako protialkoholno gibanje, ki bi, če bi se uspešno razvilo, zadalo smrtni udarec njihovemu gospodarstvu Poleg tega se je, v dobi, ko je zastal vinski trg, dovolila tudi prosta žganjekuha. Ker se tudi žganje težko proda, ga večinoma doma popijejo.

Gostiln je mnogo preveč. O tem soglašajo vsi javni delavci. Težko je doseči tu kako spremembo, ker pač občine iščejo glavni vir dohodkov za svoje blagajne v trošarinah.

Kar se pri nas sadja pridela, pride malo naprodaj. Večji del se ga iztisne ali pa prekuha. Temu bi se moglo odpomoči samo na ta način, da bi se uvedle vzorne sušilnice za sadje. Tudi bi bilo treba izvesti obširno propagando za vkuhavanje sadnih sokov, marmelad itd. Toda to je pa spet težko, ker je sladkor predrag, ponekod pa niti za sol nimajo. Ker pridejo sadni sokovi mnogo dražji kot alkoholne pijače, nima pomena, da na to sploh mislimo. To bi bilo možno izpeljati samo v primeru, če bi se sladkor pocenil, da bi bili tudi sokovi cenejši.

(Dalje.)

P. A.

Za novo „enorazrednico“

Preden morem napraviti pregleden osnutek učnih slik za posamezne učne ure na ljudskih šolah z enim oddelkom, kjer učitelj istočasno poučuje učence štirih razredov, se mi zdi potrebno, da načelno razmotrimo in pre-tehtamo zakon, učni program, življenjske zahteve in uspeh današnjih šol z enim oddelkom.

Če torej tehtamo zakon, učni program, zahteve življenja in uspeh večine današnjih šol z enim oddelkom, vidimo, da pade ena stran daleč iz ravnovesja v škodo šoli.

Kot da ne moremo doumeti važnosti te najmanjše celice, ki zida temelje splošne izobrazbe slovenskega naroda! Z nekim čudnim sočutjem gledamo na oddaljene ljudske šole hribovskih vasi, kjer se ubija le en sam učitelj, gledamo kot na nekaj manjvrednega. Tudi naša vzgojno didaktična literatura se previdno ogiblje razmotrivanja o delu, ki je mnogim docela neznano.

In vendar naš zakon o ljudskih šolah temu krivičnemu gledanju ne pritrjuje, enako ceni mesto kot deželo, iste vrednosti prizna vsem šolam, ki se po svojem namenu imenujejo ljudske šole.

Takoj v začetku moram ugotoviti, da ves čas obstoja sedanjega zakona o ljudskih šolah nismo storili ničesar, da bi ta naša ljudska šola ne bila smatrana za enakovredno z bivšo enorazrednico. Med njima je namreč tolika bistvena razlika, da bi morali tej razliki vsekakor posvetiti več pažnje. To razliko, ki jo je ustvaril sedanji zakon, moramo oživitvoriti v korist našega ljudskega šolstva.

Vsaka ljudska šola, torej tudi ta z enim oddelkom, ima štiri razrede osnovne in štiri razrede višje ljudske šole. Tega zakonskega določila ne smemo prezreti, pač pa v praksi uveljaviti. Opustiti moramo mnenje v nasprotstvu z zamislijo in duhom zakona, kajti tudi v teh šolah se izobrazuje in vzgaja naš otrok za iste življenjske cilje in zahteve, kakor otrok mestne šole, le da v mnogo težjih okoliščinah.

V sledečem navajam nekaj misli, kako dvigniti »enorazrednico« in ji določiti ono mesto, ki pripada ljudski šoli z enim oddelkom po veljavnem zakonu o teh šolah.

Predvsem veljaj zahteva, da se na vseh teh šolah poučujejo dopoldne štirje razredi višje ljudske šole, popoldne pa štirje razredi osnovne šole.

Da pa se more pouk na nakazani osnovi z uspehom vršiti, moramo stremeti za tem, da znatno zboljšamo razne činitelje, ki nesporno vplivajo na pouk in na uspešno šolsko delo sploh.

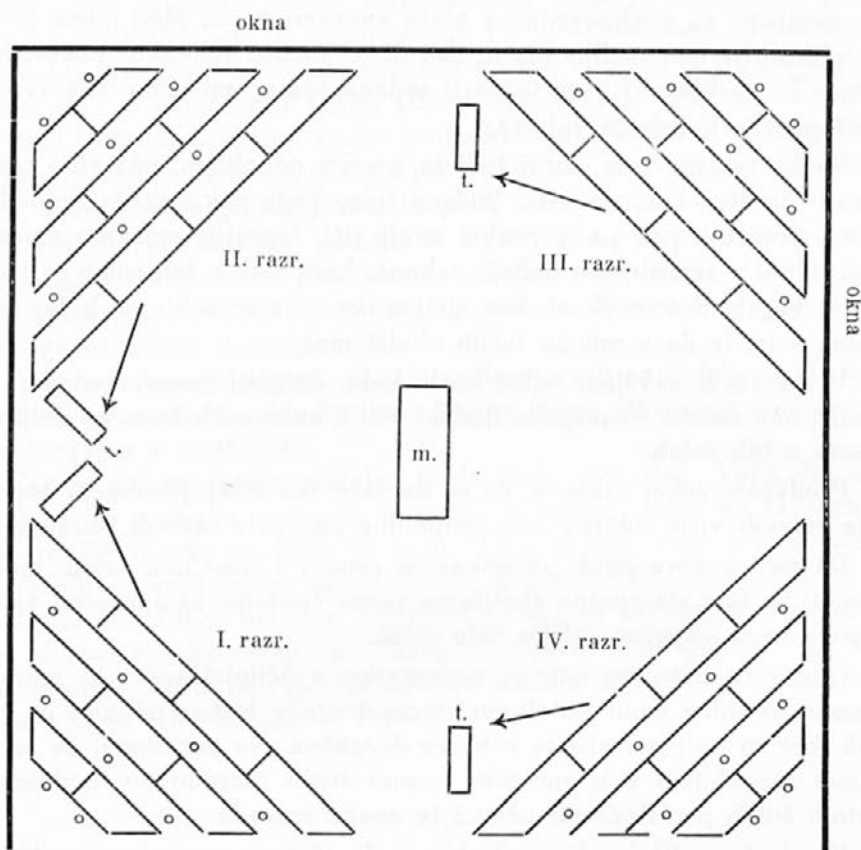
Odpraviti moramo najprej nedostatke v učilnici sami, ki mora biti zgrajena na šoli z enim oddelkom precej drugače, kot so učilnice na večjih šolah, ker so tudi potrebe in zahteve drugačne. Ne pozabimo, da se v tej učilnici zaposlujejo v istem času učenci štirih razredov, v učilnicah na mestnih šolah pa istočasno učenci le enega razreda.

Kvadratna učilnica bi imela klopi ali mizice razporejene v obliki, ki je nakazana v skici. Postavljene bi bile v dveh ali treh vrstah ozirajoč se na velikost učilnice, zadnji vrsti naj bi bili malo dvignjeni. Okoli njih bi bilo toliko prostora, da bi mogel učitelj skupino klopi obiti, da bi mogel nadzorovati delo učencev. Po tej razmestitvi klopi bi bili razredi do neke mere ločeni drug od drugega, kar bi bilo pouku v korist. Ob vsakem razredu naj bi bila postavljena šolska tabla. Sredi učilnice bi imel učitelj večjo mizo, ki bi služila v potrebi tudi otrokom. Vse ostalo pa bi obdržalo današnji red. Ob raznih prilikah bi se mogla učiteljeva miza z lahkoto prenesti k steni. Tako bi sredi učilnice dobili velik prostor, ki je pri pouku v takem oddelku tako potreben.

Ne trdim, da se da vsaka naša obstoječa učilnica v danih razmerah tako preurediti, nekaj jih pa je, katerim manjka le novega duha, drugo že imajo.

To osnovo moramo imeti v vidu, ko se ustanavljajo nove šole in zidajo njih učilnice. Z istim trudom in istimi materialnimi sredstvi moremo ustvariti pouku odgovarjajočo učilnico namesto današnjih, ki so sicer druga drugi podobne, a mnoge prav nič prikladne stvarnim potrebam pouka na šoli.

Idealna bi bila učilnica na teh šolah po sledeči skici:

Navidezno dela težave postavitve štirih šolskih tabel. Table bi ne smele biti v sedanji velikosti, prikrojene bi morale biti potrebam, kar je stvar tistih, ki bi po svoji zamisli izdelali načrt za opremo take učilnice.

Oddelki na teh šolah ne bi smeli imeti več kot 30 otrok. Le pri tem številu učencev moremo pričakovati uspeh, zato je potrebno zadevni paragraf zakona o ljudskih šolah dopolniti v tem smislu.

Korigirati bi bilo tudi v praksi izvedeno mišljenje o § 11. in 12. zakona o ljudskih šolah, da bi se ne končaval redni pouk III. in IV. razreda višje ljudske šole že 31. marca vsakega leta, če je za to potrebna ali ne.

Navada je taka, da se za tako imenovane višje organizirane šole mnogo več žrtvuje, da se jim polnijo kabineti učil, dočim se že itak nizke postavke za učila na šolah z enim oddelkom še znižujejo. Sem prepričan, da le zato, ker jedra te šole ne moremo izluščiti iz oglašene preteklosti.

Vso skrb je treba posvetiti dobrim učilom na teh šolah, saj je dobro učilo najmočnejši učiteljev pomočnik pri pouku. Brez dobrih učil je vsak pouk pomanjkljiv, dvakrat pomanjkljiv pa je pouk tu, če niso učila po kvantiteti in kvaliteti na višku. Kabineti učil na teh šolah so v večini

brez vsebine. Ta jo treba šele ustvariti s sredstvi, ki so nam na razpolago, ker čim dalj bomo odlašali, več bomo zamudili.

Kako prav bi nam prišla solidna domača tovarna učil. V kratkem času bi mogli po izdelanem načrtu založiti vse te šole s potrebnimi učili. Potrebno pa bi bilo, da bi pri prosvetnem oddelku kraljevske banske uprave osnovali poseben strokovni svet, ki bi določal, katera učila so za šole neobhodno potrebna in kaj si šole morajo nabaviti. Je namreč res, da je marsikatera zbirka učil na naših šolah pravo sračje gnezdo, zneseno skupaj potrebno in nepotrebno, brez sistema in vzporednosti s potrebo.

Nekaj bi se dalo napraviti tudi na ta način, da bi kraljevska banska uprava predpisala skupino učil, ki jih vsaka šola mora imeti. Pri vsakoletnem proračunu bi se upoštevale le postavke za učila, ki jih šola iz tega seznama še ne bi imela. Ni treba posebej poudarjati, da bi učila morala imeti čim nižjo ceno, da bi se dalo tudi brez težkih tisočakov nekaj nabaviti.

Ker so te šole po večini oddaljene od središč, med ljudstvom, ki je vse prej ko bogato, bi kazalo uveljaviti princip oskrbovanja šolskih otrok s samoučili po krajevnem šolskem odboru, kakor tudi predvideva šolski zakon. Vse potrebščine za pouk bi otroci dobili v šoli. Učitelj ne more imeti pri pouku uspeha, če učenci nimajo najpotrebnejših samoučil in če porabi veliko dragocenega časa, preden s posredovanjem doseže, da imajo n. pr. vsi učenci zvezek in peresnik. Pri pouku na teh šolah ni mesta za tratenje časa, tu je res vsaka minuta dragocena. Skrbeti moramo, da odstranimo vsaj zunanje vplive, ki kvarno vplivajo na pouk.

Šola z enim oddelkom mora imeti skrbno sestavljen učni načrt, ker bi brez njega mogel učitelj pri obilici snovi zaiti in se v njej celo izgubiti. Za novince, katere oblast tako rada postavlja na te šole, je skoraj neizbežno, da zaidejo s prave poti, če nimajo dobrega vodnika.

Učna snov, predvidena v podrobnem učnem načrtu na tej šoli mora biti vsaj v glavnem enaka učni snovi podrobnega učnega načrta na šoli z osmimi oddelki, štirimi oddelki osnovne in štirimi oddelki višje ljudske šole.

Komur so prišle »kategorije« naših bivših ljudskih šol v kri in meso, komur je neizbrisna organizacija naše ljudske šole v preteklosti, kdor more doumeti vsebino le eno, dvo, tri ... razrednic, ta bo z nezaupanjem sodil o gornji trditvi. Zamisliti se pa vseeno mora, ko vidi zakon, potrebo življenja in sedanje uspehe.

Učni načrt mora biti sestavljen na osnovi strnjenege pouka, ki se mora brezpogojno izvajati v osnovni šoli in do možne meje tudi v višji ljudski šoli. Zahtevam učnega načrta se mora ustreči na vseh šolah, ker le tako je mogoče, da se v redu vrši prehod učencev iz šole na šolo. In tudi zato je treba naši »enorazrednici« dati novega duha, da bo mogla dati našemu ljudstvu tisto elementarno in sistematično izobrazbo, ki je vsakemu potrebna, da more biti kos nalogam, ki se dan za dnem vrste

v praktičnem življenju. Le tako bo mogla nuditi ljudstvu ono množino znanja, ki je temelj vsakega samoizobraževanja.

Pouk se mora v glavnem opirati na samodelavnost učencev, zato je treba tej strani vzgoje posvetiti vso pažnjo že takoj pri vstopu v šolo. Samodelavnost pri učencih se iz potrebe razvije tako močno, da daleč presega samodelavnost otrok v mestnih šolah. S tem pa je že ugodeno stremljenju, da se šola pasivnosti preoblikuje v aktivno šolo po zahtevi § 44. zakona o ljudskih šolah. Učitelj nima dolžnosti, da bi v podrobnosti vodil učenca, zato je primoran, da sam odkriva neznano, pri tem pa se zaposli do zadovoljive mere. Ker sodobni pouk teži za tem, da se neposredno prenašanje snovi od čitelja na učence kolikor mogoče zmanjša, je ugodeno tudi tej težnji. Praksa pa pokaže v vsakem primeru posebej, če moremo prepustiti učencem, da smer razrednega dela izbirajo sami. Učitelj mora biti zelo spreten, da zaposli vse učence oddelka in uredi pouk tako, da morejo sodelovati vsi učenci. Izkoristiti mora vso aktivnost učencev, kakor tudi vsa sredstva, ki so aktivnosti vzporedne važnosti. V oddelku se vrši delo v skupinah, ki so ustvarjene iz skupnih interesov učencev posameznih razredov. Torej tvori vsak razred za sebe delovno enoto.

Med tem, ko učitelj poučuje eno skupino — razred, opravlja drugi razred molče ali vsaj brez hrupa svoje delo, tretji dopolnjuje snov prejšnjega dne, četrti pa izdeluje sklep učne enote.

Pri takem delu prihaja na dan prava aktivnost učencev, kar je važno posebno v naših časih, ko življenje tirja od človeka samostojnosti.

Bolj ko na drugih šolah, so na šoli z enim oddelkom potrebne domače vaje, ker se v šoli ne da doseči vse, kar bi bilo potrebno. Zgolj praktična stran pouka zahteva pažnjo domačim vajam, če pustimo vzgojni moment ob strani.

Učitelja mora posebno na teh šolah voditi načelo, da imej vsaka učna enota možnost uporabe v praktičnem življenju in da se mora izločiti brezživljenjska snov iz učnega načrta. Pouk mora biti nepretrgana celota, ki se pod vodstvom enega učitelja pomika od spoznanja do spoznanja, oklepajoč konkretne raznovrstnosti v eno notranjo skupnost.

Materialno vzdrževanje teh šol se mora prilagoditi potrebam šolskega dela. Procentualno bi bili tu stroški večji, to pa nas ne sme zapeljati, da bi z zgolj materialističnega gledanja na stvar ne dali šoli kar potrebuje, da more služiti namenu.

Učiteljstvo teh šol je poglavje zase. Brez dvoma je neprimerno postavljati na te šole učitelje novince, ki se bore še z zahtevami, ki jih jim stavlja pouk v enorazrednem oddelku. Praksa ukrepa drugače, kot pravi zakonsko določilo. Pravilno bi bilo, da bi na te šole odšli učitelji takoj po praktičnem izpitu, takrat so še sveži, v šolo že vpeljeni in tudi telesno v splošnem pripravljeni, da zmorejo napor. Ta princip bi moral postati pravilo. Pravilo pa bi moralo biti močnejše od »proračunske možnosti«, ker le tako bi se moglo uveljaviti načrtno delo.

Učiteljstvo teh šol naj bi prejelo poleg rednih prejemkov primerno nagrado, po nekaj letih uspešnega dela pa boljše službeno mesto. Pri ocenjevanju bi morali biti vsi izvenšolski oziri postranskega pomena.

S tem še nisem dal določene oblike nove »enorazrednice«, upal sem dati le smer, kako preustrojiti našo najmanjšo ljudsko šolo, da bo ustrezala namenu, zaradi katerega ji je bilo dano življenje.

Narodna kultura

Etbin Bojc

Narodni jezik kot kulturna dobrina

Poleg zgodovinskega je jezikovni moment pač najmočnejša svojina in značilnost vsakega naroda. Kdor zna motriti življenje in borbo sodobnih, zlasti malih narodov, ki nimajo morda razpolagati z ničemer kakor s svojo golo narodno samobitnostjo, ki jo izpričuje najglasneje pač posebna, le njim lastna zgodovinska rast in posebno, le njim lastno jezikovno izražanje, ta more šele prav opaziti velikansko duhovno moč obojega: zgodovinske poti dotičnega naroda in pa njegovega edinstveno podanega in izobraženega jezika. Obe te dve organični svojini vsakega naroda se kot od Stvarnika sproženi silnici čudovito med seboj spajata in prepletata v eno narodno bitnost, ki prehaja v zavest slednjega čuječega in izobraženega člana, ki se čuti kot živ ud velike narodne družine kot kulturnotvornega sociološkega občestva.

Narodni jezik nosi med ostalimi narodnostnimi značilnostmi nedvomno levji delež. Saj tvori in vzdržuje vprav materinščina tisto osrednje kulturno žarišče vsakega naroda, ki se ohranja tudi v različnih okvirih držav skozi še tako močne vplive drugotnih in tujih nacionalnih teženj. Narod ni nikdar dokončana, ampak vedno nastajajoča celota, je nekaj povsem drugega kot politično ustanovljena zveza odnosno povezanost ljudi z državnostjo. Narod je resničnost, ki ni povsem zavisna od političnih omejevanj in razmejevanj njegove biti. Naj državne moči odpovedo in narod pade v sužnost, vselej in vedno je narodnost tista globoka osnova, na katero se oslanja naša bitnost in na kateri počiva bodočnost. Narod ima v svoji strukturi tudi take svojskosti in značilnosti, ki segajo izven razrednih, časovnih kulturnih območij, »in če je totalna enota, ki prepleta vse plasti naše eksistence« (prim. Strukturno psihologijo in pedag. i. p. v lanskem letniku Slov. Učitelja, št. 9—10) je to največ po jeziku, ki je »učinkujoč lik in učinkujoča oblika hkrati« (istot.).

Jeziki narodov imajo značilno fiziognomijo, pri oblikovanju katere so bile na delu narodu svojske, nezavestno oblikovalne duševne sile. Pri učenju narodnega jezika se ustvarjajo bitne poteze narodne duše, njene efektivnosti, globina njenega čutja, njena vrednostna usmerjenost in način,

kako miselnost zmaguje stvarnost. Mlad človek stoji pod oblikujočo silo materinščine z vsem svojim doživljanjem in čutjem, silo jezika občestva, v katerem raste, se razvija in udejstvuje — vsaj v zdravih razmerah. V izraziti obliki materinščine dobi nastajajoče duševno življenje svojo osebno izrazitost, izobrazi si svojo duševno kulturo v funkcionalnih konstantah, oblikuje si enoten značaj, zaradi katerega potem motri otrok svet v slikah materinščine; v njenih pojmi in njenih mislih, njenih glasovih in melodijah izraža razgibanost čutja. Prvotna sila materinščine kot izrazne oblike, v kateri se je nastajajoče duševno življenje izoblikovalo, ostane često vse življenje ohranjena. (Istot.)

Dušeslovci, ki se bavijo z duševno rastjo otroka začeni z njegovim rojstvom (pedologiji), pa tudi vsi tisti, ki imajo dar in čut za opazovanje otroka, ko z zavestjo začne dobivati različne pojme, ki se zgostijo v njegovo mišljenje, vedo šele prav, četudi še vedno ne vsega o tem, kako prihaja vse to do izraza v govoru tam od enobesednega pa preko dva- in tri- in večbesednega stavka, v besedah, ki služijo otroku kot sredstvo izražanja njegove mlade, komaj poganjajoče duševnosti in duhovnosti. Pojem in mišljenje gre sicer vedno pred izrazilom besede, ki z nje številčnostjo raste otrokova inteligenca, se krepi in narašča njegovo spoznanje o svetu in življenju. Zakoni dednosti pa uče hkrati, da se narava neverjetno prilagodeva jezikovnemu izrazu, načinu izgovora in to ne le govorilni organi, ampak tudi živci, ki v svoji funkciji združujejo telesno konstitucijo z duševno in duhovno platjo posameznikovega bitja kot pripadnika naroda. Podobno kakor materinščina oblikuje in izobrazuje na svojski način posameznega člana kakega naroda, tako stvarja prav ona iz skupine ljudi in po zgodovinski usodnosti s v o j s k i organizem, ki na poseben način umsko in na gonsko doživlja in ki mu pravimo n a r o d.

»Francoz instrumentira človeški jezik drugače kakor Nemec,« pravi K. Vossler (v knjigi »Geist und Kultur in der Sprache« pod zaglavjem: Narodni jezik kot doživljen jezik). »Vse razlike so zgodovinsko pogojene, sovpadajo pa končno z načinom čutja (Gemütsart), ki prevladuje v določenih jezikovnih zajednicah, z »narodnostnim značajem« (Nationalcharakter). Seveda se o spoju narodnega značaja, načina čutja in jezika pri največ jezikovnih raziskovalcih še dvomi, ali se vsaj smatra za znanstveno nedokazljivo. Gre dejansko za naravno, ne zgodovinsko vzročno zvezo, za fenomenološki odnos.« (Istot., str. 128. in nasl.) Vsekakor morata pri poglobljanju v jezik, njegove duhovne svojine in vrednote jezikoslovec in dušeslovec sodelovati, vendar do danes še niti z ene niti z druge strani niso dognane vse zakonitosti na znanstveni način.

V narodnem jeziku, v materinščini in njenem izrazu, izgovarjavi, besednem zakladu in v skladnji, v ritmu govora kakor v izboru besed se močno odraža tudi duša naroda, njegovo čutenje, mišljava, njegova inteligenca in starostna stopnja. Zato se Francoz močno loči na primer od Nemca, Italijana, Madžara, Angleža in vsi ti in še drugi narodi od Slovanov, ki se nekoliko v teh oznakah in pogledih tudi med seboj ločijo. Vse te

duševne in kulturne oznake so že prirojene dotičnemu članu katerega koli naroda in nihče ne more v tem oziru »skočiti iz kože«. Zlasti tista večina pripadnikov kakega naroda, ki je močnejše zrastle z narodovim osrednjim jedrom, s katerim je postala takorekoč eno, ne more nikoli zatajiti svojega narodnega jezikovnega porekla, pa če hoče še tako zelo igrati vlogo pripadnika kakega drugega naroda. Tako se govorni organi in duševnost z mišljavo in okusom strnejo v eno v njem in prilagode med seboj drug drugemu. Vsak narod pa ima tu svojo posebno mero, svoj poseben način in slog, poseben ritem in tempo. Zato se oni, ki so posebno zrastle z narodom, morda takó, da iz njega celo umetnostno ali znanstveno ali kako drugače stvarjajo, nikoli ne morejo popolnoma znati v jezikovnem obvladanju tujega, izvennarodnega besednega izražanja, ker jih neprestano moti poseben način narodnega mišljenjskega kakor čutnega nastrojenja, kakor tudi posebna prilagojenost govorilnih organov. Kakor hitro pa morda to dosežejo, v tistem trenutku že obstoji nevarnost, da so se oddaljili od svojega naroda in duhu njegovega jezika. Pač pa se to posreči in so dobri »čičeroni« navadno taki člani kakega naroda, ki niso tako močno zrastle z osredjem narodnega duha, ali pa si tega niso v polni meri osvojili, ki torej niso izrazito produktivni in stvarjalni, pač pa bolj periferni pripadniki naroda, ki se mu prištevajo. Povečini je tako, redke izjeme pa i tu potrjujejo pravilo. S tem v zvezi je zanimivo ugotoviti tudi to, da jezikovni in narodni uskoki, ki so se in se še vedno tu pa tam pojavljajo v kulturnih zgodovinah raznih narodov, niso bili nikdar osrednji narodovi člani, ampak bolj obodni, ali pa so se drugače po sorodstvu in krvi odtujili in oddaljili od središča, da so se tako mogli ogreti za kako drugo narodno kulturo.

»Genij ali duh jezika kakega naroda je njegova genialnost, torej nikako pravično bitje, ampak sila, dar, temperament. Kakor posamezniki, tako imajo tudi narodi svoj individualni temperament, svojo specifično silo, svoje posebne zmožnosti, po katerih se od drugih narodov kot enota razlikujejo. Zato odklanjajo, kar jim je tuje ali neznosno, in sprejemajo ter presnavljajo le to, kar se jim zdi prikladno in nujno. Prav na hvalo temu naravnemu instinktu se ohrani narod kot individualna enota in ima sama na sebi svoje meje.« Tako Vossler. (Istot., str. 151.) V tem oziru smo pač lahko optimisti spričo velike naravne konservativnosti, ki jo izkazuje materinščina skozi zgodovino, da se ji mora ukloniti vse, celo tuja in sovražna država in narodu nuditi šole za osnovno narodno obraževanje. Pomislimo, kako se je boril naš Slomšek in tudi uspel v tem naravnem pravcu pred sto leti! Nihče ne more preko narave, nihče ne more zabrisati tega, kar je Stvarnik spravil v življenje in prav bi bilo edino le, da bi vsem naravnim narodnim organizmom in jezikom dali prosto pot, da se razvijajo in izobrazijo ter tako služijo najbolj vsesplošni človeški kulturi s svojimi posebnimi vrednotami. Vsakemu narodu, pa naj bo še tako majhen, vsakemu narodnemu jeziku bi morali dati svoboden razvoj, da se kulturno uveljavi in pomnoži pestrost Stvarstva in obogati človeško občestvo s svojimi posebnimi darovi. Z na-

silnimi sredstvi zatiranja, mešanja in protinaravnega spajanja in zlivanja narodov in njih jezikov se nareja le velika škoda, zamuja veliko dragocenejšega kulturnega časa in troši mnogo nepotrebnih naporov; samo slepec za naravno organično rast naroda in lepoto jezika se bo nadejal od takih mehaničnih poskusov kaj koristi. Nasprotno nas pa uči zgodovina in sodobnost prebridko, kako se tako nasilno poseganje v naravo naroda in jezika strahotno lahko maščuje, ker si narava sama poišče sto možnosti, da vztraja v pravcu, v katerega jo je postavil Stvarnik. Danes vidimo, da so prav mali in najmanjši narodi radi prava legla in zatočišča najbolj nezadovoljnih, zagrenjenih ter najprevratnejših elementov. Zakaj ne bi rajši pustili vse, kar je živega in lepega, na svobodi, zakaj bi nasilno teptali, kar je nekomu drago in sveto, zakaj bi mali narodi ne smeli do razcvita svojega narodnega kulturnega cvetišča, saj se sicer vedno radi dičimo tudi z malimi cvetkami in okušamo sadove malih dreves in vemó, da oni velikih niso vedno najboljši in da gre kvaliteti večkrat upravičeno prednost pred kvantiteto v tem pogledu? O da bi že zavrgli merilo razsega in števila ter komolca in tudi v tem oziru dali prednost vrednoti in duhu, ki ne premineta!

Vsak narod vliva v posode svojega jezikovnega izraza svoje najboljše, svoje duhovne proizvode, ki se materinega jezika tako tesno oklepajo, da skoraj ni mogoče brez škode ločiti drugo od drugega. Prevodi so le zasilni posredovalci tujega duhovnega bogastva in okusa in zahtevajo vedno še nekaj plodnega odmišljanja in fantazijskega prenosa, da dosežejo dušo in vanjo pričarajo duhá drugačne duše in kulture. V vsakem slučaju pa zahtevajo čim popolnejše vživljenje v duhá tuje kulture, da morejo zadeti adekvaten izraz. Prav s tega stališča je razumljivo tem bolj, da more biti kak mehaničen svetovni jezik (esperanto!) tem manj posrednik živih kulturnih plodov kakega naroda in ostaja zadevno pri svoji utilitarni trgovski in kvečjemu še poljudnopolitični funkciji kulturne povprečnosti.

Ker je narodni jezik tako spojen s človekom, da posega globoko v njegovo telesnost in duševnost hkrati in celega človeka močno prevzame — saj postane izraz njegovega bitja — zato je zgódneje učenje tujega jezika naravnost škodljivo. Prezgodnje učenje dveh ali več jezikov oviralno vpliva na celotni duševni razvoj, ker je s tem ogrožena enota duševne strukture sploh. Vsak zdrav razvoj zahteva enotno, nepretrgano in zaključeno celotnost duševnih sestavnosti, ker le na ta način more duša slediti svoji notranji zakonitosti ter se enotno razvijati in preoblikovati. Vsako predčasno razrahljanje tega sestava pa, kakršno se vrši zaradi pritiska drugega notranjega zadržanja po tujem jeziku, spravlja v resno nevarnost notranjo zaključenost razvijajoče se celote. Večjezičnost sicer nudi morda razčlembo in niansiranje, a bistvenejši del intelektualnega napredka, ki ga nudi materinščina, je izobrazba miselnih celot in sestavkov kot pogojev kulturne plodnosti. Če je prednost dvojezičnosti n. pr. ostrejša kritičnost, je pa miselno fantazijska moč sinteze važnejša v življenju in kulturnem ustvarjanju. (Prim. Strukturna psihologija in

pedagogika!) Deseto leto je skoraj prezgodnja meja za učenje tujih jezikov s tega stališča. Stari Grki so se pričeli učiti pisanja in branja (celo v materinščini) šele po desetem letu, pa jih danes zavidamo za njih visoko antično kulturo, ki so jo deloma po Rimljanih in krščanstvu zapustili tudi nam Evropecem.

Mi Slovani imamo v jezikovnem pogledu med kulturnimi narodi še prav posebno stališče. Ohranili smo svoje narodne jezike tem bolj krčevito skozi zgodovino, čim bolj so nas kulturno potiskali tedaj mogočnejši narodi ob stran. Slovanska apostola sv. Ciril in Metod sta nam tudi v Cerkvi zagotovila naš narodni jezik in tako nismo žrtvovali ničesar v tem pogledu, le da smo v kulturi kot mlajši narodi zaostali. Danes stopamo s polnimi silami kot mladci na areno človeške kulture čezdalje samozavestneje. Živa kulturna iskra besede ni ugasnila, ampak je po več stoletnem kulturnem spanju doživela ob kresu 18. in 19. stoletja svoj preporod pod vplivom naravnega pravca vseobčega humanizma in renesanse ter se vse preteklo stoletje razplamtevala, da je mogla v prvih desetletjih našega stoletja doseči svoj triumf in zagoreti v mogočnem zublju popolne narodne osveščenosti, zrelega kulturnega stvarjanja ter samostojnega političnega uveljavljanja.

Narodni jezik je v resnici naša največja kulturna dobrina, saj je on po Slomškovo »ključ in luč do zveličavne omike«, pa tudi naš najvernejši kulturni izraz. Prav pa ceni to naše največje kulturno premoženje šele tisti, ki ga je — kot pravi naš Cankar za Mickiewiczem — izgubil, ki je šel v tujino in je postal lačen te naše neobhodne duhovne hrane. Ta bo hrepenel »za zarjo blestečo« v domovino in, ko jo bo dosegel, mu bo šla dobra domača beseda našega človeka »v slast bolj od vina in hleba«. (Duma, O. Župančič.)

Filipič Janez

Vpliv kinopredstav na mladino*

1. Koliko mladostnikov obiskuje kinopredstave?

Obisk je seveda odvisen v prvi vrsti od dane priložnosti, ki je v večjih mestih bržkone večja kot na kmetih, odvisen je od vzgojnih vplivov in nadzorstva od strani staršev, šole in cerkve, od večje ali manjše kontrole od strani policijske oblasti, od gmotnega stanja prebivalcev pa tudi od njihove splošne izobrazbe (na splošno pravijo, da je obisk večji v krajih, kjer je več analfabetov; kajti kino je najbolj nazorno sredstvo za različna dogajanja). — Podrobneje govore statistični podatki sledeče: Od mladostnikov med 14 in 18 letom obiskuje v Nemčiji kino-predstave 65.5 odstotkov vse mladine, v Italiji 65 do 80 odstotkov, v Švici 78 odstotkov, na

* Po knjigi: Alois Funk: »Film und Jugend. Eine Untersuchung über die psychischen Wirkungen des Films im Leben der Jugendlichen. Verlag von Ernst Reinhardt in München 1934, in okrožnici Pija XI. »Vigilanti cura«, z dne 29. junija 1936, o kinematografu.

Poljskem 80 odstotkov, v Franciji 87 odstotkov, v Rusiji 90 odstotkov (izmed teh pripada največ najbolj zapuščenim tako imenovanim »brezprizornikom«), za Ameriko pa so izjavili na neko vprašanje ondotni učitelji, da njih učenci obiskujejo kino skorajda slednji dan.

2. Ob katerih dnevih zahaja mladina v kino?

Mnogi so, ki zahajajo slednji dan v kino, vendar pa deklice rajši med tednom, dočim dečki predvsem v nedeljo, ker med tednom nimajo ne časa ne potrebnega duševnega in fizičnega razpoloženja.

3. Kaj vabi mladostnike v kino?

Večina ne zahaja zaradi predstav samih, ampak v prvi vrsti zato, ker se ne vedó kam dejati, z drugo besedo: da zabijejo čas. Če bi bili drugače zaposleni, bi najbrž v kino ne šli. So pa seveda tudi taki — vendar znatno manj številni — ki obiskujejo kino zaradi predstav samih, bodisi da se zabavajo, poučijo, da gledajo zopet njim priljubljene igralce, da se izognejo dnevnim dogodkom in podobno. So pa še tretje vrste, ki zahajajo iz postranskih namenov, to je predvsem, da zadostijo svojemu erotičnemu nagnjenju. Končno so tudi taki, ki zahajajo v kino pač zato, ker je to v modi.

4. V čigavi družbi zahajajo mladostniki v kino?

Večina poseča kino v družbi prijateljev enake starosti in istega spola; mnogi pa tudi v družbi svojega dekleta. Vzrok je ta, ker mladostnik želi skupno z drugimi doživljati in ocenjevati filmsko predstavo; seveda pa je skupni obisk z dekletom tudi že znamenje seksualnega doživljanja, kar je tem bolj nevarno, čim mlajši je mladostnik.

5. Kaj je mladostniku merodajno pri izberi filmske predstave?

Predvsem priporočilo od strani tistih, ki so predstavo že videli — v velikih mestih zlasti kričeča reklama —; po malih mestih je izbira postranska stvar. Pripomniti je, da mladostnika prav malo ovirajo pri posečanju kina policijski predpisi, ker jih kino-podjetja, kar je samo po sebi umljivo, zelo laksno izvajajo. Večja ovira je seveda vstopnina: mnogi si vstop priborijo zaradi osebnih stikov z osebjem kino-podjetja, vajenci iz nagrad od raznih strank, deklice od svojih kavalirjev. Ko pa mladostnika prevzame strast do kina, potem mu seveda tudi tatvina in goljufija odpira pot v kino.

6. Kako doživlja mladostnik filmsko predstavo?

Zgodi se, da je popolnoma nepristranski gledalec dejanja, to je pri dogodkih, ki so mu popolnoma tuji ali pa kar nič ne odговarjajo njegovi mladostni strukturi. Zgodi se dalje, da je soudeležen pri predstavi z vso svojo duševnostjo. Mogoče pa je tudi, da se v dejanje popolnoma vživi, tako da samega sebe identificira s filmskimi igralci. Odtod pride, da zna celo po preteku več tednov natančno opisati vsako posameznost predstave

kot da bi jo bil doživel sam. V vseh primerih pa je psihični vpliv od strani filmskih predstav znatno večji od onega, ki ga mladostnik dobi iz knjige ali pa tudi gledaliških predstav. Utemeljeno je to v duši mladostnika, pa tudi v naravi filma. Kajti duša mladostnika kot tudi substrat filma sta polna nemira, gibanja, fantastičnih predstav, polna hrepenenja in doživetja o novih izrednih nenavadnih doživljajih. — Dalje se nam pri oderskih predstavah kaj lahko vsiljuje misel, da je ves prizor le izmišljotina, medtem ko nas filmska fotografija zaziblje v prepričanje, da je filmski dogodek resnično vzet iz življenja. — Prav posebni specifikum, ki vpliva na dušo mladostnika, so pri filmu živahni dogodki, združeni z velikim gibanjem, n. pr. v kriminalnih filmih zasledovanje zločinca s konjem, z avtom, z zrakoplovom, preganjanje hudodelca preko streh in nebotičnikov, pretepanje gospode med seboj; taki in podobni dogodki že sami na sebi v navadnem življenju močno vplivajo na dušo človekovo, še bolj pa seveda nakopičeni v celotno medsebojno zvezo. — Vpliv teh filmskih scen je tako velik na dušo mladostnikovo, da je neki filmski podjetnik mogel opazovati mladostnike, ki so pri podobnih napetih scenah z zobmi grizli naslanjala stolov pod vtisom silnega duševnega doživetja. — Končno postanejo gotovi filmski igralci, ki jih mladostnik večkrat srečuje v filmskih predstavah, nekako njegovi ljubljenci, s katerimi se čuti eno, potem ko se je ob večkratnih predstavah popolnoma vživel v njih mišljenje in delovanje in zato se seveda tudi sam ravna po njih.¹

¹ Ta sodba se popolnoma ujema s sodbo sv. očeta Pija XI., ko piše v okrožnici *Vigilanti cura* sledeče: »Kinematograf govori v slikah. Duša sprejema slike z veseljem in brez truda, tudi preprosta, neizobražena duša, ki ni vajena, da bi sama mislila, ali nima volje, da bi se sama trudila za spoznanje. Če kdo tudi samo bere ali drugega posluša, je treba nekaj napora. V kinematografu ni tega napora, ampak samo užitek, ki ga gledalcu napravljajo slike, ki se kakor žive vrste pred njim. Moč kinematografskih predstav se še poveča, če slike spremljajo govorjene besede, ki tolmačijo dejanja, in če se z dramatično predstavo družijo tudi očarljiva glasba. V presledkih tu in tam še s plesi in tistimi različnimi prizori, ki jih imenujejo varieté, palijo nečiste strasti. H kinematografskim predstavam se zbirajo ljudje v poltemnih dvoranah, v razkošno opremljenih prostorih; mnogi med temi, ki prihajajo, so dušno in telesno izmučeni. Dogodke, ki se kažejo v slikah, uprizarjajo moški in ženske, ki se odlikujejo po naravnih darovih; naravne darove so z vajami po pravilih umetnosti še izpopolnili; obenem uporabljajo še vse druge pomočke, ki morejo ljudi mamiti.

Kinematografske dvorane so torej kakor šola, kjer se ljudje bolj kakor z golim, abstraktnim dokazovanjem vnemajo za krepost ali za greh.

Nenravne predstave, ki proslavljajo strasti, zavajajo mladino na grešno pot; kažejo življenje v napačni luči; zastirajo vzore, skrunijo čisto ljubezen; zatirajo v dušah spoštovanje pred zakonom, čut za družino; morejo delati tudi razdor med posamezniki, med družabnimi sloji, med narodi in plemeni.

Dobre predstave pa morejo kar najbolj ugodno vplivati na gledalca. Človeka vedre, pa tudi uče, bude v njem plemenite misli o življenju, razgrinjajo pred njim zgodovino, razkrivajo lepoto domače in tuje zemlje, kažejo mu resnico in krepost v mikavni obliki, ustvarjajo ali vsaj pospešujejo sporazum med narodi, plemeni, družabnimi vrstami; branjajo pravico; pomagajo, da bi se v človeško družbo uvedel nov in bolj pravičen red.

Ker kino govori množicam, more v množicah vzbujati tudi kolektivno navdušenje za dobro ali slabo, ki se — izkušnja to uči — časih pojavlja tudi v bolečnih oblikah.

(Dalje.)

Pastirji in učitelji narodov, poznate li človeka; ali imate zavest, da želite njegovo naravo in namen spoznati?

J. H. Pestalozzi.

Razprave o Slomškovih spisih

Ema Deisinger

Slomšek — Pestalozzi

Zaključna paralela med Slomšekom in Pestalozzijem (Konec.)

Slomšek je v vzgojstvu skušal oblikovati človeka tudi po notranjem smislu življenja. Veličina njegovega vzgojnega dela je v tem njegovem velikem in globokem individualnem občutju za etos božjega človeka.

Dočim se je v Pestalozziju zapletala ideološka smer in vzgojno oblikovanje, je Slomšek versko in vzgojno segal v organizem človeštva in preko elementov telesnega obraza človeka. In kakor Pestalozziju tako tudi Slomšku vzgoja človeka ni bila nekaka mrtva proteza na organizmu človeštva, ampak notranje živo čutilo. — S čutom odgovornosti je Slomšek služil posamezniku in narodu, slovenski in občečloveški skupnosti, a svojo vzgojno poslanstvo družil s srčno dobroto in ljubeznijo. Z vso silo se je poglobil v ta preoblikovalni proces, da bi utrdil v našem ljudstvu vero, čast, poštenje, značaj, ponos ter ga zdramil iz topoglavega hlapčevstva. Vsaka malenkost, vsak dogodek iz življenja mu je bil važen, da je ob njem z življenjsko polnostjo in miselno prožnostjo vodil ljudstvo k duhovni rasti in napredku. Opirajoč to duhovno rast na notranje bistvo človeka je z večjo pazljivostjo razbiral v nas tiste individualne prvine, ki so važne za naš kulturni vzpon in našo narodno samobitnost, kajti Slomšek je kot dušni pastir imel še posebno izrazit čut za naše osebne in večnostne vrednote. Kot široko razgledan in sintetično gradeč duh je določno zarisal svoj vzgojni program:

Nravstvenost mora narodu postati dejanje.

To načelno spoznanje ni prevzel morebiti od Pestalozzija, ampak mu ga je dalo krščanstvo, saj ravno v krščanstvu zveni kot vodilni vzgojni ideal: **nravstvenost.**

Nikakor ni Slomškova pedagogika izpeljana po Pestalozzijevi, pa najsí imata v vodilnih idejah tu pa tam kaj skupnega. Sicer pa obdaja neka gotova podobnost skoraj vse vzgojne modrece, ker morajo imeti vsi neko skupno občečloveško gravitacijo in slednjič kot razmišljajoča

bitja tudi ne morejo mimo vprašanj o poslednjem smotru človeka, o smislu in vrednosti sveta, o smislu življenja, skratka, mimo vprašanj, ki zadevajo tudi metafizično plat človekovega bitja. Vsekakor je bil Slomšek kakor ne izlepa kateri pedagog še poleg tega borec za višjo, v Bogu zasidrano človečnost, ki jo krasi ne samo duh in svobodna volja, ampak tudi moč nravstvenosti.

Slomšek je torej oživotvarjal kulturne in vzgojne vrednote Kristusa, ki jih čuva sv. Cerkev kot najdragocenejši idejni zaklad.

Kakor skozi vsako umetnost, tako vodijo tudi skozi umetnost vzgoje duhovne vezi njenih vzornikov in učiteljev. In obema, Pestalozziju in Slomšku, je bil vzornik in največji učitelj Kristus; od tod torej imata oba neko notranje sorodno sozvočje. Samo v tem je iskati nravstveno idejno sorodnost med Slomšekom in Pestalozzijem. Vendar je bil Slomšek n o - v o t a r na didaktičnem in metodičnem polju vzgojstva, iskal je za nas popolnoma novih potov, bil je eden tistih, ki je ustvarjal našo slovensko šolo in puščal globoke, vidne brazde za seboj, katere brazde so se poznale skoraj do najnovejšega časa, do izbruha svetovne vojne.

Slomšek ni nikoli hlatal za videzom, temveč je v dejanju, v besedi in v tistem razglabljanju poznal vedno le dve temeljni osnovi: v e r o v Boga, tisto močno in jasno vero, ki vzdrži vse preizkušnje, ki nikoli ne koleba, ki vse življenjske usode osvetljuje s čisto drugačno lučjo, ki sveti človeškemu srcu i tedaj, ko je v njem pobegnila vsaka sled sončka pozemeljske sreče. — Druga temeljna osnova mu je bila m o l i t e v. Če predstavimo to verbalno izražanje v dejanje, nam p o m e n i n e n a v a d n o m n o g o.

Preporoditev človeka in človeške družbe ni odvisna le od bioloških in socioloških činiteljev, temveč od duhovnega preobrata v duši. In prav v tem je bil Slomšek vzgojni umetnik. Vse njegovo vzgojno prizadevanje je bilo usmerjeno v to duhovno preoblikovanje človeka — v človečansko in nadnaravno posvečenost. Vzgoja je torej bila Slomšku duhovni proces počlovečevanja ljudi — resnična umetnost, ki zajema vsega človeka in celokupno človeško družbo.

Dočim se nam Pestalozzijeva osebnost v obeležju njegovih sotrudnikov prikazuje bolj kot nekaka personalna tragedija, je Slomškova krepka osebnost vsa transfigurirana v stvariteljski vzgojni posel. S skritim ognjem te svoje osebnosti, s čudovito toplino dejavne ljubezni je podžigal Slomšek v slovenskem ljudstvu duhovne sile za višje vrednote.

Pri Pestalozziju so čustvene komponente prevladoval nad intelektualnimi, pri Slomšku je vladala notranja skladnost: iz te skladnosti je kresal najsvetlejšje iskre življenjske modrosti. Slomškova osebnost je prešinjala z žarom ne samo neposredno okolico, ampak vso domovino. Če se v tej luči ozremo na Slomška, nas s prvobitno silo presune njegova svetniškost, to silno stremljenje svetniške duše, umsko in nravno dvigniti sočloveka.

Slomšek ima toliko izvirnega in čisto samosvojega v svojih pedagoških delih, da nikakor ni res, da bi svoje miselno gradivo črpal iz vse-

binskega kroga Pestalozzijeve pisane besede. Slomšek je s svojimi izvirnimi pedagoškimi idejami ustvaril v pedagoški književnosti najpomembnejši didaktični tekst.

Pestalozzijevi spisi pa niso niti subjektivna niti objektivna vsebina Pestalozzijevih misli in dela. Ta blesteči pedagog, v kakršnega ga je povzdignila tradicija, je s svojo čustveno zamotanostjo bolj nežni sanjač v pokrajini vzgojstva; tuja mu je bila vsaka abstrakcija, težko izražanje misli pa je bilo krivo, da so njegovi sotrudniki zavedno prikrojevali njegove pedagoške simbole po svoje ter z neusmiljeno samovoljnostjo gnetli njegovo luknjičasto gradivo. Dasi se vsak vzgojitelj do zadnje konsekvence lahko zaveda, kako požrtvovalen je bil Pestalozzi nasproti zanemarjeni in bedni mladini, ki se zaveda njegovega truda in delovanja v prid te mladine ob najbolj nepovoljnih njegovih osebnih prilikah, vendar noben vzgojitelj kot kritik in ideolog ne more Pestalozziju samemu pripisovati miselne zanesljivosti. Pravilno in celotno sliko Pestalozzija dobi le oni, ki ga motri v njegovi usodni odvisnosti od sotrudnikov in pomočnikov.

To raziskovanje mi je odkrilo, kako malo so po Pestalozziju umerjene tiste idejne stvaritve, ki jih sicer Pestalozzi prišteva med svoje, a so le tuj plod — beseda in linija njegovih talentiranih sotrudnikov.

Njegov najbolj vzoren interpret Ramsaur, ki je prestrezal vse Pestalozzijeve kretnje, da bi odgonetil tisto, kar je mislil Pestalozzi povedati, poroča, da se Pestalozzi ni znal izražati in da so njegove ustnice izrekale povsem nekaj drugega, ne pa tisto, kar je bilo kot skrivnostni hieroglifi napisano na potezah njegovega obraza. Pestalozzi svoja čuvstva ni znal obleči v razumsko besedno oblačilo, temveč je vzgojno misel le doživljal.

»V letih 1812—1815«, pripoveduje Ramsauer, »sem vsak dan od 2. ure ponoči do 6. ure zjutraj pri Pestalozziju pisal. Najsi sem šel počivat opolnoči, ob 2 zjutraj sem moral vstati in se javiti pri Pestalozziju. Če sem se malce zakasnil, si je Pestalozzi že ogrnil svojo spalno haljo in hitel skozi spalnico gojencev preko dvorišča do mene, pa najsi je bilo poleti ali pozimi. Če sem prišel pravočasno, me je burno pohvalil in poljubil ter mi začel diktirati, ležeč v postelji. Pisati to, kar je on diktiral, pa je bilo neizmerno težko. Grizel je konice svoje posteljne rjuhe, diktiral samo pol stavka, začel zopet znova, dvakrat do trikrat menjal besede in ravno tolikokrat menjal misel, a ves stavek ni imel pravega smisla. Najtežavnejše in najbolj naporno in zamudno delo pa je bilo, da sem iz teh besed spravil skupaj kak stavek. Po večkrat sem prečital Pestalozziju kak odstavek iz njegovega nareka, a vse skupaj je bilo tako nesmiselno, da sem ga v svoji nepotrpežljivosti prosil, da je prijel sam za pero in korigiral svoj narek. V tem primeru pa je še tisto izkvaril, kar je bilo napisano na poli papirja. Njegova pisava je bila strašno slaba; zaradi kratkovidnosti je pisal vrste krivenčasto in kar čez celo polo papirja. S tem delom bi jaz nikamor ne prišel dalje. Moral sem potem z njegovega obraza

razbrati in uganiti, kaj je hotel povedati, kajti njegove besede nikakor niso hotele slediti tistemu, kar je čutil v svoji duši. Zato sem moral vse, kar je hotel povedati, ugibati bolj iz njegove razpoloženosti, iz glasu, iz kretenj njegovih rok in iz potez njegovega obličja, ne pa iz besed, ki jih je govoril.« Gestikulacija njegovih rok, razpoloženost glasu, mimika obraza, to je bila Ramsauerju abeceda Pestalozzijevih misli.

Temu nasproti je podajal Slomšek svoje misli s pesniško nadarjenostjo. Ta pesniški ritem se čuti celo iz njegovih pridig in esejev. Seveda je Slomšek kot praktičen pedagog vzgojne ideje oslonil na tedanjo slovensko sodobnost.

Postal je resničen voditelj in prerok nele našemu narodu, temveč tudi vsem Slovanom.

Slomšekove spise je prevajal na češčino župnik Fr. Klíma, ki je objavil tudi Slomšekov življenjepis in seznanil z njim bratski češkoslovaški narod.¹

Toda še mnogo močnejši in širši je bil Slomšek v svetu svoje čiste in svete človečnosti kot služabnik božji.

Slomšekov grob v Mariboru je romarska postaja slovenskemu ljudstvu, kajti pred njegovim grobom se ustavlja mladina in narod ter se mu zaupljivo priporoča v uslišanje. Vse to in še mnogokaj, kar čitamo med vrsticami zahval za uslišane prošnje v naših verskih nabožnih listih, nam razodeva resnico o Slomšekovi svetniškosti. Že več let sèm prinašajo stalno naši nabožni listi zahvale za uslišane prošnje po Slomšku. To priporočanje Slomšku ni le kaka časovna modna navdušenost, ampak prednost resnice, dejanski uspeh številnih uslišanj po Slomšku. Mladina se mu priporoča za srečen izid kakih izpitov, za uspeh pri šolskih nalogah, za uspeh v šoli itd. Svoje prošnje in zahvale piše ta šolska mladina celo na železno ograjo vrat Slomšekove kapelice, kajti kapelica je zaklenjena, sicer bi mladina pisala celo po stenah. Pa ne samo šolska mladina, tudi neštevilni odrasli se mu priporočajo v uslišanje v vsakovrstnih dušnih in telesnih težavah.

Mladina vé, da je Slomšek njen prijatelj, slovenski narod vé, da je on njegov zaščitnik in priprošnjik pri Bogu, slovensko ljudstvo vé, da mu je on pomočnik v vsakojakih nadlogah in težavah, zato to svoje zaupanje v Slomška enostavno izreka v preprosti prošnji nanj; številne zahvale v nabožnih listih nam odkrivajo to resničnost uslišanj. Pa ne samo v listih, tudi v ljudskih srcih, v srcih vsega slovenskega naroda in mladine živi ta zahvala. Slomškovega genija ne označuje le njegova prirodna moč, temveč i njegova svetniškost. Kako ga časti naše slovensko ljudstvo,

¹ Slomšek Anton Martin. Anton Slomšek-ovy Homilie na epistoly roku cirkevniho. Ze slovinskeho na jazyk česky přeložil Fr. Klíma. V Brne. Tiskem akciové moravské knihtiskárny.

»Škola Božského Srdce Pane«. 1877. Anton Slomšek-ovy Homilie na evandělí roku cirkevniho. Ze slovinskeho na jazyk česky přeložil Fr. Klíma, farař v Krásno. V Brně. Tiskem Viléma Burkarta Nakladem. »Školy B(ožského) S(rdce) P(ane)«. 1880. 268 str.

izpričuje spomenica z nad 400.000 podpisi ob priliki kongresa l. 1936 v Mariboru za Slomšekovo beatifikacijo. Ta izročilna listina slove:

»Danes, dne 29. junija 1936, o priliki Slomškovih praznikov v Mariboru je prvopodpisani dr. Anton Korošec, notranji minister kraljevine Jugoslavije, kot voditelj katoliških Slovencev s sopodpisanimi ob navzočnosti tisočev zastopnikov raznih krajev in stanov slovenskega naroda izročil prevzvišenemu knezoškofu dr. Ivanu Jožefu Tomažiču 400.000 svojeročnih podpisov na prošnji za beatifikacijo služabnika božjega, škofa Antona Martina Slomšeka.«

Podpise izročili:

Dr. Anton Korošec, m. p.
Dr. Miha Krek, m. p.
Dr. Marko Natlačen, m. p.
Dr. Alojzij Juvan, m. p.

Podpise sprejeli:

† Dr. Ivan Jožef Tomažič, m. p.
† Ivan Fran Gnidovec, m. p.
† Dr. Gregorij Rožman, m. p.
† Dr. A. B. Jeglič, m. p.

Ne tisti, ki je samo bogat na duhovnih in materialnih dobrinah, ampak tisti, ki je svet po duši in telesu, je največji in najmočnejši vzgojitelj. Slomšek nam je posebljeni nramni ideal, oblikovan po Kristusu.

KAZALO

Ker je ta razprava Slomšek-Pestalozzi izhajala zaporedno v »Slovenskem Učitelju« že od januarja 1936 dalje, podajam v lažji pregled kazalo o posameznih poglavjih z oznako številke strani in letnika:

	Stran	Letnik
I. Uvod	29	1936
II. Psihološki portret Ivana Henrika Pestalozzija in očrt njegovega življenja	74	„
III. Pestalozzijev in Slomškov naravni umetniški čut	115	„
IV. a) Značilnost in vodilne misli Pestalozzijeve pedagogike	164	„
b) Vodilne misli Slomškovke pedagogike	215, 272	„
c) Pestalozzijeva in Slomškova pedagoško-idejna samorodnost	39	1937
V. Pestalozzijevi sotrudniki	111	„
1. Glavni Pestalozzijev sotrudnik Jožef Schmid	112	„
2. Ivan Niederer	114	„
3. Roza Kasthofer	175	„
VI. Zgodovinska ocena Pestalozzija	227	„
VII. Slomškova pomembnost:		
a) Kot učitelj staršev	279	„
b) Kot vzgojitelj staršev in naroda	340	„
c) Kot služabnik božji	34	1938
VIII. Zaključna paralela med Slomšekom in Pestalozzijem	96	„

O p o m b a : Ad IV. b) Vodilne misli Slomškovke pedagogike: Na strani 216 zadnje tri odstavke ter vso stran 217 in prvi odstavek na strani 218 naj bralec sam črta, ker je ta snov pomotoma zašla iz predidoeega članka A. Klementine v moj članek ter je to neljuba tiskovna pomota, ki je bila pozneje popravljenaa. (»Slov. Učitelj«, l. 1936., str. 272.)

Za roditeljske sestanke

Ema Deisinger

O vzgoji vesti

Kako naj starši v otroku obujajo vest

Vest je na etičnem področju dobrega in zlega to, kar je razum na polju logike.¹ Ako bi človek ne imel vesti, bi bil »gluh« za dobro in zlo. Kakor slepcu barva ne pomeni ničesar, tako bi zlo ne pomenilo nič onemu, ki bi mu manjkala vest. Vest je torej činitelj, ki nam pove, v katerem slučaju smo naredili slabo, zlo dejanje.

Dočim se na umsko izobrazbo polaga velika pažnja, se vzgoja vesti pušča ob strani, tako da se človek le grobo preriva skozi načonsko plat k etičnosti. Napredek človeškega razuma odseva sodobna civilizacija, a če pogledamo to civilizacijo pobliže, nam zazevajo prepadi. Na eni strani poveljevanje človeškega uma, na drugi strani manifestacija zalučane človekove osebnosti, z drugo besedo, direndaj v kaos in izgubljenost. Najsi torej neugujemo umsko plat v človeku kolikor hočemo, vedno bomo imeli občutek, da v naši vzgoji nečesa manjka. Navzlic velikemu porastku šol in učeče se mladine, navzlic ustanavljanju akademij in ljudskih univerz je človek v svoji duši obubožan in osamljen. S popotnico umske in poklicne izobrazbe se odpravlja mlad človek na življenjsko pot, a sledovi njegovih stopinj nam povedo, kam pelje pot z zgolj umsko in pomanjkljivo etično vzgojo.

Vprašanje vzgoje vesti ni nobeno postransko in tendenčno vprašanje, temveč osrednje človeško vprašanje. Vzgoja vesti vodi človeka do značajnosti in k duševni veličini, mu samospoznavno razkrije, do kod sme in kje se začenja neetičnost njegovih dejanj. Kakor pred očmi razlito reko samospoznavno ugleda človek svoja dejanja; dejanstvenost njegove vesti jih ocenjuje.

Vse stremljenje človekovo k »poti navzgor« je samo lažnivo slepilo, ako ne bomo polagali važnosti na vzgojo vesti. K tej vzgoji so v prvi vrsti poklicani starši, zatem drugi vzgojni faktorji. S to vzgojo morajo starši začeti pri otroku, ko je še v prvi zorni dobi otroštva, ko je njegova vest še nežno občutljiva. Brez vzgoje vesti pa ostane človekovo življenje npravno dvolično, notranje neuravnovešeno in zmedeno. Razdor med umsko izobrazbo in vestjo je danes tolik, da je svobodomiselni duh začel izpodkopavati vse temelje npravnega reda.

Mati bodi torej otroku pomočnica do npravnega in etičnega življenja ter varuj ta njegov organ za etično ocenjevanje pred otopelostjo. Vloga matere je zatorej tem važnejša in vzvišenejša. Otrokova vest je nežna in občutljiva, zato mora tudi sama paziti, da mu s svojim zgledom podkrepí, kar uči, da ni nasprotja med dejanjem in besedo.

¹ Glej tudi Vebrovo knjigo »Etika-logika načonske pameti«.

Ko devlje mati zvečer otroka spat, ima najlepšo priliko, da otroku obuja vest. Nikdar naj mati tega posla, da sama popelje otroka k počitku, prepusti drugemu. Tudi če so gostje v hiši, ji ne bo nihče zameril, ako se za kake pol ure opraviči ter sama spravi otroka v posteljico. Večerne ure so kakor nalašč za vglabljanje vase ter celo odrasle napolnijo z neko sanjavostjo. Večerne ure, tihe ure, ko celo skozi ključavnico prihajajo nepovabljeni gostje — tihe misli in nas omrežijo. Mehka je otrokova duša, a še mehkejša in dovzetnejša zvečer, ko mehke, božajoče roke materine polagajo dete v posteljico. Mnogo zrelejše in v večjo duhovno korist za otroka je ta večerni posel materin, ko polaga dete v posteljico, da mu v posteljici še izreče nekaj toplih, prijaznih besedi. Ta večerni pogovor ob posteljici otroka naj tvori miselno navezanost na opravljeno večerno molitev. Nikdar naj mati ne pozabi z otročičkom izmoliti večerno molitev, preden ga sleče in dene spat. Na temelju božozorne miselnosti mora mati graditi v otroku notranji nadčasni svet. Ako mati ni že zgodaj navajala svojega otroka na to pot, tedaj bo tudi on kakor vsi nešteti drugi zapadel v tisto brezobrazje in duševno mrtvilo, kakor ga v obilni meri izpričuje sodobno človeštvo. Sodobne oblike družabnega življenja celo silijo človeka, da zataji v sebi ta svoj najosebnejši glas na področju dobrega in zlega, glas vesti. Samo umska vzgoja ne bo nikdar človeštvu v prid; razum lahko zblodi do krajnih mej spoznanja, a v svojem prajedru pa je človek lahko neozdravljivo bolan. Vsi znaki kažejo, da je človeštvo prav v tem svojem prajedru bolno; manjka mu etične vzgoje, vest je otopela in udušena. Vzgoja človeka se ne sme vršiti enostransko v vzdušju razuma, ampak mora v miselno, intelektualno življenje posegati tudi glas vesti kot svarilo za vsak poedini slučaj, ki etično ni več indiferenten.

V naših kmečkih domovih je bila navada, da je mati vsekdar, ko je devala po opravljeni skupni večerni molitvi dete spat, z njim pokramljala o doživetostih čez dan, mu povedala kaj lepega in dobrega ter ga nehote pripravila do tega, da ji je otrok priznal kake svoje pogoške, se kesal svoje neubogljivosti ter ji obljubil poboljšanje. Ni vseeno, da zaspi otrok utrujen od dnevnega skakanja in letanja, temveč k a k o otrok zaspi. Vse drugače je, ako mu mati z ljubeznivimi besedami naslika v njegovo mehko, dovzetno dušo, ki je pred spancem še neprimerno bolj občutljiva, tudi božji svet v njem ter ljubezen Boga-Očeta, ki se razliva nanj. Ni vseeno, kdo pelje otroka k počitku. Služkinja n. pr. ne bo to delo nikdar opravila tako dobro kot mati. Utrujena od dnevnega dela naganja dekla otroka, naj hitro pospravi svoje igrače in se spravi v posteljico, ga nepotrpežljivo in nervozno slači ter mu zagrozi z bav-bavom, črnim možem in drugimi strašili, ako ne bo hitro tiho.

Da otrok v svoji posteljici mirno in sladko zaspi, z veselim in srečnim srčecem, je potrebno, da mati sama devlje otroka spat. S kramljanjem ob posteljici mu najlaže obudi vest, da si otrok sam pri sebi predoči razna svoja nepravilna dejanja in ga mati odpuščajóče boža po glavi, da otrok zaspi z ljubečim srčecem in sladkim materinim poljubom na čelu.

Za dobrobit mladine

Ema Deisinger

Za dograditev nameravane popboljševalnice v Mariboru

Zanemarjena mladina

Vedno večji je porast mladinske kriminalitete. Res, da odmeva socialna beda dokaj bridko v družinskem življenju, vendar je pri nas tudi mnogo take bede, ki gre na račun slabe vzgoje. Porast mladinske kriminalitete dovolj jasno govori, kako nujno je potrebna mladini poštena krščanska vzgoja. Verske vzgoje ni mogoče izločiti iz vzgojnega procesa brez občutne škode za narod in občestvo. Krščanska vzgoja ni nobena politična koncepcija, marveč vzgojni etični pragmatizem, plemenititi surove nagone v človeku in jih staviti v službo višjega življenja.

Samo pred mariborskim sodiščem je bilo preteklo l. 1937. mladoletnih zločincev: 1. mlajših mladoletnikov zavoljo manjših tatvin in drugih prestopkov: 100 dečkov; 2. mladoletnikov v starosti od 14—17 let, ki so zakrivali večje tatvine, vlome, poškodbo tuje lastnine, rope, požige itd.: 54 dečkov; 3. starejših mladoletnikov od 17—21 let, ki so zakrivali težje zločine, kakor: drzne vlome, težje telesne poškodbe, uboje, požige, očetomorstvo, tihotapstva, umore, razbojništvo, oskrumbo itd.: 99 fantov.

Poleg teh je še mnogo takih slučajev, ki niso bili obravnavani pred sodiščem, ampak jih je mariborsko sodišče odstopilo ljubljanskemu.

Deklic je bilo v preteklem letu 1937. v starosti 14—17 let 7; mladoletnic v starosti nad 17 let pa 19. 6 deklíc je bilo obsojenih zaradi vlačugarstva in potepuštva, ostale zaradi tatvine, prikrivanja, razžalitve uradne osebe i. dr. prestopke. (2 deklici sta bili oddani policiji zaradi prisilnega zdravljenja.)

Večinoma ostanejo ti mladoletniki v priporu. Mariborska in ljubljanska jetnišnica sta prenapolnjeni, tako da za nove mladoletnike, »ptičke brez gnezda«, ki vedno znova padajo v kriminal, ni več prostora.

Naša doba zida nebotičnike in industrijske palače, toda za gradbo takega vzgojnega zavoda za zanemarjeno mladino pa ima manj smisla ko katêrakoli prejšnjih generacij.

Za zanemarjeno mladino, ki je zdrknila v kriminal, je nujno treba graditi vzgojni zavod, kjer bi bila ta mladina deležna potrebne vzgoje in pouka, da bo postala nekoč zopet častivreden član človeške družbe. Mladino je treba lečiti predvsem v duševnem oziru ter ji nuditi potrebno moralno in etično vzgojo poleg socialnega skrbstva. Vzgojni zavod bi jo vrnil zopet poštemu življenju. Vzgojni zavod z vzgojno metodo, ki temelji v veri in ljubezni, bi lajšal tako telesno kakor duševno bedo zanemarjene mladine. Z gradbo takega zavoda pa bi država in narod največ koristila i sebi.

Leta 1914., tik pred izbruhom svetovne vojne, se je v Mariboru že započela gradba takega zavoda — popboljševalnice. (Seveda naziv »po-

boljševalnica« ni posrečen, ampak bi morali dati takemu vzgojnemu zavodu za zanemarjeno mladino drug, bolj humani in častivreden naziv.) Temelji tega poslopja in spodnji prostori so že dograjeni. Projektirana stavba z lepim sadnim vrtom in travnikom leži zadaj za moško kaznilnico, toda popolnoma ločeno od nje. S Pobreške ceste proti Dravi pelje pot do moške kaznilnice, od njenega vhoda pa se cepi še stranska pot, ki vodi do projektirane stavbe. Temelji že štrle kak meter nad zemljo, tudi spodnji prostori so dograjeni, ali nadaljevanje dela je svojčas preprečila svetovna vojna. Vsi načrti so še danes pripravljeni in tudi material je večinoma pripravljen, precej notranje opreme tudi že izdelane, tako da bi stroški dovršitve tega vzgojnega zavoda ne bili več tako ogromni. Dograjena je poleg projektirane stavbe tudi še lična kapelica, v kateri pa se nahajajo sedaj okenski okviri, ki so jih izdelali kaznjenci za projektirano poboljševalnico. V projektirani stavbi je preračunanih 250 celic za mladoletnike, dalje delavnice, da bi se izučili mladoletniki v kaki obrtno-industrijski panogi, zamišljene so moderne učilnice, umivalnice in risalnice.

Predvsem je treba to gradbo sedaj nadaljevati in dovršiti, a dograjeni zavod pa izročiti v dobre katoliške roke, a p o s t o l o m m l a d i n e — Salezijancem, ki so si vsekdar znali pridobiti vprav tako zanemarjeno mladino, pa ne z jezo in udarci, ampak z ljubeznijo in krotkostjo.

E. Deisinger

Prezračevanje šolskih prostorov

Odpiranje oken med poukom

V prenatrpanih razredih je jako slab zrak. Marsikateri učitelji polagajo premalo važnosti na to, da bi pustili odpirati okna tudi med učno uro. Tudi v zimskih mesecih je treba odpirati šolska okna med učno uro, vsaj za pet minut. Med odmorom sicer mladina v šoli odpira okna, večkrat pa tudi ne, češ, da je prepih. Nikakor ne zadostuje, da so odprta vrata, treba je odpreti tudi okno, a če ne gre drugače, pa med učno uro v šoli.

Toliko otrok diha v šolski sobi. Z vdihavanjem in izdihavanjem ogljikove kisline postaja zrak v sobi vedno slabši. V čistem zraku zunaj na prostem med gozdovi in travniki v lepi naravi je še vedno $\frac{1}{10} \frac{0}{100}$ ogljikove kisline, v mestih pa najmanj $\frac{6}{10} \frac{0}{100}$, v navadni sobi pa že $1 \frac{0}{100}$ ogljikove kisline. Ako pomislimo, da ta plin v večjih množinah učinkuje kot strup, tedaj ne bo nihče oporekal, da je zdravju škodljivo, ako mladina sedi na takem z ogljikovo kislino prenasičenem zraku v sobi.

Ako v zaprti sobi, veliki 15 m^2 in visoki 4 m prebivajo trije ljudje in dihaajo tri ure, tedaj je mera, ko lahko še govorimo o relativno dobrem zraku v sobi, že prekoračena. Ti trije ljudje se zastrupljajo med seboj z izdihavanjem in znojenjem kože. Dasi je škoda, ki jo napravi slab zrak v sobi na te tri ljudi, skoraj neopazna, vendar postaja ta škoda na telesnem organizmu teh ljudi vedno bolj očitna in občutna, ako seštejemo vsoto dni, ki jih ti prežive skupaj v isti sobi s svojim dihanjem in izdihavanjem.

Da ljudje premalo zračijo svoja stanovanja, opazamo v prvi vrsti na deželi. Tam imajo ponekod še vedno majhna okenca, vrhu tega čvrsto zadelana s cunjami in razno brkljarijo, da ne more nobena sapica skozi špranje; pozimi oken sploh ne odpirajo, sob ne prezračijo in zato ni čuda, da je na deželi vedno več tuberkuloznih, dasi je zunaj zrak čist in zdrav.

Kako škodljiv je slab zrak v sobi, naj navedem sledeči žalostni primer, ki se je dogodil leta 1756. »V neko tesno celico jetnišnice v Kalkuti, The black hole imenovano, so zaprli na ukaz indijskega kneza Rajah Ed Daulaha 147 popolnoma zdravih ljudi. Zaprli so jih zvečer ob 8. uri. Ob 11. uri ponoči je bilo že 6 mrtvih, ob 2. uri zjutraj je živelo samo še 50 ljudi, ob 6. uri zjutraj samo še 23, vsi drugi so umrli zaradi medsebojnega zastrupljenja z vdihavanjem in izdihavanjem ogljikove kisline.« (Kiehl, Vzrok in nastanek infekcijskih bolezni.)

Ne smemo pozabiti, da je v tem slučaju 147 popolnoma zdravih ljudi prebilo skupaj eno samo noč in se zastrupilo edino s slabim zrakom.

Odpirajmo torej okna v šoli vselej, kadar začutimo slab zrak v sobi, pa najsi bo to pozimi! Naj bodo okna v šoli odprta tudi med učno uro, če ne za dalj časa, pa vsaj za nekaj minut v vsaki učni uri!

Književne vesti

Kako naj se otrok uči? Spisala Krista Hafner. Knjižnica za starše. Zv. 1. Izdaja Slomškove družbe v Ljubljani kot posebna navodila staršem za napredek svojih otrok. V tej knjižici kaže pregled, da lahko učence, ki obiskujejo šolo, razdelimo v tri vrste. V prvo vrsto spadajo oni, ki se lahko uče in majo veselje do šole. V drugo vrsto oni, ki tega veselja nimajo, pa imajo zato starši že mnogo posla z njimi. V tretjo vrsto spadajo oni, ki so morda nadarjeni in pridni, pa vendar ne napredujejo; pri njih ni pravih uspehov. Eni potrebujejo nujno pomoč pri starših, drugi pa manj. Seveda je še razlika za razno starost in razne razrede. Zato je opis ravnanja z najmanjšimi šolarčki, pozneje je govor o onih v višjih razredih. O Metki je povedano, kako se ne sme učiti, kako jo motijo razni obiski tujih družin itd. Knjižica obsega 23 poglavij s posebnimi naslovi, iz raznih izkušenj se izvajajo razni nasveti. V marsikaki družini bodo starši pri takih migljajih spoznali, da je treba hitro kaj popraviti in zavrniti v drugo smer. Očetom in materam prav toplo priporočamo to knjižico. Cena izvoda je 2 din, torej prirejena s tako nizko ceno, da jo vsakdo lahko kupi. Dobi se pri Slomškovi družbi v Ljubljani, Jegličeva 13.

Milan Kajč. Tilka. Milan Kajč je izdal pred letom zbirko krajših črtic z naslovom »Odmevi ob Muri«. Delo je dalo slutiti dobrega pripovedovalca. S svojo drugo knjigo

»Tilka« je dokazal, da niso bile slutnje brez podlage. »Tilka« je daljša povest, v kateri nastopa mlada učiteljica. Pisatelj opisuje življenje učiteljstva sploh, ker so doživlja drugih učiteljic slična. V povesti, ki je zanimiva, manjka močnih momentov. Kajč bo moral iti globlje, iskati bo moral notranjih nagibov zunanje življenja, katerega zna dobro opazovati. Ako bo pisatelj nadaljeval započeto pot, postane lahko odličen pisatelj Prekmurja. Ja.

Poplava najnovejše nemške literature. »Lydove Noviny« poročajo, da je Praga v zadnjem času kar poplavljen od najnovejše nemške literature. Na ulicah, na kolodvoru in v knjigotržnicah prodajajo nemške leposlovne knjige, ki so izšle v l. 1933—1937, za smešno nizko ceno; še manj stanejo te knjige kakor star časopisni papir. Niti prva naklada teh knjig ni razprodana. Pojav te inflacije tolmačijo s tem, da Nemčija sama ne more dobiti bralcev za to svojo literaturo, sedaj pa skuša poplaviti z njo druge države, da se tako iznebi knjig, ki jih domača bralna publika odklanja. — Kakor Češkoslovaška sviri, naj ljudstvo tudi za tako smešno nizko ceno ne kupuje nemških knjig, tako naj bi to svarilo za nemško literarno poplavo bilo pametno ponoviti tudi pri nas. E. D.

Pestalozzijev koledar. V Švici, Bern, je tudi letos izšel za srednješolsko mladino krasno opremljen Pestalozzijev koledar, ilustriran z lesorezi in vsebujoč kratko kultur-

no zgodovino. Poleg tega so v koledarju obsežene razne naloge, križanke, kemične in matematične formule, zgodovinski dati, skratka vse, kar potrebuje srednješolski dijak.

E. D.

Glasnik zagrebškega vseučilišča: Alma mater Croatica. Izšla je že 5. številka tega lista. Glasnik prinaša razne članke univ. profesorjev in docentov na zagrebškem vseučilišču. Prva številka je izšla po smrti nadškofa dr. Antona Bauerja, zato je uvodni članek posvečen pokojnemu nadškofu doktorju Bauerju, a članek je napisal kanonik Janko Barle. V tem članku je prikazano vse delovanje pok. nadškofa na zagrebškem vseučilišču.

Prof. inž. Edo Schön govori v januarski štev. o delu za izpopolnitev tehn. fakultete. Priložil je skice, kako mora biti izpopolnjena zagrebška tehnika. Privatni docent dr. S. Pataki je napisal daljši članek: Pot omladine skozi šolo in življenje.

Januarska številka tega glasnika se zaključuje s člankom o institutih na univerzi za proučevanje in lečenje raka. E. D.

Am Büchertisch. Katalog tvrdke Herder Freiburg in Breisgau. Knjižotržnica Herder je znana daleč po svetu. V lepo urejenih katalogih so poskusni članki iz raznih strok. V št. 6 so članki: Alles Echte ist innerlich, Die Magd, Erziehungsgrundsätze des hl. Carl Boromäus, Neue Liebe, Denn es ist Krieg, Der Tod des Rennfahrers, Groß ist die Artemis! Hinter dem Ladentisch. Ob robih je še polno opozoril na razne pisatelje in knjige.

L'éducation musicale trait d'Union entre les peuples. Ta knjiga Društva narodov obsega razprave o glasbeni vzgoji evropskih in drugih držav. O tem se je lansko leto mnogo govorilo in pisalo, a težko je bilo opaziti jasnost in znanje v poznavanju oblik tega novega gibanja. Zaradi tega je treba veselo pozdraviti, da je društvo za glasbeno vzgojo dalo zastopnikom raznih držav priliko na mednarodnem kongresu, v skupni obliki, ki je izpopolnjena z informacijami od neudeleženih držav na tem kongresu, kljub obilici snovi in različnosti metod, napraviti vsebinsko neke enotnosti. Prvič nudi bralcu možnost, da se informira z merodajnimi avtoritetami o tem gibanju. V tem predstavlja v vseh državah neobhodno potreben dokument za vsakega pedagoga, ki se zanima za glasbo ali ljudsko vzgojo. Razprave v knjigi so v nemškem, francoskem in angleškem jeziku. Knjiga stane Kč 35 in se dobiva v Prazi, Fochova 62. F. L.

Bulletin de l'Enseignement. Izvestje Društva narodov o načelih in delu za vzgojo. Spis ima raznotero gradivo iz raznih krajev. Društvo za glasbeno vzgojo v Prazi v zvezi z glasbenim društvom v Švici kakor tudi z otroškim seminarjem za nepolnočutne organizira mednarodno konferenco v Švici od 23. do 28. junija 1938. Po teoretičnih predavanjih in praktičnih izvajanjih otrok iz zavodov v Zürichu, Bernu in Baslu bo tu veli-

ko prilik za opazovanje, kako vpliva glasba na duševno zaostale. Konferenca bo našla zanimive rezultate ne samo za muzikalno vzgojo, temveč tudi za vzgojeslovje in dušeslovje manj nadarjenih otrok. Knjiga stane 20 S Frc. in se dobiva pri Društvu za muzikalno vzgojo v Prazi IV., Toskanský Palác. F. L.

Velika kongresna knjiga. Velika kongresna knjiga o II. evharističnem kongresu v Ljubljani bo letos zopet aktualna, ko se bo maja vršil v naši bližini, v Budimpešti, svetovni evharistični kongres. Knjiga pa ima tudi sicer trajno vrednost zaradi ogromnega števila govorov in predavanj, ki nudijo mnogo gradiva za vsakovrstna predavanja. Misijonska tiskarna ima v zalogi še 75 izvodov, ki jih nudi po zelo znižani ceni: V celem platnu stane 80 din, luksuzna izdaja z vezavo v usnju in z zlato obrezo pa 100 dinarjev. Opozarjamo, da imamo v resnici samo še teh 75 izvodov. Kdor torej hoče imeti knjigo, naj jo takoj naroči.

Protituberkulozna zveza v Ljubljani obvešča vsa šolska vodstva in uprave občin, da bo poslala prvo letošnjo številko svojega glasila »Delo proti tuberkulozi« vsem šolam in občinam — tudi onim, ki niso naročene na glasilo, ker je v tej številki poročilo o končnem uspehu protituberkuloznega tedna 1937, iz katerega je razvidno, v koliko so se posamezne šole in občine odzvale v tem tednu. Glasilo naj se Protituberkulozni zvezi vrača. Zveza ponovno apelira na vsa šolska vodstva in uprave občin, da se naroče na naše glasilo, ki stane letno le 10 din, kar je ponovno tudi kraljevska banska uprava s svojimi okrožnicami priporočala.

Založba ljudskih iger, Ljubljana, Zarnikova ul. 16. Za naše ljudske odre so zasluge »Založbe ljudskih iger« v Ljubljani danes že nesporne. Založba razpošilja te dni svoj prospekt za peti letnik (1937/38), kjer točno označuje smer svojega dela: »Ljudski oder si prizadeva že štiri leta za vrnitev naših odrov k pravih starim slovenskim narodnim in verskim osnovam; za ožvitev vseh dragocenih ostankov slovenske ljudske dramatike od njenih prvih oblik v narodnih običajih do Drabosnjakovih iger; za pravo ljudsko igro, ki naj vzraste iz prerojenega narodnega in verskega občestva, predvsem iz fare, ki je občestvo Cerkve v malem; za apostolat z igro povsod; v mestu, na kmetih, med delavstvom, med mladino in otroki; proti brezidejnemu posnemanju velike umetnosti in proti vsakršnemu poseganju v delokrog poklicnega gledališča; proti duševno ozkemu in proti koristoljubnemu igranju; proti vsakršni plehkosti, proti vsakršni plaži, dobronamerni in lažji vzgojni ali trgovsko preračunani; proti vsakršnemu odrskemu zvezdnstvu; proti malomeščanskemu odrskemu diletantizmu sploh!« Obžalovati je, da prepotrebne igre v zbirki »Ljudske igre« (ki je dosegla že dvajset zvezkov) zaradi težav ne izhajajo več redno, ampak po-

slej le še po potrebi in priložnosti. Zato pa bo revija »Ljudski oder« izhajala v šestih zvezkih po 40 strani, tako da bo obsegal celotni letnik vsaj 240 strani drobnega tiska, za kar letna naročnina 80 dinarjev (pri naročilu 10 izvodov na skupni naslov za vsakega le 60 dinarjev) in za inozemstvo 3 USA dolarje res ni pretirana. Najbolj dobrodošli bodo pač teksti raznih iger, nastopov, deklamacij, ki bodo zavzemali v vsakem zvez-

ku večina prostora. Pa tudi druge rubrike, ki o njih poroča prospekt, bodo prinašale kakor doslej gradivo, ki ga ne srečamo sicer v nobeni slovenski reviji. — Kdor deluje na naših ljudskih odrih ali se sploh za gledališče zanima, mu bo branje »Ljudskega odra« ne le v korist, ampak tudi v užitek. Zato ga toplo priporočamo. — Naroča se pri »Založbi ljudskih iger«, Ljubljana, Zarnikova ulica 16, ki na zahtevo pošlje obširni prospekt.

Beleške

† **Kanonik dr. Mihael Opeka.** Dne 26. februarja opoldne smo bili z zvonjenjem v Ljubljani presenečeni, da je umrl stolni kanonik in zaslužni kulturni delavec gospod Mihael Opeka. Občinstvu je bil znan kot malokdo, posebno kot mogočen pridigar in učen pisatelj. Že njegove šolske študije so bile obsežne. Po dovršeni gimnazijski maturi l. 1891. je šel v Rim ter tam obiskoval filozofsko in teološko fakulteto na gregorijanski univerzi. Od l. 1899.—1901. je bil prefekt Alojzijevišča, od l. 1904.—1915. veroučitelj na ljubljanski realki. Med svetovno vojno je bil deželni šolski nadzornik na bivšem Kranjskem, po prevratu je postal kanonik in profesor cerkvenega govorništva na univerzi v Ljubljani. Več let je bil tudi škofijski nadzornik za verouk na srednjih šolah. Pisati je kaj zgodaj začel v »Vrtcu«, »Domu in svetu« in tudi v »Ljubljanskem zvonu«. V »Dom in svetu« so ciklično elegij »Na tuji zemlji«, »Roma Feliks«, »V Kampaniji«. Svoje govore je izdal v 22 zvezkih. Pokojnik je sodeloval še pri raznih drugih zbornikih in samostojnih knjigah in sestavljal marsikaj iz spominov na Rim. Taki deli sta: »Iz mojih rimskih let« (1935) in »Rimske šmarnice« (1937). Pri »Slov. učitelju« je bil v prvih letih določen za ocenjevanje mladinske književnosti. Sicer je bil posebno znan med gasilci kot njih kurat in veljal kot dober človek. K večnemu počitku mu je bil prirejen veličasten pogreb in je bil prepeljan v svoj rojstni kraj na Vrhniko. Čast njegovemu spominu! F. L.

† **Rožman Ivana.** Na praznik Brezmadežne, 8. decembra 1937, je umrla Rožman Ivana, roj. Merhar, učiteljica v

Ribnici, stara 49 let. Rodila se je v Prigorici pri Ribnici. Službovala je ves čas na raznih šolah na ribniškem ozemlju, po vrsti v Dolenji vasi, v Dobrepoljah, v Stružah in zadnjih enajst let v Ribnici. Vsa leta je bila zavedna članica Slomškove družbe.

»Vsakemu je težko na svetu, najtežje pa je pravičniku«, ta ljudska modrost mi prihaja na misel, ko pišem posmrtnico Rožmanovi. Skromna in tiha je vestno vršila svoje dolžnosti. Ni se silila v ospredje in nikomur ni storila krivice, sama pa je bila deležna v veliki meri. Bolj kot vsa druga razočaranja pa jo je bolelo, da ji nekateri niti tega niso verjeli, da je bolna in so jo kljub njenim prošnjam preoblagali z delom. S smrtjo je potrdila, da je govorila resnico. Šolo in otroke je zapustila, ko se je v razredu zgrudila od slabosti. Ni bila kaka izredna pedagoginja, pa je kljub temu dosegala lepe uspehe, ker je prišlo to, kar je učila, iz srca in je bilo del njene duše.

Vso težo življenja in bolezni je potrpežljivo prenašala in o svoji bolečini ni tožila nikomur, razen Bogu. Človek pa ni Bogu, svojemu vzoru in rešitelju nikdar bolj podoben kot tedaj, kadar nedolžen potrpežljivo trpi, zato je sedaj gotovo deležna v veliki meri Njegove ljubezni, ki jo je v življenju od ljudi tako pogrešala.

A. I.

Institut za proučevanje človekovega dela. V Prazi se je z novim letom na pobudo ministra za socialno skrbstvo, inž. Jaromira Nečasa ustanovil institut za proučevanje človekovega dela. V ta institut so pristopile razne organizacije, zastopniki ministrstva, dalje so zastopani v tem institutu industriji, penzijski

zavodi, zveze delavcev in nameščencev itd. Novi institut se bo pečal s študijem človekovega dela s psihološke, fiziološke in higienske strani. Izdelal bo znanstveno podlago za poklicne posvetovalnice, upoštevaajoč vsakokratne potrebe, ustvarjal boljše pogoje za zdravje in varnost v nekaterih poklicih, iskal torišča za nove poklice ter proučeval pogoje, kako najti v nekaterih poklicih več veselja in zadovoljstva. E. D.

Letna bilanca mladinskega sodstva. Mladi dečki od 13—17 let najbolj zaposlujejo mladinska sodišča po mestih. Mestno življenje z vabljivimi kinogledišči je krivo, da vedno bolj raste četa mladostnih zločincev. Niso to posamični tipi, ampak pripadajo večinoma organizirani dečki tolpi. Tolpa napada trgovine, vlamlja v izložbena okna, ponareja čeke itd. Redarstva in sodišča imajo vedno več opravka z mladoletnimi grešniki. Zanimivo je, da se vse te statistike ujemajo v tem, da so vsi ti mladoletni zločinci dobili pobudo za svoja kriminalna dejanja iz kinogledišč.

Statistika iz mladinskega sodstva v Pragi izkazuje, da je bilo v letu 1937 mnogo več mladostnih zločincev kot druga leta. Obsojenih je bilo 344 mladoletnih zločincev zaradi požiga, ropu, težke telesne poškodbe, javnega nasilja itd., 905 mladoletnikov pa zaradi manjših tatvin in drugih pregreškov.

Statistike iz drugih krajev takisto prikazujejo, da krivulja mladostnih zločincev stalno raste.

Tudi pri nas bi statistika lahko isto pokazala, toda pri nas je še drugo vprašanje bolj pereče, namreč kam z mladoletnimi grešniki, ko nimamo nobenega primernega zavoda in poplajševalnice zanje. E. D.

Kaj molijo v koroški šoli? Ko na Poznanjskem poljski otroci v šoli niso več smeli po poljsko moliti, tedaj sta nevolja in gnev poljskih staršev prikipela do take višine, da svojih otrok niso več pošiljali v šolo. Pomažalo seveda jim ni nič, ker so jih kot kakšne zločince obsodili na dve leti in pol ječe. Kaj jim je ostalo drugega, kakor da so lahko zdaj v ječi v poljskem jeziku molili k Bogu, da jih reši strašnega nasilstva. Bog jih je uslišal, danes na Poznanjskem

otrokom nihče več ne brani po poljsko moliti.

Če greš v Slov. Korotanu mimo šole baš ko se je začela šola, te neprijetno dirne, ko zaslišiš iz šole nemško molitev. Slovenski otroci molijo nemški očenaš in zdravomarijo. Ali pa molijo tole nemško molitev:

Im Namen Gottes fang ich an,
wir bitten Gott, der helfen kann,
wenn Gott nicht hilft, ist nicht's erreicht,
d'rum ist das Beste, was ich kann:
Im Namen Gottes fang ich an. Amen.

In preden gredo otroci iz šole, molijo:

Wir gehen aus der Schule fort,
Herr, bleib' bei uns mit deinem Wort
und gib uns deinen Segen
auf allen unseren Wegen. Amen.

Njega, ki je ljudem dal različne jezike, v koroški šoli učijo moliti v tujem jeziku! K. S.

Kadar narod umira. Umiranje je nekaj resnega. V neki sirotišnici so deklice igrale »umiranje«. Gotovo so že videle koga umirati. Ena deklica je sklenila roke in se delala, kakor da umira. Neka druga deklica se je smejala. Tedaj pravi prva: »Pri umiranju se ne sme smejati.« In obrnila se je do navzočega patradovnika in me rekla: »Kajne, pri umiranju se ne sme smejati?«

Umiranje je nekaj resnega. Nekaj resnega, če umira poedinec, nekaj silno resnega, če umira narod.

Naš narod na Koroškem umira. To je dejstvo. Ne zapirajmo si oči pred dejstvi. Nemška šola brezobzirno uničuje naš narod na Koroškem. »Kor. Slove-nec« je priobčil v začetku tega leta (12. januarja 1938) pismo nemškega duhovnika, ki pastiruje v hribovju v nezavedni slovenski župniji ob jezikovni meji. »Kor. Slov.« pravi o pismu: To je izjava plemenitega nemškega duhovnika; žal je osamljena, čisto osamljena.

Pismo se glasi: »Torej nisi prišel k meni. Mi je skoro ljubše. Bolelo bi te, če bi videl to zapuščeno ljudstvo. Groza me strese ob pogledu na vso nenaturnost, kateri hoče služiti. Sama nespamet in nerazsodnost! Brez pomena in preboleče bi bilo, če bi Ti navajal podrobnosti.

Dragi moj! Tu bo treba še veliko razsvetljenja in prosim Te, da misliš v svoji molitvi na to narodno potrebo: Da bi nemški narod iz ponosa odklanjal odpadništvo in da bi našel nezavedni slovenski rod svojo pot k naravni samozvesti. Vprašaj glede koroškega tiskovnega društva (Kärntner Presseverein). Za svojo osebo se borim za načelo: katoliški avstrijski tisk potrebuje koroške Slovence, da na njih uresniči krščansko Avstrijo s polnim rizikom pravičnosti. Če se krščanstvo Avstrije v tem primeru ne izkaže plodovito, potem ga pač ni. Polovičarskega krščanstva ni! Če more Avstrija mirno zreti propast takega naroda (v tem primeru: slovenskega), potem je čista nacionalna država, ki nima nobene pravice do samostojnosti, ker ne izvršuje svojega poslanstva, ki je v združevanju narodov iz krščanstva.

Država, ki se imenuje krščanska, mirno zre propast slovenskega naroda na Koroškem! Dà, naravnost uničuje slovenstvo na Koroškem na najučinkovitejši način, s pomočjo šole. Letos v nedeljo po Novem letu so prišli v neko gostilno v Slov. Korotanu trije dečki pet svete Tri kralje. Vprašajo: »Kako naj zapojemo, nemško ali slovensko?« — »Ali ste Nemci?« — »Dà!« — »Zakaj potem govorite slovensko?« — »V šoli smo vsi Nemci!« — »Torej pravi Nemci vendarle niste?« — »To pa ne!«

»V šoli smo vsi Nemci!« Tako ubijajo naš narod na Koroškem! In možu, ki je glavni vzrok, da nismo rešili Koroške, še postavljajo spomenike!

V slovenskem Rožeku so bili za zadnje božične praznike obdarovani otroci. Dr. Rumpold je ob tej priliki govoril o nalogah »Heimathunda« in je rekel: »Gut vaterländisch kann nur sein, wer deutsch fühlt und denkt (dobro domovinski more samo biti, kdor nemško občuti in misli).« Končno je pozval prisotne, naj se odslej poslužujejo doma in v javnosti samo še nemške govorice!

K. S.

Število kinematografov je bilo konec leta 1937 v naši državi 383, zvočnih filmov 330, nemih pa 53; število sedežev je 113.971. V dravski banovini je 53 kinematografov, od teh je zvočnih 48 in en nem. Število sedežev je 15.098.

Na srednjih šolah v Julijski Krajini, ki so podrejene prosvetnemu ministrstvu, je letos vpisanih 8796 dijakov. Od teh je 4.665 dečkov in 4.131 deklic. Največ dijakov je na učiteljskih, in sicer 4.254. Na klasičnih gimnazijah jih je 3.558, na internatskih gimnazijah 3.334, na realnih pa 650. — (Agis.)

Zatiranje katoličanov v Nemčiji. Škol mesta Trier žalostno piše o zatiralnih metodah nemškega narodnega socializma v šolskem boju. Pravijo, da danes nimamo mučenikov. O, premnogo mučenikov imamo, tihih, skritih, ki trpe notranje mučeništvo duše.

Zažugalo se je l. 1937 katoličanom:

»Uradniki, ki glasujejo proti Hitlerjevi tako imenovani »Gemeinschaftsschule«, bodo odpušteni iz službe.

Penzionistom se odtegne pokojnina.

Otroci onih, ki so na listi, ne bodo dobili nobene namestitve.

Trgovci in podjetniki bodo bojkotirani.

Industrijskim podjetjem se je zažugalo z razpustom.

Tu in tam so morali uradnike tudi zapriseči, da nimajo v svoji rodbini dece, ki bi bila vpisana na kakšni katoliški šoli. Voditelji hodijo z listki in popisnimi polami od hiše do hiše in groze onim, ki svojih otrok ne pošiljajo v Hitlerjevo »Gemeinschaftsschule«, z držav. ukrepi zaradi njihove državne nezanesljivosti ter državi sovražnega mišljenja; žugajo jim z disciplinarno kaznijo od strani stranke in države. Čaka jih koncentracijski tabor!

E. D.

Glasovi o ljudski šoli. List »Orač za bodočnost slovenskega kmeta« prinaša v 3. št. članek z naslovom »Za bodočega slovenskega učitelja«. Beležimo tu uvodne besede: Iz mnogih krajev po slovenski zemlji se stalno pojavljajo glasovi, da naša ljudska šola na kmetih ne ustreza potrebam, ki jih sedanji čas stavi na izobrazbo in vzgojo kmečkih otrok, in da se v naših podeželskih šolah ne goji in razvija oni duh, ki globoko korenini v slovenskem narodu kot celoti, v prvi vrsti pa v kmečkem stanu, ki je najštevilnejši in najpomembnejši v narodni skupnosti. Teh glasov, ki jih po-

navljajo vodilni možje kmečkega stanu, ne kaže podcenjevati, marveč je vprašanju našega ljudskega šolstva na kmetih treba posvetiti prvo in največjo skrb. V ljudskih šolah po deželi se vzgajajo in izobrazujejo otroci, ki so up in bodočnost kmečkega stanu in naroda. V najnežnejši starosti, ko je otroška duša in srce mehko liki gorak vosek, v katerem zapusti vidno sled vsak najrahlješi dotik, gotovo nikomur, ki gleda v bodočnost stanu in naroda, ne more biti vseeno, kako se duše kmečkih otrok po naših ljudskih šolah oblikujejo. Če so tukaj škodljive nevšečnosti, jim je treba pogledati od blizu v oči in jih odstraniti. — Dalje so navedeni razni vzroki, da se najde korenina teh pojavov: Učitelj ima v veliki meri usodo kmečkega stanu v svojih rokah. Kmečki otroci bodo morali nekoč znati ceniti domačijo. Dom naredi svoje in šola svoje. Učitelji naj bi prihajali s kmetov v svoj stan, na deželi vzgojen človek ima drugačen čut za deželo kakor meščan. Zato stavi člankar v »Oraču« zahtevo: Dajte nam učiteljev in učiteljic iz kmečkih družin! Iz mladih let so v trdem rasli, v sebi nosijo od rojstva duhovne vrednote kmečke domačije — povsod bodo pravi vodniki slovenske mladine, ker vedo, da življenje ni praznik. — V pričujoči številki »Slovenskega Učitelja« kažeta kar dva članka na take razmere.

40.000 učiteljev (od teh 10.000 v Buenos Airesu) se je pridružilo katoliški

zvezi učiteljev in profesorjev v Argentini. Zvezo je ustanovil lani kardinalnadškof v Buenos Airesu. Samo 20% na javnih šolah delujočega učiteljstva je še izven zveze. A. Č.

Sodelovanje učiteljstva pri Rdečem križu. Glavni odbor društva Rdečega križa je svoje podrejene edinice obvestil o razpisu min. prosvete z dne 17. februarja 1938, IV. br. 2457, ki se glasi: »Z razpisom min. prosvete P. br. 21.620/36 je bilo dano generalno dovoljenje, da učitelji(ce) vseh šol morejo sodelovati pri Rdečem križu in da je to sodelovanje tudi potrebno. Medtem prosijo nekatere banske uprave za vsak konkretni primer, da učitelji(ce) vlagajo individualne prošnje in prosijo za dovoljenje za delo in sodelovanje pri Rdečem križu. Tako tolmačenje razpisa P. br. 21.620 je pogrešno, ker za delo pri društvu Rdečega križa ne velja predpis § 81 zakona o ljudskih šolah, poslednji odstavek.«

Pri tej priliki priporočamo ponovno učiteljstvu, da se udeležuje pri prepotrebem društvu Rdečega križa.

Iz naše starožitnosti. Popravek. Pri članku Eme Deisinger: »Iz naše starožitnosti«, se je zgodila na strani 32. »Slov. Učitelja«, št. 1.—2., neljuba tiskarska pomota. Zadnja vrstica na strani 32. tega članka se mora torej pravilno glasiiti takole: »Otrokovim staršem so dali botri stvari, ki naj bi otrokom prinesle srečo: denar, obleko, pogačo. Botrove stvari vedno prinašajo otroku srečo, zato so te stvari dajali zanje staršem.«

Razglednik

Šole za zanemarjeno mladino v londonskih predmestjih. V ubožnih in razvpitih predmestnih okrajih Londona je ustanovila Anglija šole za zanemarjeno mladino, imenovane »ragged schools«. Mnogo tatov in najrazličnejših zločincev se skriva v predmestnih delih Londona in išče tam svoje zavetišče. Mladina teh temnih elementov, ki jih je izvrгло vlemesto, je izpostavljena najbolj kvarnim vplivom roditeljev in odraslih.

Nekaj podobnega so barakarske kolonije v Mariboru, v Danjkovi ulici, kjer se otroci teh prebivalcev že zgodaj seznanijo z negativnimi stranmi življenja.

Anglija je za zanemarjene otroke teh razvpitih mestnih predelov zgradila posebne šole. »Ragged schools Union« obsega najrazličnejše šolske tipizacije. Nad 600 takih šol ima industrijske razrede, industrial classes, druge šole z obrtniško smerjo so predvsem vzgojne, da obude

v izkvarjeni mladini čut dostojanstva in osebni ponos, dalje so šole za starejše vajence z večernimi tečaji itd.

S takimi šolami vzgojnega značaja hoče Anglija očuvati mladino v najbolj razvitih predelih Londona ter reševati mlade žrtve temnih elementov, vedoč da s tem koristi država sebi in človeški družbi.

Tudi naši zanemarjeni mladini veljaj vsa skrb in vse vzgojno prizadevanje, kajti:

Človeško dušo oblikovati, je dobiček, še večji dobiček je, jo v dobrem ohraniti, a največji dobiček je, izgubljeno dušo rešiti. E. D.

Ameriška novost na področju praktične pedagogike. K novozgrajenim vseučiliškim poslopjem grade v Združenih državah ameriških tudi spalnice za dijače. Take spalnice so priključene novozgrajeni univerzi v Michiganu. Stroški za te omladinske spalnice znašajo 12 milijonov dolarjev.

Ker so razne šole jako oddaljene od farm, s katerih prihaja deca, so začeli tudi tem šolam graditi dečja prenočišča. Deca, ki prihaja od daleč v šolo, česče zaradi slabih vremenskih neprilik ne more domov ali pa je pot do doma prešlaba in prometne zveze neredne, zaradi česar so Združene ameriške države začele graditi ob vsaki šoli dečja prenočišča, to je posebno poslopje zadaj za šolo, kjer lahko ostane deca, dokler hoče. Vsaka šola, ki je oddaljena od farm, mora imeti prizidano še poslopje, v katerem šolska deca lahko prenoči, ako ne more domov. Novost je v tem, da v teh prenočiščih šolski otroci dobe zastoj hrano in streho ter lahko ostanejo v teh prenočiščih, dokler se jim ljubi. — Tudi Francija simpatizira s to ameriško idejo dečjih prenočišč in bo začela graditi v bolj oddaljenih okrajih take les écoles-dortoirs za šolsko mladino. E. D.

Da se ugotovi. Državni minister za vzgojo je razglasil, da so razpuščena sledeča učiteljska združenja v Nemčiji: »Društvo veroučiteljev za vzhodno Nemčijo«, »Zveza evangelijskih veroučiteljev«, »Združenje veroučiteljev severozapadne Nemčije«, »Društvo katoliških katehetov na višjih zavodih Bavarske«, »Zdru-

ženje katoliških katehetov na Baden-skem«, »Zveza nemških evangelijskih učiteljev in učiteljic«. A. Č.

Občne šole na Bavarskem. S prvim aprilom l. l. prenehajo na Bavarskem vsi prvi razredi raznih višjih šol. Namesto njih je vpeljana splošna ali občna šola, ki je dostopna učencem in učenkam vseh veroizpovedi. Prenehajo torej vse vrste humanističnih gimnazij, progimnazij, latinskih šol, realnih gimnazij, realnih progimnazij, reformnih realnih gimnazij, realk, licejev in drugih srednjih šol. Ostanejo pa samo še trije tipi višjih šol: gimnazija, višja šola (Oberschule) in 6 razredna dovršna šola (Aufbauschule). Zgornji razredi teh šol se cepijo v tri kategorije: v naravoslovno, jezikoslovno in matematično; na deklinskih šolah pa imajo gospodinske in jezikovne višje oddelke. — Že prej smo pa slišali, da so zaprli na Bavarskem 14 katoliških gimnazij in 64 katoliških deklinskih srednjih šol. Drugod v Nemčiji so bile delno zatrte ali pa omejene že lani. A. Čadež.

Superiornost katoliških verskih šol v Belgiji. Pri strogih izpitih za sprejem v kraljevo vojno šolo v Belgiji je poskusilo srečo v letih 1930 do 1936 nič manj ko 707 kandidatov. Sprejetih je bilo 375, a od teh je prišlo 306 iz katoliških šol, 33 iz kraljevih, 36 pa iz nevtralnih šol. A. Č.

»Nравstveni analfabeti — nasledek svetne vzgoje«. Ameriška univerza Indiana je naročila posebni komisiji, naj preiskuje, kakšen vpliv ima verska in moralna vzgoja na razvoj značajnosti.

V poročilu te komisije beremo tudi tole ugotovitve: Vpeljava šol brez verstva in zanemarjanje verstvene vzgoje je povzročilo, da je nastal v Ameriki rod duševnih in moralnih analfabetov, ki njih moralna spačenost, — imenovana splošno »zločinski val« — ne more presenetiti. Večina otrok in mladostnikov je deležna danes le minimalne moralne in verstvene priprave za življenje, dasi ima vsak otrok pravico do nje. Zanemarjanje verstvene odgoje v eni generaciji se vtvarja v naslednjem rodu. To nam potrjuje sedanji čas. Če izvzamemo svetopisemske ure, skoraj nimamo nič več

verstvenega vzgojevanja; to pa današnjim potrebam nikakor ne ustreza. In tako se bliža naše ameriško ljudstvo vedno bolj ravni duševnega analfabetizma.» A. Č.

Svetovni kongres katoliških učiteljev. Med letošnjim mednarodnim Evharističnim kongresom bo tudi vesoljna skupščina katoliškega učiteljstva. To zborovanje sklicuje mednarodna zveza katoliških pedagogov, ki združuje danes 60.000 katoliških učiteljev in učiteljic iz 35 dežel. K njim je prišteti še 20.000 članov novoustanovljene katoliške učiteljske zveze v Braziliji. Smer razpravam na kongresu v Budimpešti je izražen avtentični: »Borba komunizma za otrokovo dušo in potrebna katoliška protiakcija«. A. Č.

The boy-house v New Yorku. Mi bi tej hiši v New Yorku, kjer se zbira deca, rekli dečje zavetišče, toda je več kakor zgolj dečje zavetišče. Ustanovitelj te boy-house je neki ameriški priseljenec, ki je živel kot delavec v zelo težkih razmerah. Ko je brezposelnost doletela tudi njega, je občutil, kaj se pravi bivati v velemestu, kjer se nihče ne briga drug za drugega. Njegova družinica je stradala, on je zaman tekal od tovarne do tovarne za zaslužkom; ni bilo dela zanj, ne za njegovo ženo, ki je takisto tekala okrog, da bi morda ona dobila vsaj službo postrežnice ter tako pomagala k vzdrževanju rodbine. Ko sta tako letala za delom,

jima je nekega dne izginil njun 3 letni sinček. Morda ga je kdo ugrabil, morda se je sam kje izgubil, morda se je zgodila ž njim kaka nesreča, da ga je povozil kak avtomobil, ko je smuknil na cesto? Polno vprašanj, povpraševanje na policiji, iskanje vsepovsod. Otroka nista našla. Izguba otroka ju je bolela tako, da sta sklenila, da zapustita New York in se izselita. Odpotovala sta v Kalifornijo. Tam je mož kmalu dobil službo, si opomogel in se kmalu tudi osamosvojil. Čez nekaj let se je kot bogat podjetnik vozil s svojo ženo mimo New Yorka. Izstopila sta, polna bolečih spominov na to mesto, kjer jima je izginil njun sinček. Na ulici slučajno zagledata dečka 12 let, vsega razcapanega in zanemarjenega. Ta »brezprizorni« otrok jima je zbudil usmiljenje, v ženi pa obudil misel, da bi osnovala dečje zavetišče. Mož je vse svoje bogastvo žrtvoval v ta namen. V New Yorku se dviga velikanska palača, moderno opremljena, kjer ima deca vsak čas in ob vsaki uri zatočišče. Kmalu je bila ta palača polna »brezprizorne« dece. Lepe, snažne postelje, topla hrana, ljubeznivo ravnanje z deco je kmalu privabilo mladino v to edinstveno zatočišče. Tisti, ki so zdrknili na stranpoti, so se v teh zatočiščih tudi moralno in duševno opomogli. Ob vsaki uri dnevi in noči potrka kak civilni policijski uradnik na vrata te hiše in pripelje kakega novince, da se hiša pobriga zanj in mu nudi očetovski dom. E. D.

*

Klub esperantistov Ljubljana

Družabna soba: Cankarjevo nabrežje št. 7/I

Pisarna: Dvořakova ulica št. 8

Tujsko-prometni odsek

Na pobudo pripravljalnega odbora za 34. mednarodni Evharistični kongres v Budimpešti, ki se vrši od 25. do 30. maja 1938, priredi podpisana Tujsko-prometna sekcija Kluba esperantistov v Ljubljani skupno romanje v Budimpešto na kongres glasom priloženega vabila.

Da omogočimo udeležbo tudi manj premožnim slojem in da se udeležimo tega največjega praznika vseh katoličanov na svetu v čim večjem številu, smo znižali ceno za to 6 dnevno potovanje do skrajnosti. Poleg tega smo še dali možnost plačevanja v mesečnih obrokih.

